יודען געדענקט! דער קאַמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד — דוויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פּרייז 30 גראָשען

22 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 39 | Łódź, Piątek, 14 lutego 1936 | אַדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106. | לאָדז, פרייטאָג פ' יתרו כ"א שבט תרצ"ו

דער אָפּוועהר-קאַמף

געגען אַנגריף אויף דער יודישער שחיטה

צוזאַמענפאַהר פון 75 רביים און רבנים פון גאַנץ פוילען.— בעשלאָסען שבת נאָכמיטאָג צו זאָגען תהילים אין אַלע בתי תפילות

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

[...]טיט, 12 אַ זייגער מיטאָג, האָט זיך אין [...] פון אגודת הרבנים אויף טיוואַרדאַ 7 אָב[...] דער צוזאַמענפאָהר פון רביים און רבנים [...] פוילען, וואָס דאַרף בעטראַכטען די פראַגע [...] געזעץ וועגען פערוועהרען די יודישע [...] אין צוזאַמענפאָר האָבן זיך בעטייליגט 75 [...] רבנים פון אַלע עקען פוילען. עס זענען [...] רבנים פון גראַדזיסק, פּאַביאַניץ, זגערזש, [...]סיס, ראַווא, טאָמאַשאָוו א.אז.וו. אין צו[...] האָט זיך אויך בעטייליגט דער גאַנצער [...] ראַבינאַט. פון לאָדז די רבנים קרויל, [...] יאַקובאָוויטש. פון ווילנאָ דער דעפוטאַט [...]ינשטיין. דער בעלזער רבי האָט צוגעשיקט [...] פון די דריי רבנים הורוויטש, באַבאַד, [...]מאַן. דער בעלזער רבי האָט צוגעשיקט [...] אַז ער איז קראַנק און קען נישט קומען. [...] רבי האָט צוגעשיקט זיין זוהן. אויך

דער גאון הרב ר' חיים עוזר גראָדזענסקי האָט צוגעשיקט אַ בריף, אַז ער איז קראַנק און קען נישט קומען. אויך די רביים פון סאָקאָלאָוו און ראַדאָשיץ האָבען צוגעשיקט בריף. דעסגלייכען זענען אָנגעקומען עטליכע הונדערט בריף פון רביים און רבנים וואָס מעלדען, אַז זיי שליסען זיך אָן אין דער אַקציע און אונטעריוואַרפען זיך די בעשלוסען פון צוזאַמענפאָהר.

אויספיהרליכע רעפעראַטען וועגען דער שחיטה-פראַגע האָבען געהאַלטען: הרב מנחם זעמבא און הרב קאַנאַל. זיי האָבען אָנגעוויזען, אַז דער געזעץ-פּראָיעקט האָט די יודען אין פוילען געטראָפען אונערוואַרטעט ווי אַ דונער. מען האָט געהאָפט, אַז עס וועט געלונגען אָפּצוּווענדען די גזירה אָבער ווי עס ווייזט זיך אַרויס, איז די סכנה זעהר גרויס.

דער פאָרשטעהער פון בעלזער הויף, דער דאָבראָמילער רב הרב לאַנדמאַן האָט געהאַלטען אַ גרויסען פּאָליטישען רעפעראַט.

דאַן האָט דעפ. הרב רובינשטיין אַרומגערעדט דעם געזעץ-פּראָיעקט, וואָס איז אַריינגעטראָגען געוואָרען דורך דער פרוי פּריסטאָר אין סיים. ער האָט אָנגעוויזען, אַז די גאַנצע פראַגע פון שחיטה איז אַין פּראָיעקט אויף אַ ביי־וויליגען אופן גע־פעלשט געוואָרען און עס זענען איבערגעדרעהט געוואָרען די דינים פון שחיטה. די זעלבע ביי־וויליגקייט איז אויך פאַרהאַן בנוגע די פּרייזען פון כשר פלייש.

הרב רובינשטיין האָט אויך אָנגעוויזען, אַז די צייט איז קורץ בכדי מ'זאָל קענען בעווייזען דער פוילישער וועלט די אַלע פאַלשקייטען און איבער־דרעהענישען, ווייל שוין דעם 1-טען מערץ וועט די קאָמיסיע אָנהויבען צו בעטראַכטען דעם פּראָיעקט.

דער גראָדזיסקער רבי הרב שפּירא זאָגט, זיך אַרויס געגען גוזר תענית זיין. ער זאָגט, אַז גזירות אויף יודען זענען שטענדיג געווען. אין איצטיגען מאָמענט דאַרף מען נישט פאַסטען נאָר זאָגען תהילים און בעטען דעם רבונו-של-עולם.

דער זוהן פון באָבאָווער רבי ערקלערט, אַז אייניגע פוילישע דעפוטאַטען האָבען איהם ער־קלערט, אַז זיי וועלען זיך בעמיהען אָפּצוּווענדען די גזירה.

דער קרינקער רבי האָט פאָרגעלייענט דעם פּראָטעסט-בריף פון הרב ר' חיים עוזר גראָדזענסקי וועלכער פאָדערט אומבעדינגט גוזר תענית צו זיין אויף די יודען פון דער גאַנצער וועלט.

עס רעדען נאָך אַ רייהע רבנים ווי פון קוזמיר, טאָמאַשאָוו און אַנדערע, וואָס פאָדערען אונטערצו־נעהמען אַן אַקציע איבערצוצייגען די רעגירונג ווי אויך אויפצוקלערען די קריסטליכע וועלט וועגען אומזין פון דעם אָנגריף אויף דער שחיטה.

עס רעדען נאָך אַ גאַנצע רייהע רבנים און דאַן ווערט בעשלאָסען אַז שבת זאָל אין אַלע שטיבלעך, בתי מדרשים און שוהלען געזאָגט ווערען תהילים.

שפּעט ביינאַכט איז דער צוזאַמענפאָהר גע־שלאָסען געוואָרען.

די פאָרטזעצונג פון צוזאַמענפאָהר וועט פאָר־קומען מאָרגען פרייטאָג און זונטאָג.

רעזאָלוציע פון צ. ק. פון „מזרחי"

וואַרשאַ. עס איז פאָרגעקומען אַ פולע פּלענאַר זיצונג פון „מזרחי" אין פוילען וועגען דער געפּלאַנטער שחיטה - גזירה. אין דער זיצונג האָבען אויך אָנטיילגענומען דער פּרעזידענט פון דער אַלוועלטליכער מזרחי- אָרגאַניזאַציע הרב זאב גאָלד, פּרעזו. פון „מזרחי" אין פוילען הרב ש. בראָט, סיים-דעפוטאַט הרב י. רובינשטיין א. א.

דעפּוטאַט הרב רובינשטיין האָט באַריכות רעפע־רירט וועגען דעם אַריינגעטראָגענעם „שחיטה-פּראָ־יעקט" אין סיים, אין דער דעבאַטע, וואָס האָט זיך נאָכהער אַנטוויקעלט וועגען די שריט, וואָס דאַרפען אָנגענומען ווערען דורך דער גאַנצער יודישער כעזעל־שאַפט, איז בולט געקומען צום אויסדרוק די אונגע־הויערע פערביטערונג און בעאונרוהיגונג, וואָס הערשט ביי דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג גע־גען דער געפּלאַנטער שחיטה-גזירה, און עס זענען געוואָרען אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) דער צענטראַל קאָמיטעט פון „מזרחי" אין פוילען שטעלט פעסט אַז די שחיטה איז איינע פון די הויפּט יסודות פונם יודישען דת און דער געזעץ פּראָ־יעקט וועלכער איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אינם פוי־לישען סיים צו פערבאָטען די שחיטה לויטן יודי־שען דין, איז אַ בולט'ער אַטענטאַט געגען איינעם פון די עיקרי הדת און שטעלט פאַר אַ פערגוואַלטיגונג פונם רעליגיעזען געוויסען פון דער יודישער בעפעל־קערונג אין פוילען;

2) דער צענטראַל - קאָמיטעט פון „מזרחי" אין פוילען ערקלערט, אַז דער אַטענטאַט געגען דער יודי־שער שחיטה איז אויך אַן אָנגריף געגען דער פּוילי־שער קאָנסטיטוציע וועלכע גאַראַנטירט די פרייהייט פון אַלע אָנערקענטע אמונות אין דער פוילישער רעפּובליק.

3) דער צענטראַל קאָמיטעט פון „מזרחי" דריקט אויס זיין פערביטערונג געגען דער העץ קאַמפּאַניע וואָס ווערט געפיהרט אין פוילען געגען דער יודישער שחיטה, און שטעלט פעסט, אַז דאָס איז איין רינג אין דער גאַנצער קייט פון דער אַנטיסעמיטישער קאַמפּאַניע, וועלכע איז אימפּאָרטירט געוואָרען צו אונז פון אַ פרעמדען לאַנד און צילט צו פערביטערען דער יודישער בעפעלקערונג דאָס לעבען אין פוילען.

4) דער צענטראַל קאָמיטעט פון „מזרחי" שטעלט פעסט אַז אין אַלע ציוויליזירטע לענדער אין דער גאַנצער וועלט איז די יודישע שחיטה געזעצליך ערלויבט מיט'ן אויסנאַהם פון איין קליינער מדינה, וואו די צאָהל יודישע בעפעלקערונג איז אַ נישטיגע און אינם נאַצי-לאַנד וואו דער פערבאָט פון דער שחיטה האָט געדינט אַלס הקדמה צו אַלע נידער־טרעכטיגע גזירות געגען יודען, וועלכע זענען אַ שאַנדע פאַר דער גאַנצער קולטורעלער מענשהייט.

5) דער „מזרחי" דריקט אויס זיין זיכערהייט אַז די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג וועט מיט דער גאַנ־צער ענערגיע און ווירדע פערטיידיגען דעם יודישען דת געגען די איצטיגע אָנגריפען מיט דערזעלבער האַרט־נעקיגקייט מיט וועלכער מיר האָבען בעוויזען צו פער־טיידיגען דעם יודישען גלויבען געגען די פערשידענע אַטענטאַטען אין משך פון צוויי טויזענד יאָהר.

6) דער „מזרחי" אַפּעלירט צום געוויסען פון דער פוילישער רעגירונג און די געזעצגעבערישע אינ־סטאַנצען נישט צו דערלאָזען צום געפּלאַנטען אַטענ־טאַט אויף דער יודישער רעליגיע.

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך בעשלאָסען געוואָרען אַז אין פאַל ווען דאָס אַנטי-שחיטה געזעץ זאָל דורכן סיים אָנגענומען ווערען, — אויפצופאָדערען אַלע יודישע פאַרלאַמענטאַריער, ראַטמענער, דאַזאָרעס, פּרנסים צו לעגען זייערע מאַנדאַטען, די יודישע קהלות זאָלען זיך זעלבסט אויפלעזען און די אָפיציעלע רבנים זאָלען זיך אָפּזאָגען פון זייערע אַמטען.

ווילנע, 13 (יט"א טעלעגראַפיש)

אויף אַ פערזאַמלונג פון יודישע געזעלשאַפט־ליכע אָרגאַניזאַציעס איז אָנגענומען געוואָרען אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע געגען דעם פּראָיעקטירטען שחיטה-פערבאָט.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צוזוטרעטען צו אַ געמיינזאַמער אַקציע. די פּראָטעסט-רעזאָלוציע ווערט איבערגעשיקט צום פּרעמיער און בילדונגס-מיניסטער

ניו - יאָרק, 13, (יט"א טעלעגראַפיש)

די פעדעראַציע פון פוילישע יודען אין אַמעריקאַ האָט איבערגעגעבען דעם פוילישען אַמבאַסאַדאָר אין וואַשינגטאָן אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע געגען דעם שחיטה-פערבאָט אין פוילען.

דער אַמבאַסאַדאָר האָט די ווענדונג איבער־געשיקט קיין וואַרשאַ.

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

די דעפוטאַטין פרוי פּריסטאָר האָט געגעבען אַן אינטערוויו דער פּרעסע-אַגענטור „איסקראַ" אין וועלכען זי ערקלערט, אַז זי וועט נישט אָפּטרעטען פון איהר פּראָיעקט, אַפילו פאַר'ן פּרייז ווען מען זאָל איהר חושד זיין אין אַנטיסעמיטיזם און זי וועט מיט אַלע מיטלען זיך בעמיהען, אַז דער פּראָיעקט זאָל אָנגענומען ווערען.

טאָג - טעגליך

[פ]ראַנצויזישע פאַשיסטען

[...] פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט קומען פאָר שוין [...] טעג דיסקוסיעס איבער דעם פּראָיעקט פון [...]טיפיקאַציע פון דעם פראַנצויזיש-סאָוויעטי־[...] פאַקט פון געגענזייטיגער הילף. די ראַטיפי־[...] פון דאָזיגען אָפּמאַך, וועלכע וועט אָהן שום [...] אָנגענומען ווערען, [...]קומען שוין אין די נאָהענטסטע טעג וועט [...] פאַרשטעלען אַ געשעהעניש פון ערשט-קלאַ־[...] בעדייטונג פאַר דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָ־[...] דער פראַנצויזיש - סאָוויעטישער אָפּמאַך [...] די ערשטע און וויכטיגסטע רינג אין [...] פון דער קאָלעקטיווער זיכערקייט, וואָס [...]נעהמען די פעלקער, וועלכע שטרעבען [...] ער וועט אויך זיין אַ וואָרנונג פאַר יענע [...] מלוכות, וואָס בויען זייער פּאָליטיק אויף [...] מלחמה-פּלענער.

[...] גרופּירונגען אין פראַנקרייך, וואָס פיהר[...] שטאַרקע סימפּאַטיעס צו היטלער'ס פּאַ־[...] זענען זעהר שטאַרק געגען דער ראַטיפיקאַ־[...] אָפּמאַך. זיי פיהלען, אַז דאָס וואָלט בעדייט [...] נישט פאַר דעם אויסלענדישען פאַשיזם, נאָר [...] וואָלט עס געווען אַ טויט-קלאַפּ פאַר דער [...] היימישען פאַשיזם. זיי בעמיהען זיך דער[...] אַלע מיטלען נישט צו דערלאָזען, אַז דער [...] זאָל דעם אָפּמאַך ראַטיפיצירען. אַלס [...] די דאָזיגע מיטלען דאַרף בלי ספק, בע־[...] דער כוליגאַנישער אָנפאַל אויף דעם [...] די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען און [...] פאָרזיצער פון דער סאָציאַליסטישער [...] אין פּאַרלאַמענט לעאָן בלום. בעת ער איז [...] אין פּאַרלאַמענט אויף דער זיצונג און [...] אַ ברוטאַלען אופן בעפאַלען און צושלאָ[...]

[...] דאָזיגען אָנפאַל האָבען די פראַנצויזי־[...] ארויסגערופען דעם וואָלף פון וואַלד. [...] פראַנצויזישע רעגירונג האָט תיכף אויף אַ ענער־[...] רעאַגירט אויף דעם פּרוב אַריינצופיהר[...] פּאָליטישען לעבען פון פראַנקרייך נאַצים־[...] מעטאָדען און האָט אָנגענומען געהע־[...] דאָס איז איהר געווען נאָך לייכטער [...] וואָס דער פּאַרלאַמענט האָט שוין [...] בעת דער רעגירונג פון לאַוואַל'ן גע־[...] ספּעציעלע געזעצען וועגען אויפ־[...] פאַשיסטישע ליגעס. אויפ'ן סמך פון די [...] תיכף אויפגעלעזט געוואָרען אַ רייהע [...]ניזאַציעס און געגען די גייסטיגע הע־[...] פערפיהרט געוואָרען אַ אויספאָרשונג.

[...] פראַנצויזישע לינקע און בירגערליכע עלעמענ־[...] דעם אָנפאַל אויף בלום'ען פערשטאַנען [...] אויספאָדערונג פון דעם גאַנצען פאָלקס־[...] זיי האָבען די אַרויספאָדערונג אָנגענו־[...]

[...] ברוטאַלען אָנפאַל האָבען זיך די פראַנ[...] פאַשיסטען קיין טובה נישט געטון.

ש.

אונזער וואָרט

נאָך דער רעדע

ער אַליין, דער „פיהרער", דער „נביא" פון דריטען רייך האָט גענומען אַ וואָרט און געשוואוי־רען נקמה צו נעמען אָן די יודען.

דורך דער גאַנצער צייט, וואָס אַראָלף היטלער איז געקומען צו דער מאַכט, האָט ער קיין איין מאָל נישט גערעדט וועגען יודען. עס האָט אויסגעזעהן ווי ער וואָלט אויסגעמיטען צו בעריהרען די דאָזיגע פראַגע. עס שיינט, אַז אַלס קאַנצלער און אָפיציע־לער פיהרער פון אַ גרויס פאָלק האָט ער געהאַלטען פאַר נישט פּאַסיג צו בעריהרען דאָס פּראָבלעם.

ער האָט אָבער זיין ראָלע נישט אויסגעפילט ביז צום סוף, איז אַרויס מיט דראָהונגען און דאָ האָבען מיר דערזעהן דעם ריינעם, דעם אונפערפעלשען נאַצי פיהרער".

זיינע דראָהונגען קומען אָבער צו שפּעט, די דייטשע יודען קאָן שוין גאָרנישט געשעהן. דאָס וואָס די נאַציס האָבען אָפּגעטון מיט יודען אין דייטשלאַנד און וואָס זיי האָבען נאָך געפּלאַנט — אונאָפּהענגיג פון וועלכע עס איז אַטענטאַטען — איז געשעהן נישט אַלס רעזולטאַט פון עפּעס אַ פערשולדיגונג מצד די דייטשע יודען, און קיין שום בר דעת וועט זיכער נישט נעמען ערנסט די חטאים, וואָס דער „פיהרער" האָט פאָרגעוואָרפען אין זיין רעדע די יודען. נישט פראַנקפורט'ס טאַט איז דאָך שולדיג אין אומגליק פון די דייטשע יודען און די איצטיגע דראָהונגען פון „פיהרער" וועלען מסתמא זיין נאָר אַ בערעכטיגונג צו דעם, וואָס וואָלט סיי־ווי געקומען אויך אָהן יענעם אַטענטאַט.

עס וואָלט געווען אַ אומזין צו פּאָלעמיזירען מיט די בעשולדיגונגען פון דעם „פיהרער", וועלכע ער וואַרפט אויף יודען, אָבער אין דער רעדע, וואָס ער האָט געהאַלטען, קומט צו אויסדרוק דאָס, וואָס איז שוין פון לאַנג געווען בעוואוסט און נעמליך, אַז —

אויף דעם יודישען אָפּשניט קומען אַמבּולטסטען צום אויסדרוק דער עקעלהאַפטער מיאוס'ער פּרצוף פונם נאַציאָנאַל - סאָציאַליזם: נידערטרעכטיג, — ווייל די ריזיגע מאַכט קוועלט אַ פערשווינדענדע קליי־נע מינדערהייט; באַרבאַריש — ווייל ער פּייניגט זיי־נע קרבנות מיט די ראַפינירטסטע אינקוויזיציע־מעטאָדען; פּחדנות'דיג — ווייל אַלס אָביעקט פון זיינע סאַדיסטישע קוועלערייען האָט ער אויסגעקלי־בען שוצלאָזע קרבנות; אונפערשעהמט — ווייל ער אָפּערירט מיט געמיינע, פּרעכע שקרים און ליגענס; אַ פינסטערער, אומגליק-ברענגענדיגע קראַפט, וואָס ווערט געהאַלטען אין צוים דורך די קולטורעלע פעל־קער.

אָבער דער נאַציאָנאַל-סאָציאַליזם האָט שוין דער־גרייכט די העכסטע שטופע... ווייטער קען ער שוין נישט געהן. איצט האָט ער נאָך איין מעגליכקייט— אַראָפּצוזינקען צוריק אין דעם תהום, פון וועלכען ער איז געקומען.

און דעריבער זענען די דראָהונגען פאַר יודען נישט שרעקליך. זיי האָבען שוין שווערערע צייטען איבערגעלעבט.

פ.

צירקולאַר פון אינערן-מיניסטער

וועגען דער בעהאַנדלונג פון די בירגער אין די אַמטען

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

דער אינערן-מיניסטער האָט אַרויסגעגעבען אַ צירקולאַר צו אַלע וואָיעוואָדעס וועגען דער האַנד־לונג פון דער מאַכט ביים ערלעדיגען אַדמיניסטראַ־טיווע ענינים.

דער מיניסטער פאָראָרדענט אָנצווענדען אַלע מעגליכע הנחות לגבי די בירגער. עס ווערט פאָר־געזעהען די מעגליכקייט צו קענען מינדליך אָפּ־געבען ביטעס וואָס ווערען פערשריבען אין פּראָ־טאָקאָל.

בירגער קענען אַרויסגערופען ווערען אָפּצו־געבען ערקלערונגען נאָר אין פאַל ווען דאָס איז אומבעדינגט נויטיג.

אויב עס ווערט אָפּגעזאָגט דאָס ערלעדיגען עפּעס אַן ענין, מוזען אָנגעגעבען ווערען געוויסע מאָטיוען. אַלע ענטשיידונגען מוזען זיך אויסצייי־כענען מיט אַ גינסטיגער בעציהונג צו די טויטען פון דער בעפעלקערונג.

מאָדערנע דאַמען=שיך
אין גוטער קוואַליטעט בעקומט מען נור ביי
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —
בעמערקונג: א ספּעציעלע אָפּטיילונג פון מענער-שיך

אגודת ישראל אין לאָדז
מיר מעלדען, אַז מיר האָבען געעפענט אַ צענטרום שטאָט 7 פאַמאַרסקאַ 7
בית=יעקב קורסען
פאַרמיטאָג און נאָכמיטאָג, כדי די קינדער, וואָס באַזוכען די פּאָווזשעכנע שולע זאָלען אויך קענען גענישען פון בית-יעקב-פּראָגראַם פאַר אַ מינימאַלען פּרייז, אַז יעדע יודישע פאַמיליע קען זיך דאָס ערלויבען:
איינשרייבונגען אין דער קאַנצעלאַריע פון די שולע פאָמאַרסקאַ 7, הויף רעכטס, פּאַרטער, פון 9—1 מיטאָג און פון 4—10 אָוונט.

מזל טוב
מולא טבא וגדיא יאי יאמר לחברי היקר מנעורי ה"ב החשוב
מר אפרים פישעל נ"י גאלדשלאג
לארושיו עם בחירת לבו
מרת חי' בינה תחי' וויינבערג
יהי רצון שיקוים בך מאמר העולם בקמץ ולא בחולם.
חבירך יהודה ארי' ברקן עם הכלה

מזל טוב
ווינשען מיר אונזער חשובן פרעזעס
פישל פרענקעל און פרוי
צום געבורט פון זייער ליב אייניקל
אויך אונזער מיטגליד ה'
מאטעל פרענקעל און פרוי
צום געבורט פון זייער ליב זוהנדעלע
מיר ווינשען זיי צו דערלעבען פון אידהם פיל נחת. מיט אכטונג
די פערוואלטונג פון
2=טען קליינהענדלער-פעראיין
זגערזשער 38.

צו דער חתונה פון אונזער חשובן מיטגליד
ה' לייזער
ראַבינאָוויטש
מיט פרל.
שיינדל קאַנטאָראָוויטש
ווינשען מיר אַ הערציגען מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
חברה „כנסת בחורים“
לאָדז, פּעפּער-גאַס 17.

צו דער חתונה פון אונזער חשובן פריינד
ה' לייזער ראַבינאָוויטש
מיט פרל.
שיינדל קאַנטאָראָוויטש
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.
עוזר רובלאַך
ישראל חיים מינסקי
משה פייבושעוויטש
בלומאַ אַלטשולער
לייבל לעווקאָוויטש און פרוי

די פערוואלטונג פון
אלטשטעטישע הויזבעזיצער=פאריין
זגערזשער 10
מאַכט אויפמערקזאַם איהרע מיטגלידער, דאָס די זעזאָניעס פון הכנסה=שטייער פון שטייער-יאָהר 1936 מוזען אונבעדינגט אָבגעגעבען ווערען ביז'ן 1. מערץ, און דאָס די ביוראָ פון פעראיין פילט אויס די זעזאָניעס פאַר איהרע מיטגלידער און פיהרט אויך אויס די אויסרעכנונג פון דער הכנסה טעגליך פון 5—7 אָוונט.
3624

מזל-טוב
צו דער פערלאָבונג פון אונזערע פריינד פרל. פראַניאַ פישער
מיט ה'
סענדער מאשקאָוויטש
גראַטולירען און ווינשען פיל גליק
הערמאַן פלומבוים
און כלה פרידאַ גראָסמאַן.
פינקוס גוטערבוים און כלה,
טאָבטשאַ דונקעלמאַן.

אכטונג דאַמען!!
אין מיין ניי-ערעפענטען
קליידער=אַטעליער
אויף בזשעזשינער 11
פראָנט, 1. שטאָק
בעקומט מען צו יעדער צייט פערש.
באַלאָווע און חופה=קליידער
לויט די נייעסטע פּאַריזער מאָדעלען אויסגעבאָרגט. קאָנקורענץ-פּרייזען! סאָלידע בעהאַנדלונג!
קומט, איבערציינט אייך!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. JÓZEFOWICZOWA
Brzezińska 11, front, I p.

צו דער פערלאָבונג
פון פרל. רעגינאַ העכט
מיט ה' לעאָן פשטשאַל
ווינש איך זיי פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.
ירוחם באַטשמאַן.

אונזערע פריינט:
בעלאַ בירנבוים
און אַריה פרידבזאָן
צו זייער נייעם לעבענס-וועג — בעסטע ווינשען, די הערציקסטע באַגריסונגען;
פאַמיליע פלאָסער

פאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען!!
אָריגינעלע ריטוויילנער
ווי אויך אונגאַר=ווינען
פון דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען היין-געשעפט פון
ע. שיקער
איינה. ישראל שיפּ...
לאָדז, פּולנאָצנאַ ...
טעל. 107-84.

גערעדנקט, שטשעשליווי
ביי
א גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילליצער און טאָמאַשאָווער סחורות
אויף אנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערציינט אייך!
R. Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאָוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראָנט II שטאָק.

לעזט !!!!! אויפמערקזאַם!
עס איז שוין אריין אין קראַפט די נייע פּרייזען פאַר
דרוק-אַרבייט
אין דער בעקאַנטער און לאַנג איז און אומגעגנד
שנעל-דרוקערי
בראַמבערג
לאָדז, צעגעלניאַנאַ 8
טעל. 255-09
וועלכע האָט זיך שוין בערימט געמאַכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און עסטעטישען צוזאַמענשטעל...

ביינ. רעיעל פינסטליך

לאָדזער יודישער פעראיין
„הכנסת=כלה וגמילות=חסדים“
לאָדז, וואָלבאָרסקאַ 20.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז זונטאָג, דעם 16-טן לוטי 1936 פון 4 נאָכמ. ביז 8 אָוונט פּינקטליך קומט פאַר
די יעהרליכע
גענעראַל=פערזאַמלונג
איז בערלינער זאַל, זאַכאָדניאַ 26
מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון אַ פּרעזידיום, 3) בעריכט און קאַסע-בעריכט, 4) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 5) פרייע פאַרשלאַגן.
עס וועלען אַרויסטרעטען בעקאַנטע לאָדזער רעדנער א.ד.ט. „פעראיינס-פראַגען“. אַלע מיטגלידער און סימפּאַטיקער ווערען געבעטען צאָהלרייך און פּינקטליך צו ערשיינען.
מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

שויז ערשינען!
„פּאַלשע חרפה“
צווייטער באַנד
פון ד"ר מעד. ה. רוזשאַנער.
16 טיילען, צוז. גנד.:
ווי אַזוי שטעקט מען זיך אָן מיט סיפיליס;
די וואַסערמאַן-רעאַקציע;
צי קאָן סיפיליס פולשטענדיג אויסגעהיילט ווערן;
סיפיליס און חתונה=האָבען;
די פערזענליכע פערהיטונג פון געשל. קראַנק...
צו בעקומען ביי אַלע צייטונגס-פערקויפער. פּרייז ...

מעטאַל-בעטען
מאַטראַצען אַלע אַרט
קינדער=וועגעלעך
אין אַ רייכען אויסוואַהל
וויזשימאַטשקעס, איז-קאַסטענס, פאַטענטירטע בעטען פאַטענט „Perfekt“ א. ד. ג. ...
אַמביליגסטען איז דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס-לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ ...
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום ...
ספּעצ. רעפּאַראַטור-ווערקשטעל און לאַקיר...

Lecznica dla zwierząt
Mag. Wet.
H. WARRIKOFF
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אָפּטיילונגען אינערליכע און אַ כירורגישע. איינשפריצונג ... פון הינט קעגען משוגעת. שערען פון הינט און פערד, באָדען הינט. קאָווען פערד, ביטעווען די קאָפּיטער. אויפנאַהמס-שעה'ן אין דער לעטשניצע פון 7—3 און פון 1—8.

שפּאָרט געלד
דורך'קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פּרייזען
לאָזט זיך נור ביי דער פירמע
„באַרוך“
לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטע קידוש=ווייך
ביי די געשמאַקסטע פאַלעסטינער, אונגאַרווינען, ווי אויך אַלע סאָרטען
ליקער, בראַנפען'ס און מעהד

די פערוואַלטונג פון דער געזעלשאַפט צו פלעגען קראַנקע
„בקור חולים“ און דער קאָמיטעט „אָזדראָוויסקאַ“
מאַכט בעקאַנט, אַז פון דעם 16-טען פעברואַר ביז דעם 1-טען אַפּריל 1936 וועלען פאָרקומען **הזכרות** אין דער סינאַגאָגע פון דער געזעלשאַפט פּל. וואָלנאָשטשי 10, צו וועלכע עס ווערען איינגעלאַדען קרובים, פריינד און בעקאַנטע לויט פאָלגענדען סדר:

דעם 16-טן	12.30 בײַט.	נאָך כ"ע אהרן קאַנטאָר
„	1 מיטאָג „ „	סטעפעק זילבערשטיין
„ 17-טן	7.30 פריה „ „	הינדע סאַלאַמאָנאָוויטש
„ „	12.30 בײַט. „ „	יוסף טשאַמאַנסקי
„ 19-טן	12.30 בײַט. „ „	אהרן פייטל וואָלף
„ „	1 ביימאָג „ „	מאַקס שרעטער
„ 21-טן	7.30 פריה „ „	רעבעקאַ קאַץ
„ „	1 ביימאָג „ „	סאַמועל הערשליק, פערוו. מיטגליד
„ 23-טן	12.30 בײַט. „ „	מאָריצי פערסטער
„ 24-טן	7.30 פריה „ „	העלענאַ הענדעלעס
„ „	7.30 פריה „ „	בערנאַרד דאַבזשינסקי
„ 26-טן	7.30 פריה „ „	דבורה פריידע וואָידיסלאָווסקאַ
„ 27-טן	7.30 פריה „ „	אַננאַ ראָזענטאַל
„ „	12.30 בײַט. „ „	מאָריצי זאַקהיים
„ 28-טן	12.30 בײַט. „ „	גוסטאַווא באַרוך
„ 1-טן	12 ביימאָג „ „	דאָראָטאַ שרעטער
„ „	12.30 בײַט. „ „	יאַקוב פעליקס, פערוו. מיטגליד
„ „	1 ביימאָג „ „	פרעדזשיאַ באַביאַצקי
„ 2-טן	7.30 פריה „ „	דוד סומעריי
„ „	12.30 בײַט. „ „	אַרטור קזשעפּיצקי
„ 3-טן	7.30 פריה „ „	בערנאַרד גליקסמאַן
„ 4-טן	12.30 בײַט. „ „	זכריה הערמאַן
„ 5-טן	7.30 פריה „ „	טעאָפילאַ לוריע
„ „	12.30 בײַט. „ „	רוזשאַ הערמאַן
„ 7-טן	10 פריה „ „	נחמן לעווינסאָן
„ „	10 פריה „ „	ראָזאַליאַ האַרנאַסאָן
„ 8-טן	7.30 פריה „ „	רוזשאַ קוויאַט (געב. בערלינסקאַ)
„ „	12.30 בײַט. „ „	ד"ר מיעטשיסלאַוו לובינסקי
„ 10-טן	12.30 בײַט. „ „	וואַצלאַוו לאַנדע
„ 12-טן	7.30 פריה „ „	יאַקוב וואָלף גאַנסקי
„ „	7.30 פריה „ „	מיראַן לעווינסאָן
„ „	12.30 בײַט. „ „	מאַקס שרייער
„ 14-טן	10 פריה „ „	פעלאַ שימאַנאָוויטש
„ 15-טן	11.30 בײַט. „ „	איזידאָר שאַפּיראָ
„ „	12.30 בײַט. „ „	מאָריצי זילבערשטיין
„ „	1 ביימאָג „ „	רישיאַ באַביאַצקי
„ 16-טן	7.30 פריה „ „	מאַרקוס זילבערשטיין
„ „	12.30 בײַט. „ „	אַדאָלף גאָלדבערג
„ 17-טן	7.30 פריה „ „	קלעמענס נאַדעל
„ 18-טן	7.30 פריה „ „	לאה קאָהן
„ 20-טן	7.30 פריה „ „	דוד זילבערשטיין
„ 22-טן	7.30 פריה „ „	ראָזאַליאַ פוקס
„ „	12.30 בײַט. „ „	יוזעף לעווענשטיין
„ 23-טן	7.30 פריה „ „	עסטעראַ צוקער
„ 26-טן	12.30 בײַט. „ „	יוזעף שמילאָווסקי

א באָמבע אריפגעוואָרפן אין פראנצויזישן קאָנסולאַט אין יפו
די אנפאלער האט מען נישט געכאפט

ירושלים, 13 (יט״א טעלעגראַפיש) אומבעקאַנטע פערברעכער האָבן געוואָרפן א באָמבע אויפ'ן בנין פון פראַנצויזישן קאָנסולאַט אין יפו. די אַנפאַלער זענען אַנטקומען.

ווידער אנטי־יודישע עקסצעסן אויף דעם לעמבערגער פאָליטעכניקום

לעמבערג, 13 (יט״א טעלעפאָניש) אויף דער מעכאַנישער אָפּטיילונג פון פּאָליטעכניקום זענען היינט ווידער אויסגעבראָכן אַנטי־יודישע עקסצעסן. נאָך דער לעקציע פון פראָפ. עבערמאַן, זענען ענדעקישע סטודענטן באַפאַלן די יודען און דריי פאַרוואונדעט.

אויסגעאַרבייט דעם פּראָגראַם פון די ענגלישע בעוואָפנונגען

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

דער אונטער־מלוכה־סעקרעטאַר אין אויסערן־מיניסטעריום לאָרד קרענבאָרן, האָט אין א רעדע אין קאַמברידזש ערקלערט, אַז דער נייער ענגלישער בעוואָפנונגס־פּראָגראַם האָט דעם ציל צו קאָנסאָלידירן דעם שלום. אָנרופנדיק דעם איטאַליעניש־אַביסינישן קאָנפליקט, האָט לאָרד קרענבאָרן באַטאָנט, אַז איטאַליען מוז אָננעמען די ענטשיידונג פון דער פעלקער־ליגע, וואָס וועט זיך שטיצן אויף אָביעקטיווע פאַקטן.

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

דער קאָמיטעט צום שוץ פון דער אימפּעריע האָט אויסגעאַרבייט דעם בעוואָפנונגס־פּראָיעקט, וואָס וועט פאָרגעלייגט ווערן אויף דער פּלענאַר־זיצונג פון קאַבינעט. מאָנטאָג וועט פאָרקומען א זיצונג פון קאַבינעט, געווידמעט די בעוואָפנונגס־פּראָגנען.

ענגליש־עגיפּטישע אונטערהאַנדלונגען וועלן זיך אָנהויבן אין קאַירא

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

אַלע פאָרבערייטונגען אָנצוהויבן די אונטערהאַנדלונגען צווישן ענגלאַנד און עגיפּטען זענען פאַרענדיקט געוואָרן. די אונטערהאַנדלונגען וועלן זיך אָנהויבן אין דער נאָהענטסטער צייט. זיי וועלן פאָרקומען אין קאַירא און מצד ענגלאַנד וועלן זיי געפירט ווערן דורכ'ן הויך־קאָמיסאַר אין עגיפּטען סער מילס לאַמפּסאָן, וועלכן עס זענען צוגעגעבן געוואָרן אַלס ראַטגעבער: אַדמיראַל פישער, הויפּט־אָנפירער פון פלאָט אויפ'ן מיטעללענדישן ים, גענעראַל וואַאיר, הויפּט־פירער פון בריטישן מיליטער אין עגיפּטען און לופטפליהער־מאַרשאַל ברוק פאָפהעם. דער טייל פון די לופט־כחות, וואָס זענען קאָנצענטרירט אין עגיפּטען און סודאַן: דער ערשטער טייל פון די אונטערהאַנדלונגען בעציהט זיך פעסטצושטעלן די מיליטערישע בעציהונגען צווישן ענגלאַנד און עגיפּטען. דאָס ענטגילטיגע אונטערשרייבן דעם אָפּמאַך וועט פאָרקומען אין לאָנדאָן.

קאַירא, 13 (ספּ. טעל.)

דאָ איז דערהאַלטן געוואָרן דער ענטפער פון דער בריטישער רעגירונג, וואָס אַקצעפּטירט דעם הסכם צווישן דעם עגיפּטישן פּרעמיער אין דעם ענגלישן הויך־קאָמיסאַר אין עגיפּטען וועגן דער פראַגע פון אָנהויבן אונטערהאַנדלונגען מיט'ן ציל צו שליסן אַ'ן ענגליש־עגיפּטישן טראַקטאַט.

די ציהונג דערנעהנטערט זיך!!

קויף דעריבער אלאס צו דער I־טער קלאַס
אין דער גליקליכער קאלעקטור פון

KAFTAL

Łódź, Piotrkowska 54

וואו עם פאלען שטענדיג די גרעסטע געווינסען צווישען אנדערע

2 מאל צו 1.000.000 זל.

בריפליכע בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט תיכף
P. K. O. קאָנטאָ № 304761.

מיניסטער פראנק אויף א פּראָצעס אין קרייז־געריכט

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

היינט אין די פריהמאָרגן־שעה'ן איז אין בנין פון קרייז־געריכט אויף מיאָדאָוואַ געקומען דער דייטשער יוסטיץ־מיניסטער פראַנק מיט דער פרוי. דער דייטשער מיניסטער איז אַנוועזענד געווען אויף א פּראָצעס, וואָס איז גראָד פאָרגעקומען. אין מאָמענט ווען דער מיניסטער איז אַריין אין זאַל האָט דאָרט געהאַלטן א רעדע א יודישער אַדוואָקאַט.

געשלאָסן די קאָנפערענץ פון „הסתדרות העובדים“

ירושלים, 13 (יט״א טעלעגראַפיש) היינט איז געשלאָסן געוואָרן די קאָנפערענץ פון „הסתדרות העובדים“. ס'זענען אָנגענומען געוואָרן א רייה רעזאָלוציעס און א שאַרפן פּראָטעסט געגען די עליה־ און טאָדען־סערטיפיקאַט־בעגרענצונגען.

פערמשפּט 8 יודישע יונגעלייט פאַר דעמאָנסטרירן געגען לעגיסלאַטיווען־ראַט

תל־אביב, 13 (יט״א טעלעגראַפיש)

8 יודישע יונגעלייט, זענען פאַר דעמאָנסטרירן געגען לעגיסלאַטיווען־ראַט, פערמשפּט געוואָרן פון 1 ביז 8 וואָכן אַרעסט, א חוץ דעם צו בעצאָהלען צו 25 פונט יעדער.

געשאַפן א קאָמיטעט צו פערטיידיגן פראַנקפורטער'ן

ספּעציעלער דעלעגאַט פאָהרט אַרוים אין דער שווייץ

פּאַריז, 13 (יט״א טעלעגראַפיש) אויף דער איניציאַטיוו פון אָנגעזעהענע עסקנים, ווערט אונטערגענומען אַ'ן אַקציע צו שאַפן א קאָמיטעט צו פערטיידיגן פראַנקפורטער'ן. א ספּעציעלער דעלעגאַט ווערט אַרויסגעשיקט אין דער שווייץ.

Dr. med. Trepman

ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 12־234
נעהמט אָן פון 8–11 פאַרמ. און פון 6–9 אָוונט.
ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr. REICHER

אַלעדזבאַ[?] 28. טעל. 93־120
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
עלעקטרישע בעראַטונגען פון פסיכאָ - אַנאַליזע
נעמט אָן פון 8–11 פון 5–8 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 9–1

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie

(1־טע פּריוואַטע גיכע הילף)
זשעלאַנאַ 6 (Legjonów 6) טעל. 12־333
טעטיג אהן איבעררייס ביי טאָג און ביי נאכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטן.

איבערציהונגען קיין ארץ־ישראל

און עקספּעדיציעס נאָך
אין געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט
שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזען

„POLSKI LLOYD“ Sp. Akc. oddział w Łodzi Narutowicza [?]
tel. centrala: 250-1[?]

Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd. :פערטרעטונג

PRYWATNE
Kursy Kroju, Szycia i Robót Ręcznych

Tow. Utrzymyw. i Popier. Szkół Rzemieśln. dla Dziewcząt Wyzn. Mojżesz.
Łódź, R. Mielczarskiego 24
Kancelarja przyjmuje zapisy od 9-ej do 13-ej i od 15-ej do 19-ej na wydziały:
1. Gorseciarstwo-krój
2. Bieliźniarstwo-krój
3. Hafciarstwo i Roboty Ręczne (wszelkie roboty na drutach)
4. Krawiectwo-krój

רעפּאַרטאַצקע פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאַגען, שיצען פון רעוומאַטיזם, לעבער־ליידען, געגען דיעטעס, אַטעריום דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראידען, ריינגען דאָס בלוט און ביי נייגונגען צו אַבסטרוקציע — גינסטיגע דורכריינוגנג־מיטל.

צו נעמען 1 אָדער 2 פּילען א נאַכט.
פּרייז פון א שאַכטעל 1.35.
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

ברילאַנטען, גאָלד זילבער מעטאַל, לאָמבאַרד קוויטען
און גאָלדענע ציינער
קויפט און צאָהלט די העכסטע פּרייזען
דאָס יובילער־געשעפט
M.H. LISSAK פּעטריקאָווער 5

וויכטיג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!
קאָמיסיאָנס־לאַגער
פון פערשידענע מאַרקן

מעבעל

נייע און געניצטע, ווי אויך היגיענישע טאַפּטשאַנעס, קאָזעטקעס, מאַטראַצן אין דער פיינסטער אויספיהרונג, בעקומט איהר צו די ביליגסטע פּרייזען נור ביי

א. ווייצמאַן,
שענקיעוויטשאַ 6, טעל. 191־00.
בעמ.: איך קויף אויך פערשידענע געניצטע מעבעל, דיוואַנעס, ניי־מאַשינען, שרייב־מאַשינען, פעדערן א.ז.וו.

ברוך־קראַנקע

אויף ליידענדע פערשידענע רופּטורען, פערקרימונגען פון רוקען־ביין, פיס און הויקערס דאַרפן ליידען אין נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די ליידען זענען פאַר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי־הייל־באַנדאַזשן, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער און בעווייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע און געפאַהר. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל - אַפּאַראַטען און גאָרסעטען געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פּלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַך־פיס. פאַר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט־פיס (סאַלאָן־אַרבייט).

ביים טראָגען זיך פון מאַגען, קישקעס און געבירט־מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל־באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד״ר גלענאַרד דער אמת'ער בעריהמטער אין גאַנץ פּוילען פון אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען אָנערקענט

ספּעציאַליסט Ortoped NATAN RAPAPORT

ביי 30־יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 ביי טאָג און פון 3 ביז 7 אָוונט
אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23
פּראָווינציעלע ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

אַ קאַסירקע
מיט גוטע רעפערענצן
ווערט געזוכט
צו מעלדען זיך פּשעיאַזד 1
אין דער צוקערניע „Źródło“

אַכטונג!
יודזש! אומגעגענד!
ביכער האַלב אומזיסט, קאָנט איהר בעקומען נאָר אין דער בעוואוסטער בוכהאַנדלונג פון
נ. בערלינסקי, לאָדזש
אַלט־שטאָדט 12 (לינקע אָפ. 2. שט.)
בעמ.: גרויס לאַגער ביכער פון קלעצקין „ביכער“, „ק׳לטור־ליגע“ יאַטשקאָווסקי, בזשאָזאַ „די וועלט“ גיטלין, גאָלדפאַרב, טאָמאַר, „נייע קולטור“ ווי אויך אַמעריקאַנער און בערלינער. ספּעציעלער אויסטעהל פון יודישע פּיעסען.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע
קינדער־וועגעלעך מעטאַל־בעטען

אין פאַבריק
„DOBROPOL“
Piotrkowska 73 אין הויף

פאַר גאַרד, ביזשוטעריע
און לאָמבאַרד־קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אלזילדאַר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

כוליגאַנישער אָנפאַל אויף לעאָ בלום

דעם פיהרער פון די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

היינט, ווען דער פיהרער פון די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען לעאָ בלום איז געפאָהרען אין פּאַרלאַמענט אַריין, איז זיין אויטאָ נישט ווייט פון בנין פון קריגס-מיניסטעריום בעשאָטען געוואָרען מיט אַ האָגעל שטיינער. לעאָ בלום איז אַרויס פון אויטאָ און זיך אָוועקגעשטעלט נעבען דעם פּאָליציאַנט, וואָס איז דאָרט געשטאַנען, אָבער נישט קוקענדיג דערויף איז אַ גרופּע פון 50 כולי-גאַנעס איהם באַפאַלען, איהם אַנידערגעוואָרפען אויף דער ערד און שטאַרק צעשלאָגען. לעאָ בלום איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל אַריין.

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

די דאָקטוירים האָבען ערקלערט, אַז בלום'ס געזונד צושטאַנד רופט נישט אַרויס קיין מורא, הגם ער האָט פערלוירען אַ סך בלוט.

אין פּאַרלאַמענט האָט דאָס שלאָגען בלום'ן געמאַכט אַ גרויסען איינדרוק.

די סאָציאַליסטישע פּאַרלאַמענטאַרישע גרופּע האָט בעשלאָסען אַריינצוטראָגען אַן אינטערפּעלאַציע און צו פאָדערן, אַז עס זאָלען תיכף אַרעסטירט ווערען די שולדיגע אין שלאָגען ווי אויך די רע-דאַקטאָרען פון „אַקסיאָן פראַנסעז" — שאַרל מאָרא און לעאָ דאָדע אַלס די פעראַנטוואָרטליכע פאַר'ן אָנפאַל, צוליב דער קאַמפּאַניע, וואָס זיי האָבען געפיהרט.

די אינטערפּעלאַציע זאָל פאָדערן דאָס עס זאָלען איבערגעריסען ווערען די בעראַטונגען אין פּאַרלאַמענט ביז די פאָדערונג וועט נישט נאָכגע-געבען ווערען.

פּרעמיער סאַראָ האָט ערקלערט, אַז ער וועט אָנעהמען די שטרענגסטע מיטלען געגען די צעג-טרען, ז'אין וועלכע עס ווערען אָרגאַניזירט און עפּלאַנט צוועלכע איבערפאַלען.

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

נאָך די אונטערזוכונגען פון די דאָקטוירים האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דעפּ. בלום האָט אויפן האַלז איבערגעשניטען אַן אַרטעריע ווי אויך עטליכע קלענערע וואונדען אין קאָפּ. נאָכדעם ווי מען האָט איהם באַנדאַזשירט, איז ער אָפּגעפיהרט געוואָרען אַהיים.

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

דער אויספאָרשונגס-ריכטער אַברי האָט אָנגעהויבען אַן אויספאָרשונג וועגען דער אויפפאָדערונג צום מאָרד געגען דעם שעף-רעדאַקטאָר פון דער „אַקסיאָן פראַנסעז" שאַרל מאָראַס פאַר אַן אַרטיקעל פון 13 יאַנואַר.

די רעוויזיע אין לאָקאַל פון דער „אַקסיאָן פראַנסעז" האָט געדויערט ביז שפּעט אין אָוונד. די רעוויזיע האָבען אַדורכגעפיהרט 60 פּאָליציאַנטען.

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

נאָך דער זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט איז פעראָפענטליכט געוואָרען אַ קאָמוניקאַט, לויט וועלכען פּרעמיער סאַראָ און דער אינערן-מיניסטער האָבען איבערגעגעבען דעם פּרעזידענט לעברען אונטערצושרייבען אַ דעקרעט לויט וועלכען עס ווערען אויפגעלעזט די ליגעס: „אַקסיאָן פראַנסעז", „נאַציאָנאַלע פעדעראַציע", „קאַמעלאָט די רואַ" און די נאַציאָנאַלע פעדעראַציע פון די סטודענטישע גרופּען „אַקסיאָן פראַנסעז".

סאָוויעטישע פאַרבערייטונגען אויף דער מאַנדזשורישער גרעניץ

שאַנכיי, 13 (ספּ. טעל.)

ווי מען מעלדעט פון כאַרבין, מאַכט דער סאָוויעטישער שטאַב — אין שייכות מיט דעם בונד פון דעם יאַפּאַניש מאָנגאָלישען מיליטער פון דער פּראָווינץ טשאַהאַר און סוי-וואַן צו דער גרעניץ פון סאָוויעטישען מאָנגאָליען — פאַרבערייטונגען אויף דער גרעניץ פון מאַנדזשוריען און מאָנגאָליען. פון מערב צענטראַל-רוסלאַנד קומען כסדר אָן נייע טראַנספּאָרטען מיליטער און אַמוניציע. קיין כאַבאַראָווסק זענען לעצטענס אָנגעקומען 120 אַעראָפּ-לאַנען. דער גרעניץ-שטח ווערט אָפּגערייניגט פון נישט „זיכערע" איינוואוינער. אַ סך פּערזאָן, וואָס סימפּאַטיזירען מיט די יאַפּאַנער זענען אַרעסטירט געוואָרען. די באַהנען זענען איבערגעגעבען געוואָרען דעם מיליטערישער מאַכט, און באַהן-בעאַמטע נישט קאָמוניסטען ווערען איבערגעפיהרט טיפער אין לאַנד.

לענג אויס דער גאַנצער גרעניץ ווערען נע-מאַכט פערפעסטיגונגען.

אַ נייער צוזאַמענשטויס אויף דער מאַנדזשוריש-מאָנגאָלישער גרעניץ

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

פון הסינג-קינג מעלדעט מען: נעבען אַלאַ-חאַדקאַ איז נעכטען פאָרגעקומען אַ נייער אינצי-דענט. 200 זעלנער פון דער מאָנגאָלישער קאַוואַ-לעריע איז אַריבער די מאַנדזשורישע גרעניץ. עס איז ענטשטאַנען אַ שיסעריי מיט דער מאַנדזשורי-שער גרעניץ-וואַך. אויף דער מאַנדזשורישער זייט זענען געהרגעט געוואָרען דריי אָפיצירען און 4 זעלנער. די מאָנגאָלישער האָבען פערלוירען דריי דערהרגעטע.

הסינג-קינג, 13 (ספּ. טעל.)

אין צוזאַמענשטויס ביי אַלאַהאַדקאַ, וואָס איז ווידער פאָרגעקומען געוואָרען דורך די מאַנד-זשורישער, זענען געפאַלען 8 מאָנגאָלישער, אַן אָפיציר 2 אונטער-אָפיצירען און 5 יאַפּאַנישע זעלנער, אַ קאַפּיטאַן און דריי יאַפּאַנישע זעלנער און אויך 7 מאַנדזשורישער זענען פערוואונדעט געוואָרען.

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"
ציגעל-גאַס 27
דיר. ד. צעלמייסטער.

עקספּלאָזיעס פון געלעכטער!
רעקאָרד פון אַלע ביז-איצטיגע רעוויעס!

היינט פרייטאָג, 9 אָוונט, מאָרגען שבת, 4 נאָכמיטאָג.
מאָרגן שבת, 9 אָוונט, זונטאָג, 4 נ. מ., זונטאָג, 9 אָוונט

יצחק באַזשיק'ס טריומף-אויפפיהרונג,
וואָס איז געשפּילט געוואָרען 100-טער מאָל דורכ'ן ארץ-ישראל'דיגען סאַטירישען רעווי-טעאַטער „המטאטא"

סערטיפיקאַטען
(געשפּילט אויף יודיש)

אין 2 טיילען פון נ. יצחקי. מוזיק: מ. ווילענסקי און מ. אולרי, י. ולבה. בעאַרבייט און אַראַנזשירט דורכ'ן דירינענט י. שייעוויטש. טעכנישע לייט. ש. שעפּטעל. פּראָיעקט און דעק.: פריץ קליינמאַן. כאָרעאָגראַפיע: ז. קרוש. קאָסטיומען פירמע „Okey" ליכט-עפעקטען: ש. שמאַראַגד:

אויספיהרער לויט א. ב.:

שמואל לאַנדוי.	זישע קאַץ
לילי ליליאַנאַ	לעאָן קאַסווינער
לעאָן ליבגאָלד	פּסח קירמאַן
מרים מאַניעלאַ	אייזיק ראַטמאַן
העלא מעלאַמעד	טוביה ראָזענבערג
יוליא פלוים	עוואַ שטאַקפעדער
	שמואל שעפּטעל

פּרייזע פון 54 גר. | ביטאַו — אוונט פון 70 גר.

בילעטען צו בעקומען היינט פון 11 ביז 2 און פון 5 נאָכמ., מאָרגען שבת און איבערמאָרגען זונטאָג דורך דעם גאַנצען טאָג ביי דער קאַסע.

אַביסינישער קאָמוניקאַט וועגען לופט-אַנגריף אויף דעסיע

אַדיס-אַבעבאַ, 13 (ספּ. טעל.)

עס איז דאָ אָפיציעל מיטגעטיילט געוואָרען אַז אַלס רעזולטאַט פון לעצטען אַנגריף אויף דעסיע איז דערהרגעט געוואָרען איין פּערזאָן און 7 זענען פערוואונדעט געוואָרען, דערונטער 4 פרויען און איין קינד. קיין איין אַביסינישער פּאַנצער-אויטאָ איז נישט בעשעדיגט געוואָרען. אַן אַביסינישער סאַניטאַר-אַעראָפּלאַן איז געטראָפען געוואָרען פון אַ באָמבע אָבער ער איז שוין געבראַכט געוואָרען אין אָרדענונג. אחוץ דעם זענען 12 כאַטקעס פערברענט געוואָרען.

איטאַליענער דעזערטירען פון דער אַרמעע

אַדיס-אַבעבאַ, 13 (ספּ. טעל.)

די אַביסינישע רעגירונג בעהאַנדעלט זעהר גינסטיג די דעזערטירען פון דער איטאַליענישער אַרמעע, בעזונדערס פון די העכערע ראַנגעס. לעצטענס האָט דער קאָלאָניען-מיניסטער טהאַמאַס ערקלערט, אַז די צאָהל איטאַליענישע זעלנער וואָס זענען אַריבערגעגאַנגען די גרעניץ פון קעניא צווישען דעם 15 און 22 יאַנואַר בעטרעפט 300 מאַן. אַלע זענען ענטוואָפענט געוואָרען און אינ-טערנירט.

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

אַלס ענטפער אויף דער אָנפראַגע אין פּאַר-לאַמענט ...

דעלעגאַציע פון ענגלישע פּאַרלאַמענטאַריער פאָהרט קיין ראַטען-פערבאַנד

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

די אַקציע פון דערנעהנטערונג צווישען ענג-לאַנד און ראַטען-פערבאַנד מאַכט ווייטערדיגע פאָרטשריטען. אין דער נאָהנסטער צוקונפט וועט אַ ענגלישע פּאַרלאַמענטאַרישע דעלעגאַציע אָפּ-פאָהרען קיין ראַטען-פערבאַנד.

זי וועט בעשטעהען פון פאָרשטעהער פון אינטערהויז און פון לאָרדען-הויז. א חוץ דעם וועט מיט דער אונטערשטיצונג פון דער ענגלישער רע-גירונג פאָרקומען אין לאָנדאָן געוויסע אַרטיסטישע סאָוויעטישע אימפּרעזעס.

פּרעז. ווייצמאַן פערבלייבט אויף אַ קורצע צייט אין א"י

ירושלים, 13 (יט"א טעלעגראַפיש)

פּרעז. ווייצמאַן, וועלכער האָט געזאָלט די טעג אָפּפאָהרען פון ארץ-ישראל, האָט אָפּגעלייגט די רייזע אויף אַ קורצע צייט.

געשטאָרבען דער רעדאַקטאָר פון „מאָרגען-זשורנאַל"

ניו-יאָרק, 13 (יט"א טעלעגראַפיש)

אין עלטער פון 73 יאָהר איז געשטאָרבען דער הויפּט-רעדאַקטאָר פון „מאָרגען-זשורנאַל" פּרץ וויערניק.

עפּידעמיע פון גניק-ערשטאַרונג אויף אַ שול-שיף

ניו-יאָרק, 13 (ספּ. טעל.)

די שול-שיף „קאַליפאָרניאַ סטעט", וואָס געפינט זיך נעבען פּאַנאַמער קאַנאַל, האָט דורכ'ן ראַדיאָ געפאָדערט, אַז עס זאָל תיכף אַרויסגעשיקט ווערען מעדיצינישע הילף. אויף דער שיף איז אויסגעבראָכען אַ עפּידעמיע פון גניק ערשטאַרונג די מאַנשאַפט בעשטעהט פון 23 מאַטראָזען און 70 שילער פון אַ ים-שולע. איינער פון די שילער איז געשטאָרבען, אַ סך זענען קראַנק געוואָרען. די טאָרפּעדאָ-שיף מאָטנאַל איז אַרויסגעשיקט געוואָ-רען מיט דריי דאָקטוירים און מיט אַ גרעסערען זאַפּאַס סערום.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע-בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע - פרייזע

זונטאָג—צוזאַמענפאָהר פון יודישע קהלות אין וואַרשע

וואַרשע, 13 (יט"א טעלעגראַפיש)

אויף זונטאָג איז צוזאַמענגערופען ... אַ צוזאַמענפאָהר פון פאָרשטעהער פון די ... יודישע קהלות אין פּוילען.

ספּעציעלער מיניסטער פ... נאַציאָנאַלע פערטיידיגונג

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

אין די פּאָליטישע קרייזען ווערט ... רעדט די מעגליכקייט פון בעשטימען אַ ... אַהן אַ טעקע פאַר די ענינים פון נאַצ... פערטיידיגונג. דער וויכטיגסטער קאַנדידאַט ... דאַזיגען אַמט איז דער געוועזענער אויסער... טער סער סאַמיועל האָאַר. עס קומט אויך ... בעטראַכט דער געוו. פינאַנץ-מיניסטער ... טשערטשיל.

אויך אויסטראַליען פערג... סערט די בעוואָפנונג...

לאָנדאָן, 13 (ספּ. טעל.)

פון מעלבורן מעלדעט מען: דער ... לישער קריגס-מיניסטער פּאַרקהיל האָט ... אַז די רעגירונג האָט אויסגעאַרבייט ... יעהריגען פּלאַן פון בעוואָפנונגען. די ... בעטרעפען 7 מיליאָן פונט שטערלינג.

די דיסקוסיע איבער דער ר... פיקאַציע פון סאָוויעטיש... פראַנצויזישען אָפּמאַך

אָפּגעלעגט ביז דינסטאָג

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.)

די ווייטערדיגע דיסקוסיע אין פּאַרל... איבער דער ראַטיפיקאַציע פון סאָוויעטיש... צויזישען אָפּמאַך איז אָפּגעלעגט געוואָר... דינסטאָג נאָכמיטאָג.

אַראַבער פאָדערן אויסצובר... דעם געפּלאַנטען באָדען-קויף ... אויך אויף באר-שבע.

ירושלים. די בעדואינער-אָרגאַניזאַ... באר-שבע האָט פעראָפענטליכט אַ פּראָטעסט געגען דעם, וואָס דער באר-שבע דיסטריקט ... געטיילט געוואָרען פון דעם ווירקונגס-קר... דעם געפּלאַנטען געזעץ וועגען באָדען-קוי... ארץ-ישראל.

אַראַבישע מיטטיילונגען וועגען ... טערישע פאַרבערייטונגען אין ... ער פּאָרט.

חיפה. די פערוואַלטונג פון חיפה'ער ... האָט פעראָרדענט, אַז פון 6 אַ זייגער אין ... ביז 6 אַ זייגער אין דער פריה זאָל דער פּ... געשלאָסען דורך אַ ספּעציעלער שטאָל-נ... אַז די שיפען, וואָס וועלען אָנקומען נאָך ... אָוונד, וועלען מוזען בלייבען אין דרויס... פּאָרט. ווי די אַראַבישע פּרעסע טיילט מ... די דאָזיגע פעראָרדענונג אַרויסגעגעבען ... כדי עס זאָלען קענען אַדורכגעפיהרט ו... נויטיגע אַרבייטען אויף צו פערוואַנדלען ה... אין אַ מיליטערישען שיף-פּונקט.

„אל-ליוואַ" טיילט אויך מיט פון ח... די דירעקציע פון פּאָסט און טעלעגראַף ... האָט בדעה צו אינסטאַלירען געבען דער ... טעלעפאָן-נעץ, אויך אונטערערדישע ... דראַהטען.

א"י רעגירונג ציהט צוריק די גע... ערלויבענישען אין טול-כרם ...

ירושלים. („פּעלעסטין" טיילט ...) די מאַכט האָט קאָנפיסקירט די רעזאָלוציע ... פּערזאָנען, וועלכע האָבען ביז איצט געהאַ... לויבענישען צו בעזיצען געוועהר. אַלע ... וועהר-ערלויבענישען זענען מעהר נישט ... געוואָרען.

פערברייטערט די פרויען און ... אַרבייטס-שוץ אין א"י.

ירושלים. די „פּעלעסטיין-גאַזעט" ... פעראָפענטליכט אַ רייהע ענדערונגען אין דעם ... און קינדער-אַרבייטס-געזעץ" פון יאָהר ... הויפּט-ענדערונג בעשטעהט אין אויסברייט... ווירקונג פון געזעץ אויך אויף אונטער... פון נישט-אינדוסטריעלען כאַראַקטער, ק... טעלען, רעסטאָראַנען און פעריילונגס-ער... דעם געזעץ וועלען קינדער אונטער 16 ... אויך פרויען נישט טאָרען אַרבייטען אין ... נעהמונגען, וועלכע שטעלען מיט זיך פ... פאַהר, פאַר'ן געזונד פון די אַרבייטענדע...

Dr. med.
L. FORSZANSKI
כירורג
נעמט איצט אָן: אין דער לעטשניצע „...מאָס" לימאַנאָווסקי 1 (רויג באַלוטער ראָג) פון 11-... טעל. 101-29.
פּריוואַט-וואוינונג פּעטריקאַווער ...
פון 5—7 אָוונט. טעל. ...
פאַר אָרעמע לייט — הנחה.

„אפענע קארטען"... (●)

פון אדוו. ז. שטרויך

מיט אַ זאַך צוריק, בעת דער דעבאַטע ליישען פארלאמענט — האט א בעקאנטער דיקער געלאזט פאלען דאס ווארט: „לאמיר אין אפענע קארטען"; אדרבא זאלען זיך די פעלקער פון אייראפע, און אראפּ־ זיך אפיסעל פון האריץ, טאקע עהרליך, זיך פּור־ עסען: הלמאי דיפּלאמאטען קענען קיינ־ רעדען — ערנסט און אויפריכטיג? „לאר — אויפדעקען די קארטען".

אט ליפּט דאס בעפליגעלטע ווארט איבער וועלט, איבער אלע ציימונגען, איבער אלע אדראטען — „געעפענט די קארטען". און פעריגע, מעכטיגע צייטונגען אין ענגלאנד שאַקר־ נאך : „און וואס ווייטער"? — וואס זיין — פרעגט דער ניכטערער „דיילי טע" ווען זיי וועלען זיך שוין צונויפקומען — צבור פון די דיפּלאמאטישע מנינים? וועט זיין איינמאל א תפילה, שוין איינמאל א שוין איינמאל א סימפאטישע קאנפערענץ... ניכער צונרייטען דעם קריג, ווי שאפען דעם אז א קלאג צו דעם, ווי עס וועט אויסזעהן אין אייראפע א מינוט נאכן עפענען די קאר־ אזוי זאגט דער „דיילי טעלעגראף"...

* * *

זי אומגרעכט די אנגעזעהענע ציימונג? איך אן דאס פעהנעניגען — אחער ריכ־ לידער — דאס שמגמת־נפש, און נעהמט אין רעם אזוי געראפענעם בעריכט פון דער „מע־ שער אינדוסטריע" אין עסען, איך ווייס נישט שטויסט זיך אן אין נאמען. די אזויגעראפענע אשטען אין עסען, דאס איז טאקע די בעריהמ־ אנן־פאבריק אונטערן וועלט־נאמען: „קרופ". אלטען נאך גוט אין זכרון דעם דאזיגען נאַ־ ער הילכט נאך אפ אין אונזערע אויערן ביי אַ שאינערונג פון די פעהגאנגענע מלחמה־ „קרופ איז דאך נישט ביי אונז סתם א נאַ־ פון אַ פאפריקאנט ער איז אויסגעוואקסען צו א סימבאל. און אט האבען מיר פאר אונז די פון דער פעשיידענער פאבריק, וואס און ענטוויקעלט זיך אין די צייטען פון מהוורקליכונג פון ווערסיילער טראקטאט ... האט בעשעפטיגט ענדע סעפטעמבער 1935 76 טויזענד ארבייטער, א חוץ דעם האבען אנדערע אונטערנעהמונגען געארבייט פאר דער „קרופ" — קנאפע 16 טויזענד פערזאן, אל־ אמען א קיבוץ פון 92 טויזענד מענשען — אין בעשיידענער פאבריק!

ונטארבייט איז געווארען בלויז שטאהל־דרוי־ וואס איז בעשטימט אויסשליסליך אויף ביק־ אין הארמאטען — „לופעס" אין משך פון אין 155 מיליאן טאן (א טאן איז 1000 קילא). א ריית אנדערע אויסארבייטונגען... היינט איהר שוין — דאס שפיל אין אפענע ...

* * *

אין איך נאך ווייניג, כאפט א קוק אויף דעם פון דער חעדע וואס עס האט געהאלטען די אויף א פייערליכען באנקעט דער בעלגישער מי פאר נאציאנאלער פערטיידיגונג : אגב דער־ איך אביסעל, ווי עס האט אויסגעזעהען די ראל פון בעלגיען אין אנהויב פון קריג אין יאהר 1914 און פערגלייכט עס מיט די ווערטער פון מי־ ניסטער :

„די געשעהענישען זייט מערץ 1935 האבען בע־ וויזען אז בעלגיען שטעהט פאר א מעגליכקייט פון א פלוצלינגען איבערפאל פון שונא. כדי זיך אפצו־ געבען א דין וחשבון פון דער לאגע איז גענוג צו בע־ טראכטען, וואס עס טוט זיך און דריטען רייך, ווי ווערט געפיהרט א אפענע בעוואפנונגס־אקציע, געגען די פערפליכטונגען פון ווערסייליער טראקטאט; עס איז אויך כדאי זיך צוצוקוקען וואס עס טוט זיך און ווערט פארבערייטעט אין בעאונרוהיגטען אייראפא — אין ענגלאנד, פראנקרייך, שווייץ, האלאנד און שוועדען". דארף מען בעסער, אפענער, און דייט־ ליכער?

* * *

און האט דען די אטמאספערע פון בעוואפנונגען און מלחמה נישט אריינגעדריטען טיפער און פאלקס בעוואוסטזיין און נישט ארומגענומען גאנצע קריי־ זען אין אייראפא? האט דען דאס געפיהל פון שנאה און פעראכטונג פון מענש צו מענש נישט בעקומען א שליטא אין אונזערע גרעסטע לעבענס־צענטרען? א דעפעשע פון דער לעצטער מינוט :

די סטודענטען פון דער פאריזער אוניווערזיטעט האבען איינגעארדענט א אריגינעלע שטרייק דעמאנ־ סטראציע, זיי האבען זיך פערשלאסען אין א זאל פון יורידישען פאקולטעט און נישט ערלויבט צו האל־ טען די לעקציע זייער פראפעסאר; זיי האבען געמליך געפינען א חטא אין זיין טעטיגקייט. ער האט זיך ערלויבט אלס יוריס־קאנסול צו פערטיידיגען אין דער פעלקער־ליגע דאס אנגעגריפענע אביסיניען; פאר אזא חטא פון „הומאניטארען" שטאנדפונקט האבען איהם די עמפינדליכע סטודענטען מיט זייער יוגענד־ ליכען „אידעאליזם" איינגעארדענט די דעמאנסטרא־ ציע, ארויסרופענדיג א ענערגישע אינטערווענץ פון דעקאן און דער פאליציי. אויך א טייל פון קאפיטעל: „אפענע קארטען"...

* * *

קאן מען דען באמת עפענען די קארטען? איז עס דען מעגליך נישט נאר אין פאליטישען, אבער אפילו אין טאגטעגליכען פריוואטען לעבען? א בע־ קאנטע קאמעדיע אונטערן נאמען: „א גאנצער טאג אהן א ליגען" — דער מחבר בעווייזט אונז אין טרא־ גיש־קאמישע שטריכען ווי מיר וואלטען אויסגעזעהען אין לעבען ווען מיר וואלען יעדען מענש גלייך אין די אויגען אריין זאגען דעם גאנצען, הונדערט פראצענ־ טיגען אמת... אפילו אונזער ליבע פרעסע מוז זיך אויך צופאסען צו די הייגטיגע בעדינגונגען... עפעס מוז זי זיך אויך העכענען מיט פערשידענע מאמענ־ טען...

ווי איהר זעהט רעגירט זיך איבער גאר דער וועלט, איבער אלע ווינקעלעך דאס שפיל אין „אפענע קארטען".

עס האט אויפגעהערט דאס אלטע שפיל, ווען יע־ דער האט זיך אריענטירט אין זיינע ד' אמות, און טיף פערדעקט זיינע קארטען דער פארטנער זאל זיי חס ושלום נישט דערזעהען.

א נייער שפיל־סיסטעם מיט אפענע קארטען וועט זיך איצט בעסער שפילען? שווער, זעהר שווער צו גלויבען..

דער קאנסטאנטינער בלוטיגער פאגראם פאר'ן געריכט

אנגעהויבען זיך דער פראצעס פון די מערדער פון דער פאמיליע אטאלי

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

פאר דעם געריכט אין ראלעאנס־ויל האט זיך איצט אנגעהויבען דער לעצטער פראצעס פון דער בלוטיגער קאנסטאנטינער יודען־שחיטה. דער פראצעס פון די מערדער פון די פאמיליעס אטאלי און אטאל. 5 יודישע לעבענס זענען אין דעם הויז פערשניטען געווארען, אויסגעשאכטען געווארען דורך די אראבישע פאגראמשטשיקעס, 8 יודען זענען דארט אויך פערוואונדעט געווארען. א טייל שווער אפילו. איצט זענען דריי אראבער געשטאנען פאר דעם געריכט, אביד מאכאמעד, 34 יאהר אלט. די זעלנער יעלכע זענען אנגעקומען צו שפעט, אין דעם בלוטיגען זונטאג האבען איהם דערקענט, דער אראבער בעהיבי מעקקי, 24 יאהר אלט, יעל־ כרע האט זיך בעריהמט פאר אייראפעער, אז ער האט דערהרג'עט יודען און דער 30־יעהריגער בענשעריף ראבאה, יעלכער האט זיך געהאט מודה געיועזן אין דער פאליציי.

איינער פון די דריי אראבישע מערדער, בע־ היבי מעקקרי איז אנגעטון אין אייראפעאישע קליי־ דער. ער טראגט אַ ווייסע מאריגארקע און שוואר־ צע הויזען. ער האט אַ יוילד געזיכט, כאטש ער רעדט זיס און שטיל, ווי אַ צוגעדריקטער אראבער טוט עס אפט. ער האט עס אבגעשניטען די הענד פון דער מוטער אטאלי...

די בעקאנטע שוידערליכע שחיטה ביי די אטאַ־ ־יס. דאס איז אַ יודישע דרוקער־פאמיליע. זיי זע־ נע' בעקאנט געיועזן צוליב זייער פריינדשאפט מיט די אראבער. דער אלטער אטאלי האט געדרוקט ביי זיך די צייטונג פון ד"ר בן־דושעלילס גרופע. די אנדערע דרוקען האבען דאס נישט געוואלט טון, ווייל די אראבישע צייטונג פלעגט אפט ארויס־ טרעטען געגען דער מאכט. אטאלי האט אין דער שחיטה פערלוירען צוויי קינדער. זיין טאכטער אגעליא, אנ'אקושערקע, יועלכע איז אלעמאל גע־ ווען בעליבט ביי די אראבער, און אַ יונגעלע אין טאג פון זיין בר־מצוה. זיין פרוי האט מען אבגע־ האקט אַ האנד. איהם אליין שטארק פערוואונדעט. ביי דער לייה האט אטאלי זיך געשטעלט אַ פער־ באנדאזשירטע' צווישען דעם ארון פון זיין טאכ־ טער און דעם ארון פון זיין זוהן און אויסגערופען :

— איך שווער ביי די טויטע קינדער מיינע, אז איך האב נישט קיין האס און קיין שנאה צו מוזולמענער...

איצט איז אטאלי געקומען צום געריכט, אַ צו־ בראכענער, אַ קראנקער, אלט פאר דער צייט און איבערגעחזרט זיינע יוערטער :

— קיין האס און קיין שנאה...

די קריסטליכע שכנים ווייזען אן אויף זיין הויז

און אטאלי שילדערט די בלוטיגע שחיטה אין זיין הויז. ער האט געזאוינט געגענאיבער די אומגליקליכע הלימים, וואוהין די פאגראמשטשי־ קעס זענען אריין פריהער. ב' יודען מארד איז איינער פון דער בלוטיגער באנדע ארויס צום פענ־ סטער און אנגעזאגט דורך אַ סימן דעם המון אראַ־ בער אין גאס :

— איינער... צוויי... דריי...

דער המון האט אויפגענומען מיט אַ יוילדער שכרות יעדען סימן פון אַ נייעם מארד. 3 אלטע לייט, די אטאלס. יועלכע האבען געזאוינט מיט אַ שטאק נידריגער, האבען געבעטען די אטאלים מען זאל זיי אריינלאזען צו זיי. דורך זיין פענסטער האט אטאלי אַ פערצווייפעלטער געבעטען זיינע קריסטליכע שכנים :

— קלינגט אין דער פאליציי. זיי יועלען באלד ארויף צו מיר אויך.

באלד האט ער דערהערט ,ווי די אראבער פרע־ גען ביי די קריסטליכע שכנים ווייזענדיג אויף זיין הויז :

— דא יואוינען יודען ?

די שכנים האבען געענטפערט : -- יא.

גלייך האט דער יוילדער המון זיך אַ לאז גע־ טון אין אטאלים הויז.

אטאלי האט זיך געבעטן ביי די אראבער:

— יוילט איהר געלד, ציהרונג ? — לאזט אונז בלויז לעבען. איך האב 11 טויזענד פראנק א' דער שראנק, איך האב מיין פרוי'ס און טאכ־ טער'ס ציהרונג...

אבער די מערדער האבען געענטפערט :

— יואס דארף בעדייטען דיין געבען אונז ? דאס אלץ יואס דו יוילסט אונז געבען ,געהערט אונז, יוייל אפילו דו און דיין הויז־געזונד גע־ הערען אונז.

און עס הויבט זיך אן די שחיטה. די אלטע אטאלים, די יונגע טאכטער אגעליא מיט אבגע־ שניטענע ברוסטען, דער מעסער איבערן האלז פון זיין באר מצוה יונגעל... 5 גע'שחטענע, אכט פערוואונדעטע.

דער אלטער אטאלי רעדט. טרעהרען פליסען פון זיינע אויגען. זיין שטימע איז הויל יוי אַ שטימע פון אַ יוייטען קבר. מענשען יויינען אין זאל. אלע זענען שטארק גערירהט.

דער פרעזעס פרעגט צום סוף:

— דערקענט איהר אין די דריי בעשולדיגטע איינעם פון אייערע מערדער ?

דער אלטער אטאלי : — ניין !

דער איינדרוק איז אַ שטארקער. דער אראבי־ שער אדוואקאט דריקט אויס זיין דאנק אין נאָ־ מען פון די מוזולמענער דעם יודישען אומגליקלי־ כען פאטער און דעם פריינד פון די אראבער...

די מאמע מיט די אפגעהאקטע הענד

און עס קומט דער צווייטער עדות. די אומ־ גליקליכע יודישע מוטער אטאל. אנ'אלטע פרוי איז עס. זי געהט קוים. מען האלט זי אונטער. מען זעצט זי אוועק אויף אַ שטוהל. זי דערצעהלט אויף אראביש איהרע שרעקליכע איבערלעבונגען אין דעם בלוטיגע זונטאג. אָרעמס האט זי בלויז, אבגעהאקטע הענד. דארט ביי דער שחיטה האט מען דער אלטער יודישער פרוי די הענד פאמע־ ליך, מיט יוילדער רציחה און צעיושעטער אכ־ זריות האט מען זיי איהר אבגעשניטען.

און דער פרעזעס פרעגט :

— קענט איהר דעם מאן ,יועלכער האט אייך פערוואונדעט ?

— יא.

— קענט איהר איהם צווישען די בעשולדיג־ טע ? —

— יא, יא...

די אלטע אומגליקליכע פרוי הויבט אויף איה־ רע אבגעהאקטע ארימס. אַ מינוט זעהט זי אויס יוי אַ שרעקליכער געשפענסט. גאר שרעקליך גלאנ־ צען איהרע אויגען, גלייך יוי זי יואלט יוייטער געזעהען דאס מעסער... און זי גיט אַ יוייז אויף דעם אראבער מעהיבי מעקקי :

— ער... ער...

אין זיינע אייראפעאישע קליידער גיט דער אראבער זיך אַ שאקעל אויפ'ן באנק. זיינע אויגען בעמען יוילד לויפען איבערן זאל.

די אבגעהאקטע הענד הויבען זיך יוייטער אַ יוייל און די אלטע יודישע מוטער שרייט מיט טרעהרען :

— ער, ער...

מען הערט אויס די יוייטערדיגע עדות. אבער דאס זענען שוין טעכנישע פראגען אפט ,יוי מען רופט : געוויכטס־אינצידענטען !

א. אלזשירער.

...הן פעלקער-ליגע, נישט פערהאן קיין קאלעקטיווע זיכערקייט

די איצטיגע אינטערנאציאנאלע פאליטישע לאגע איצט חוהך דער אויסלענדישער פרעסע אפגער־ אויף פאלגענדען אופן :

אין משך פון דער נאר וואס פערענדיגטער „דיפ־ שער וואך" אין פאריז וואס איז געווען א ... פון די „לאנדאנער טעג" איז דורך ... פון 10 אייראפעאישע מלוכות בערירהט ... כמעט אלע פראבלעמען פון דער אייראפע ... פאליטיק. עס איז נישט שווער צו פערשטעהן ... יועלכע קאמפליצירטע אונטערהאנדלונגען האבען ... געקענט אפגעהען אזוי גלאטיג. עס איז געקו־ ... ריפונגען, עס האבען זיך צוזאמענגעשטויר־ ... פערשידענע אינטערעסען. דאס איז א נאטיר־ ... ערשיינונג. וויכטיג איז אבער נישט דער פראַ־ ... נאר די רעזולטאטען, און זיי ווערען בעטראכט ... בעדייטענדע און וויכטיגע:

... פראגען זענען, למשל, פוילישטענ־ ... ערלעדיגט געווארען. אזוי איז אפגעדריי־ ... געווארען דער באדען צו דער פער־ ... פון די בעציהונגען צווישען ראטען ... און רומעניען, נאך דער ראטיפיקאציע ... פראנצויזיש - סאוויעטישען אפמאך פון געגענזיי־ ... הילף וועט אזא אפמאך ווארשיינליך אויך גע־ ... ווערען צווישען ראטען פערבאנד און רו־ ... ווייטער איז זעהר שטארק געארבייט געוואָ־ ... אז עס זאל קומען צו א דערנעהנטערונג צוויר־ ... עסטרייך און דער קליינער קאאליציע. און די ... פראגע האלט ביים ערלעדיגט ווערען, עס איז ... געווארען די שטעלונג פון יוגאסלאוויען, וואס ... האלטונג האט לעצטענס בעאונרוהיגט די פאר־ ... דיפלאמאטישע קרייזען. אווך דער בולגארי־ ... קעניג בארים איז געווארען צוגענגליכער און ... בערליכער. מיט איין ווארט : די אונטערהאנד־ ... האבען בעוויזען אז מיט דער פערפעסטיגונג ... דער ענגליש־פראנצויזישער פריינדשאפט האט ... אויך אין צענטראל אייראפע געשטארקט דאס ... צו א איינהייט און צו א עקאנאמיש - פאַ־ ... ארגאניזאציע.

... האבען געשאפען געווארען די פארבעדינגונ־ ... פאר א בריימע מאבילזאציע פון די כוחות פון ... אייראפעאישער ארדנונג און גלייכגעוויכט. נישט ... האבען די פאריזער אונטערהאנדלונגען עמי־ צען אויפגערעגט. דערמאהנענדיג וועגען דער גע־ פאהר פון איזאלאציע, אנדערע פרעהען זיך דערפון און דריטע הויבען זיך אן צו פערטראכטען.

נאר די לאגע וואלט אפגעשאצט געווארען איינ־ זייטיג און נישט אינטאנצען ריכטיג ווען עס וואלט נישט בעטאנט געווארען א גאנץ וויכטיגער פאקט: עס האנדעלט זיך אין דעם, וואס די אלגעמיינע ריכ־ טונג פון דיפלאמאטישען פלאן האט זיך בעת די פאריזער אונטערהאנדלונגען פערבויגען אין א זייט. עס האט זיך ארויסגעוויזען אז דער סיסטעם פון קאַ־ לעקטיווער זיכערקייט אין די ראהמען פון דער פעל־ קער־ליגע איז סוף־כל־סוף די איינציגע פראקטישע מעגליכקייט פון א גאראנטיע פון דער ברייטער צו־ זאמענארבייט פון די אייראפעאישע פעלקער. ווי נוצ־ ליך און אפילו נויטיג עס זאלען נישט זיין בעזונ־ דערע אפמאכען וועגען געגענזייטיגער הילף צווישען נאהענטע שכנים — קען אבער דאס אלגעמיינע פראָ־ בלעם פון שלום און אייראפעאישער סאלידאריטעט ענטשיידען ווערען נאר אין זשענעווע.

דאס האט זיך אין פאריז ארויסגעוויזען אויף פערשידענע אופנים. קיין פאריז איז געקומען דער ליט ווישער אויסערן־מיניסטער לאזאריטיס. ער האט בע־ זוכט דעם פראנצויזישען אויסערן־מיניסטער פלאנדען **און אנגעוויזען אויף די פראגען, וואס אינטערעסירן** ליטע, אין פראנקרייך העהשט א אויפריכטיג מיטגע־ פיהל צו ליטע, אבער גלייכצייטיג ווילען נישט די גרויסע מלוכות אין איצטיגען מאמענט נעמען אויף זיך נייע פערפליכטונגען, ארויסגעהענדיג פון שטאנד פונקט אז נאר אין דער אלגעמיינער זיכערקייט ווע־ לען אויך קענען געשיצט ווערען די אינטערעסען פון אלע לענדער און הערמיט אויך פון ליטע.

א ענליכע לאגע האט זיך אויך געשאפען בנוגע עסטרייך, וואס איהר גורל אינטערעסירט זעהר און זעהר שטארק די גרויסע מלוכות. ווי בעקאנט האט מען אויך געשמועסט אז ראטען פערבאנד זאל פער־ איינינט ווערען צו די מלוכות וואס גאראנטירען די אומאפהענגיגקייט פון עסטרייך. דאס וואלט געווען גאנץ נאטירליך. ווען מען נעהמט אין אכט אז רוס־ לאנד האט אין דער פערגאנגענהייט געשפילט אויפן באלקאן א אנגעזעהענע ראלע. אבער דער פארשטעַ־ הער פון ראטען פערבאנד האט זיך געפונען גע־ צווינגען אפצוזאגען דערפון. ראטען פערבאנד איז גרייט זיך צו בעטייליגען אין דער דאזיגער גאראנ־ טיע אלס מיטגליד פון דער פעלקער ליגע, צוגלייך מיט אלע אנדערע. און אין כאראקטער פון איינעם פון די זשענעווער גאראנטען, איז ער גרייט צו ערפי־ לען איהר פליכט ביז צום סוף, אבער נאר אין דער ראלע. עס פערשטעהט זיך, אז נאך ווענינער וואלט ענגלאנד געקענט מסכים זיין אז זי זאל ספעציעל גאראנטירען דעם סטאטוס־קווא און צענטראל אייראַ־ פע, אבער אינגאנצען אנדעריש וואלט זי פערשטאנען איהרע פליכטען ווען זיי וואלטען ארויסגעדרינגען פון פעלקער ליגע אפמאך... און בולגאריען ? ווי מיר האבען שוין אנגעוויזען האבען זיך איהרע בעציהונ־ גען צום באלקאנישען בלאק פערבעסערט און עס איז פאראן א האפנונג אז עס וועלען בעזייטיגט ווע־ רען די מניעות, צו איהר אריינטריט אין בלאק : אַ־ בער דערווייל קען איהר אנטייל, אין דער סאלידארי־ טעט בנוגע דעם דנאי פאקט פעסטגעשטעלט ווערען נאר אין צוזאמענהאנג מיט איהר אנגעהעריגקייט צום בונד פון די מלוכות אין זשענעווע.

אויב עס איז נויטיג א נאך בולטער בעוויז, אז אהן זשענעווע איז שווער צו דערפיהרען צו א אינטערנאציאנאלען הסכם, איז דאס די גאנץ אונדער ווארטעטע שטעלונג פון די פראנצויזישע סאציאלים טען צום פראנצויזיש־סאוויעטישען אפמאך. ווי עס איז שוין אנגעוויזען האבען דווקא די פריינד פון ראטען־פערבאנד מורא אז דער דאזיגער פריוואטער אפמאך זאל נישט אריינציהען פראנקרייך אין א בעוואפענטען קאנפליקט...

דאס אלץ צוזאמען פיהרט דערצו, אז איבער די בעזונדערע אפמאכען וועט מען מוזען ארויסבויען, ווי א קופאל, דעם פאראגראף 16 פון פעלקער־ליגע בונד, דער דאזיגער פאראגראף זעהט פאר געגענזיי־ טיגער הילף פון אלע מלוכות וואס געהערען צו דער ליגע. דער דאזיגער פאראגראף וועט מוזען אהן שום ספק קלארער און דייטליכער רעדאגירט ווערען און גלייכצייטיג וועט ער מוזען פערפליכטען אהן אויס־ נאהם אלע מיטגלידער פון פעלקער־בונד. דער סים־ טעם פון קאלעקטיווער זיכערקייט ווערט פון טאג צו טאג אלץ אונפערמיידליכער, דער שלום האט זיין לאגיק. ווי דאס האט אויך די מלחמה. א אלגעמיינע גאראנטיע פון אלע פרידליכע פעלקער אדער — א אנארכיע און כאאס.

דער שאס אין דאוואס

פון ישעיה אונגער

די וועלט ווייסט עס און עס איז איינגענטליך איבעריג איבערצו'חזר'ן דאס, וואס איז שוין הונדערט מאל געזאגט געווארען אין די לעצטע טעג: אז די דערשיסונג פון דייטשען נאצי־פיהרער אין דער שווייץ איז געווען די אינדיווידועלע טאט פון א מענשען, וועלכער איז בעגאנגען דעם מארד אין א צושטאנד פון אפעקט, דאס הייסט, אין א צושטאנד פון אזא געוואלטיגער אויפרעגונג פון געמיט, ווען דער מענש ווערט אזוי צו זאגן משוגע לדבר אחד, ווען זיין גייסט ווערט אקופירט פון איין און איינציגען געדאנק, וואס לאזט נישט אריינדרינגען אין בעוואוסטזיין קיין אנדערע געדאנקען, קיין שום אנדערן אינהאלט, קיין שום בערעכענונג אדער איבערלעגונג, וואס וואלט איהם געקאנט אפהאלטען פון דער אדער יענער אומפעראנטווארטליכער טאט. דער מענש פערלירט דאן די הערשאפט איבער זיך, יעדען קאנטראל איבער זיינע מעשים, און במילא קען שוין דא קיין רייד נישט זיין וועגען פעראנטווארטליכקייט.

דאס איז א דערשיינונג, וואס איז גוט בעקאנט אין דער קרימינאלאגיע און פסיכיאטריע, אזעלכע פאלען, ווען דער מענש פערלירט דעם קאנטראל איבער זיך און בעגעהט א פערברעך. קומען פאר אין די טויזענדער טאג־טעגליך אין דער גאנצער וועלט דאס רוב מאכט די וויסענשאפט נישט פעראנטווארטליך אזעלכע מענשען פאר זייערע מעשים. זי שטייט נעמליך אויפן שטאנדפונקט: אז אונטער דעם איינפלוס פון שווערע איבערלעבונגען, פון פסיכישע דערשיטערונגען אדער געמיט - שטערונגען, וואס קומען פאר ווען ביי מענשען קלייבען זיך אן טיף אין דער נשמה יאוש אדער פערביטערונג און האס און ער ווערט בעהערשט פון איין געדאנק, פון איין געפיהל, פון א נקמה־געפיהל צו דעם, וואס ער האלט פאר זיין שונא אדער פארן שולדיגען אין זיין אומגליק אדער אין דעם אומגליק פון זיינע נאהענטע — אז אונטער אזעלכע אומשטענדען האנדעלט דער מענש אומבעוואוסטזיניג און איז דעריבער נישט פעראנטווארטליך אדער נישט אינגאנצען פעראנטווארטליך פאר זיין טאט.

די שווייצארישע ריכטער, וועלכע וועלען משפט'ן דוד פראנקפורטערן, וועלען דארפען פעסטשטעלען — נישט אזוי די מאטיווען פון זיין טאט, וועלכע זענען פאר אלעמען קלאר, נאר די ווירקונג פון זיינע איבערלעבענישען אויף זיין פסיכיק און דעם גראד פון זיין פעראנטווארטליכקייט פאר דער דערשיסונג פון דייטשען נאצי־אגענט גוסטלאף.

* * *

אבער מיטן יודישען כלל האט דער דאוואסער אטענטאט גאר נישט צו טון. דאס ווייסט די וועלט. פראנקפורטער איז פון קיינעם נישט אינספירירט געווארען צו דער מארד־טאט; ער האט זי אויסגעפיהרט אויף זיין איינענע אחריות. עס איז נישטא אזא יודישע ארגאניזאציע אויף דער וועלט, וואס זאל אפילו נאר אגיטירען פאר בענוצען זיך מיט מארד און טעראר אין פאליטישען קאמף. בלוט פערגיסען איז איבערהויפט נישט יודיש. טעראר איז נישט קיין יודישע קאמף־מעטאדע. מיר האבען פון אייביג אן נאר „ברוח" געקעמפט פאר אונזער קיום, פאר אונזער רעכט אויף לעבען, אבער נישט „בחיל" און נישט „בכח" — ערשטענס, ווייל מיר זענען שטענדיג געווען נאר „שטארק אין גייסט" און האבען דעריבער קיינמאל אנדערש נישט געקענט האנדלען, אין גלות אוודאי נישט, און א חוץ דעם האט דער קאמף „בכח" בכלל נישט געשטימט מיט אונזער יודישען וועזען, מיט אונזער יודישער עטיק.

דאס הייסט אבער נישט, אז יודען אלס יחידים זענען אנדערש ווי אלע מענשען. מיר האבען קיינמאל נישט פרעטענדירט צו זיין אנ'אויסנאהם. יודען זענען פונקט אזעלכע מענשען, ווי אלע אנדערע, מענשען מיט נערווען, מיט לײדענשאפטען, מיט בלוט, וואס קען אויפקאכען, מיט הערצער, וואס קענען פלאצען, מיט נשמות, וואס ליידען. און דעריבער קענען יודען בעגעהן און בעגעהן אויך פערברעכערישע טאטען אין א מאמענט פון העכסטער אויפרעגונג, אונטערן איינפלוס פון א שטארקער פסיכישער דערשיטערונג, ווען א מענש איז נישט פעראנטווארטליך פאר זיינע מעשים. דאס קומט פאר ביי יודען זעלטענער ווי ביי אנדערע, אבער עס פאסירט.

א פאליטישער מארד אדער אזוי צו זאגן א אידעאישער, אדער א מארד צוליב פאטריאטישע מאטיווען, בלייבט אונטער אלע אומשטענדען א פערברעך, וואס מוז פערורטיילט און פערדאמט ווערען. אבער מיר פערשטעהען די מאטיווען פון אזא טאט און מיר אורטיילען מילדער וועגען דעם שולדיגען.

דאס האט אויך געטון אצינד די גאנצע קולטור וועלט בנוגע דעם יודישען סטודענט דוד פראנקפורטערן. זי האט איינשטימיג פער'משפט דאס פערברעכען, אבער גלייכצייטיג אנערקענט די מענשליכע מאטיווען פון דער טאט. אנ'אנגעזעהענע קאטוילישע צייטונג האט אויסדריקליך געשריבען: אז ריין מענשליך גענומען איז דער דאוואסער אטענטאט דורכאויס פערשטענדליך. אנדערע גרויסע צייטונגען האבען איינשטימיג דערקלערט, בענוצענדיג זיך מיטן טיטעל פון א בעוואוסטען ראמאן, אז „נישט דער מערדער, נאר דער דערמארדעטער איז שולדיג". דאס הייסט, מיט אנדערע ווערטער געזאגט: אז שולדיג איז נאצי־דייטשלאנד מיט זיינע בארבארישע רדיפות אויף יודען און אז די נירענבערגער יודען־געזעצען — אט זיי האבען עס געדריקט דעם יודישען סטודענט דעם רעוואלווער אין האנד אריין.

דאס איינפלוסרייכע ענגלישע וואכענבלאט „ספעקטאטאר" שרייבט וועגען מארד אין דאוואס: אז די דייטשע רעגירונג איז קוים בערעכטיגט צו פראטעסטיר'ען געגען דעם אטענטאט פון סטודענט פראנקפורטער און צו פערורטיילען די טאט אלס אנ'אומגעהערטען מאראלישען פערברעך, ווען מען דערמאנט זיך אין דער שחיטה פון 30 יוני 1934 וועלכע איז פארגעקומען אין דער אנוועזענהייט פון די העכסטע רעפרעזענטאנטען פון דריטען רייך, שוין נישט רעדענדיג וועגען דער דערמארדונג פון ראטענוי און ערצבערגער.

און דער בישאף פון דורהעם אין לאנדאן האט אין אנ'איינדרוקספולער רעדע געזאגט: אז ער פערדאמט די טאט, אנגערופען זי א פאטאלע משוגעת. וועלכע ווירקט צום שלעכטען אויף דער לאגע; אבער גלייכצייטיג האט ער אנגעוויזען, אז די אמת'ע אויטארען פון דער טאט זענען די הויכטיגע מאכטהאבער אין דייטשלאנד, וועלכע טרייבען זייערע קרבנות צו אזעלכע געוואלד־מעשים.

אין דעמזעלביגען זין האט זיך ארויסגעזאגט די גאנצע דעמאקראטישע און פראגרעסיווע פרעסע אין דער שווייץ און אין אלע פילע אנדערע אייראפעאישע לענדער.

* * *

מיר קענען נישט די איינצעלהייטען פון דער אויספארשונג, מיר ווייסען אבער: אז דער יונגער פראנקפורטער האט פיינד געהאט נאצי־דייטשלאנד בתכלית השנאה, טיף אין אונטערבעוואוסטזיין ביי אים האט געגליט א ברענענדיגער האס צו די נאצים און דעם נאצי־רעזשים וועלכע האבען אזויפיל שלעכטס געטון זיינע ברידער און טוען זיי נאך ווייטער אן שרעקליכע ענוים. אין דייטשלאנד, פון וואנען ער איז אנטלאפען, האט ער זיך א סך אנגעזעהען און אנגעליטען פון די נאצים. אין דער שווייץ, דער פרייער שווייץ, האט ער אבער ווידער דערזעהען דאס זעלביגע: נאצים און א נאצי־פיהרער, וועלכע העצען געגען יודען אומגעשטערט, פראנק און פריי. אויפגערעגט אין העכסטען גראד און בעפיינט פון צארן און האס צו די שונאים פון זיין פאלק, האט ער זיך פארגעשטעלט אז בעזייטיגענדיג היטלערס פערטרעטער וועט ער בעזייטיגען דאס „סיסטעם", וועט ער א סוף מאכען צו דער היטלעריסטישער העץ־פראפאגאנדע געגען יודען, אפשרעקען די נאצים, דאס האט געפיהרט צו דעם אטענטאט אויף גוסטלאפן.

דאס איז אבער א פאטאלער טעות, בעקעמפען א „סיסטעם" הייסט נישט נקמה נעהמען אין איינצעלנע פערזאנען, מעגען זיי זיין ווי פעראנטווארטליך פאר דעם דאזיגען סיסטעם, פאר די פערפאלגונגען און דעם אומרעכט, וואס ווערט בעגאנגען געגען דעם אדער יענעם קלאס מענשען, און נקמה־נעהמען איז נישט קיין יודישע מדה, דאס טוען און האבען אלעמאל געטון אונזערע שונאים.

אבער ווי געזאגט, דער יחיד, דער איינצעלנער מענש איז אונטערגעווארפען בעשטימטע פסיכאלאגישע געזעצען, וועלכע פיהרען איהם צו מעשים, פאר וועלכע ער איז אפט מעהרסטענטיילס גאר נישט פעראנטווארטליך, עס קלייבט זיך אן אין דער נשמה אויפרייס־שטאף און פלוצלונג, אין א געוויסען מאמענט, קומט די עקספלאזיע, געגען זיין ווילען, דאס בעוואוסטזיין האט קיין אנטייל נישט אין דעם. דאס זענען מאמענטאלע אימפולסען אזוי צו זאגען.

אזעלכע אימפולסיווע מעשים זענען דער גרעסטער טייל אטענטאטען, ביי וועלכע דאס מענשליכע בעוואוסטזיין ווערט בעהערשט פון איין געדאנק, פון נקמה־געדאנק; און דער מענש זעהט דעמאלט נאר איין איינציגע קאנקרעטע פערזאן, וועלכע ער מאכט פעראנטווארטליך פאר דעם סיסטעם אדער דער אורדנונג, וועלכע ער האלט פאר שלעכט, אבער ער זעהט נישט די אמת'ע, די טיפערע סיבה פון שלעכטס, אין אונזער נייעסטער געשיכטע, פאר די לעצטע 33 יאהר, האבען מיר געהאט דריי אזעלכע פאלען.

דעם ערשטען אטענטאט האט אויסגעפיהרט א יוד אין פעטערבורג אין יוני 1903. דער יודישער סטודענט פנחס דאשעווסקי איז דעמאלט בעפאלען אויף דער גאס דעם טרויעריג בערימטען פאגראמטשיק און יודען־פרעסער קרושעוואן און האט איהם פערוואונדעט מיט א קינזשאל, דאס איז געווען אין קנאפע צוויי חדשים ארום נאכן קישינעווער פאגראם. דאס יודישע בלוט איז נאך נישט פערטרוקענט געווארען אויף די ווענד פון די קישענעווער הייזער, די פעדערן פון די אויפגעריסענע פערינעס זענען נאך ארומגעפלויגען איבער די גאסען, אומעטום האט מען נאך געזעהען די שפורען פון דער צעשטערונג און פערוויסטונג. אונטער דעם איינפלוס פון די שוידערליכע איבערלעבענישען, פון דעם שרעקליכען אומגליק, וואס האט אזוי שווער געטראפען דאס יודענטום, האט זיך אין דעם מוח פון יונגען יודישען סטודענט „אריינגעביסען" דער געדאנק זיך נוקם צו זיין אין קרושעוואנען. דעם הויפט־שולדיגען אין דעם פאגראם. פאקטיש האט קרושעוואן געפיהרט א סיסטעמאטישע פאגראם העצע געגען יודען, א שוידערליכע העצע מיט דער הילף פון זיינע צייטונגען „בעסאראבעץ" און „זנאמיא" און עס איז אלזא אהן שום ספק געווען דער „גייסטיגער" טאטע און ארגאניזאטאר פון דער קישינעווער שחיטה. אבער הינטער איהם זענען געשטאנען אנדערע פינסטערע כוחות און קודם כל די ארגאנען פון דער צארישער רעגירונג.

דאשעווסקי האט טייער בעצאהלט פאר זיין טאט: ער איז פערמישפט געווארען אויף 5 יאהר „ארעסטאנטסקיע ראטע", דאס יודענטום האט זיך נאטירליך קאטעגאריש ארויסגעזאגט געגען דעם אטענטאט, צו וועלכן די יודען האבן פערש[…] קיין שום שייכות נישט געהאט; דאך האבען […] ניסטישע סטודענטענשאפט אין בערלין […] ישראל" אין לאנדאן אונטערגעטראגען […] אדרעסען און ארויסגעגעבען פראשורען […] זיי האבען בעצייכענט זיין טאט פאר „א […] טאט".

אין יאהר 1906 איז דאשעווסקי בעפרי[…] רען פאר דער צייט, אלזא, שוין אין „קאנסט[…] נעלען" רוסלאנד, וואו עס האט זיך געהא[…] דערתענגאסען א כוואליע פון פאגראמען, בעת […] צעהנדלינגער יודישע קהלות זענען חרוב געווא[…] יודיש בלוט האט זיך געגאסען טייכענווייז.

א צווייטער יודישער אטענטאט איז פא[…] מיט עטליכע יאהר צוריק. פאר אונזערע אויג[…] צו זאגען, מיר געדענקען נאך אלע די איינ[…] טען. דאס האט דער אוקראינער יוד שווארצבא[…] שאסען אין פאריז אויף דער גאס אנ'אנדער[…] ריג־בעריהמטען פאגראמטשיק, דעם אטאמ[…] ליורא'ן. שווארצבארד האט אליין איבערגעלעבט אלע שרעקען פון די אוקראינער פאגראמען […] קריג; ער האט מיט זיינע אייגענע אויגען […] אין קאלך־גריבער לעבעדיג בעגראבענע, די […] ריסענע בייכער, די צעשפאלטענע מוחות […] געזעהען וואס פאר א מאכט די פעטליורא[…] לאנים און טיטוניקס האבען געהאט אין […] מחנות פאגראמטשיקעס — און ער האט […] סען זיך נוקם צו זיין: ער האט דערשאס[…] ליורא'ן.

און דער דריטער איז דוד פראנקפורטער […] כער האט איצט דערשאסען אין דאוואס דע[…] אגענט גוסטלאפן. מיר פערורטיילען […] די דאזיגע טאט. אבער די נאצים האבען […] רעכט נישט צו פערדאמען דעם „אומגעהער[…] דאר." זיי האבען דאך דעם טעראר געמאכט […] „כשר" מיטעל אין קאמף מיט אלעמען, פא[…] ועגליך" מיטעל. זיי האבען אויף זייער […] א סך יודיש און נישט־יודיש בלוט, דאס […] האטענטויען, פון פראפ. לעסינג, פון […] „אנאנימע", אין דער שטיל בעגראבענע […] פון הונדערטער, וואס קומען איצט אום אין […] פון גרויזאמע נגישות, פון נויט און הונגער.

און אויב היטלער האט איצט אויף […] לויה געדראהט מיט נקמה, זאגענדיג, אז דער […] טאט וועט צוריקפאלען אויף די קעפ פון די […] פיהרער וועט ער שוין אבער פון היינט אן […] דענקען דאס אויף וואס די וועלט פרעגע האט […] נאר וואס אויפמערקזאם געמאכט —

— אז אין דעם דאוואסער מארד־טאט […] שולדיג די נאצים און דער בארבארישער […] וישם מיט זיינע גרויזאמע מענשען־פערפ[…]

די יודישע שחיטה

פון הומאניטארען און היגיענישען שטאנדפונקט

אינטערוויו מיט'ן ד"ר ל. שיפמאן

אין צוזאמענהאנג מיטן נעוען פראיעקט וועגען פערבאטען די יודישע שחיטה, וואס איז אריינגעטראגען געווארען אין סיים האבען מיר געהאט א שמועס מיטן דר. ל. שיפמאן וועגען דער דאזיגער פראגע. דר. שיפמאן האט אונז געזאגט:

„עס איז מיר שוין אויסגעקומען צו שרייבען וועגען דעם ענין אין יאהר 1923, ווען דער גלח ווירזעמבאווסקי האט אין נאמען פון די ענדעקעס אריינגעטראגען אין סיים אריין א פארשלאג וועגען פערוועהרען די שחיטה אין פוילען, היינט האט די זעלבע זאהנען די פאסלאנקא פריסטאראווא, ביי דער געלעגענהייט האלט איך פאר פאסענד צו בעלויכטען די פראגע פון שחיטה פון אביעקטיווען ריין וויסענשאפטליכען שטאנדפונקט.

די געגנער פון יודישער שחיטה אפערירען שטענדיג מיט איין מאטיוו: די שחיטה טוט אן דער בעשעפעניש פיל ליידען און דעריבער איז זי אנטי־הומאניטאר. צוליב דעם פארוואורף איז די שחיטה פערבאטען געווארען אין דער שווייץ, אין פינלאנד, אין דייטשלאנד. מען האט געפרובט ארורכפיהרען אזא פערבאט אמאל אין צארישען רוסלאנד. נאר דער פראיעקט איז דורכגעפאלען; אזא גורל האט אויך געטראפען דעם פראיעקט אין יאהר 1923 אין ענגלאנד. דער פארוואורף אז מיט דער יודישער שחיטה ווערט די בהמה מעהר געפייניגט ווי ביי אנדערע שעכט־מעטאדען, איז אומבעגרינדעט און ענטשפרעכט נישט דער ווירקליכקייט, געוויסע עקספערימענטאלע אונטערזוכונגען האבען אויפגעוויזען אז ביי דער שחיטה פערלירט די בהמה דאס בעוואוסטזיין במעט אין איין סעקונדע, א דאנק דעם, וואס די גרויסע האלז־ארטעריעס ווערען מיט אמאל דורכגעשניטען און דאס בלוט פון מוח פליסט באלד אפ. די אונטערזוכונגען זענען דורכגעפיהרט געווארען דורך דעם איטאליענישען פראפ. אמדזשעלא מאסא, וועלכער איז אויפ'ן סמך פון פיל עקספערימענטען געקומען צו דער איבערצייגונג אז די יודישע שחיטה איז די הומאניטארסטע פון אלע שעכט־מעטאדען.

זעהר אינטערעסאנט איז די מיינונג וועלכע עס האט ארויסגעזאגט אמאל וועגען דער פראגע א געניטער פאכמאן, דער לייטער פון קרימינאליכען שעכט־הויז אין בערלין האפמאן. „די יודישע שחיטה האט ער געשריבען, איז בלי ספק דאס זיכערסטע און שנעלסטע מיטעל צו טויטען א בהמה, שוין דאס אליין וואס מען בענוצט זיך שטענדיג מיט א ספעציעל גוט און געשארפט מעסער. וועלכעס ענטבלויטיגט די בהמה אין א פאר סעקונדען, זיכערט דער בהמה דעם שנעלסטען און שמערצלאזעסטען טויט. (זעלבסטפערשטענדליך, אז היינט, בשעת היטלערס ממשלה וואלט זיך קיינער אין דעם דריטען רייך נישט געוואגט ארויסצוזאגען אזא מיינונג).

ווי בעקאנט קומט ביי קריסטען דאס שעכטען פאר אזוי, אז קודם כל גיט מען דער בהמה א שטארקען קלאפ מיט א דראנג אין קאפ אריין, כדי זי צו בעטויבען. און דערנאך שטעכט מען איהר אריין א מעסער אין האלז אדער אין דער ברוסט. וועגען דעם „הומאניטארען" מיטעל צו בעטויבען די בהמה שרייבט דער זעלבער האפמאן פאלגענדעס: „דאס בעטויבען איז פערבונדען מיט פיל געפאהרען און מיט שמערצען, דען די קלענסטע בעוועגונג פון דער בהמה קאן פיהרען צו א פעהל־שלאג, וואס פערשאפט דעם בעשעפעניש פיל יסורים.

אין יאהר 1894 איז אין בערלין ערשינען א זאמעל־ווערק וועגען שחיטה, אין וועלכען עס האבען אנטייל גענומען א פאר הונדערט פיזיאלאגען, היגיעניסטען, וועטערינארען (טיר דאקטוירים) אין דעם דאזיגען בוך האבען 253 פאכמענער זיך ארויסגעזאגט לטובת דער יודישער שחיטה פון הומאניטארסטען שטאנדפונקט. איך וועל יעצט ווידמען א פאר ווערטער דער היגיענישער זייט פון דער שחיטה. […] צע רייה געלעהרטע האבען פעסטגעשטעלט […] דישע שחיטה איז דאס זיכערסטע מיטעל צו […] לער און במעט פאלקאמער ענטבלוטונג […] בהמה, וואס פאר א בעדייטונג עס האט די […] טונג פון היגיענישען שטאנדפונקט, איז […] פערשטעהן: ערשטענס ענטהאלט אין זיך דאס […] פערשידענע שעדליכע פראדוקטען, ווי האר[…] ן־שטאף, א.א.וו. און דעריבער איז בלוטיג […] פלייש שווער צו פערדייען; צווייטענס, אין […] דער עיקר. שאפט בלוט א גינסטיגען באדען […] ענטוויקלונג פון פערשידענע באצילען מיקר[…] ליב דעם ווערט בלוט פלייש שנעל קאליע […] עסען פון אזא פלייש קאן לייכט ארויסרופען […] טונגען. דער בעוואוסטער יודישער דאקטאר […] בא פון רוסלאנד, וועלכער האט פיל וויסענ[…] געארבייט וועגען דער היגיענישער בעדי[…] שחיטה אין לאבאראטאריום פון בערימ[…] טשען פראפעסאר ווירכאוו, האט אויפגעוויז[…] נויע אונטערזוכונגען, אז דאס פלייש פו[…] געשאכטענע בהמות קאן בשעת די הייסע […] 2 ביז 3 טעג לענגער קאנסערווירט ווערען, […] פלייש.

דער שוין אויבען דערמאנטער האפמאן […] וועגען דעם פאלגענדעס: „איך האב שוין […] אויפגעוויזען אז דאס פלייש פון ריטועל ג[…] בהמות קאנסערווירט זיך פיל בעסער ווי […] רע שעכט־מעטאדען, איך בין נישט קיין […] שעכט אבער שטענדיג אזוי ווי די יודישע […]

צום סוף וויל איך נאך דערמאנען, אז ד[…] בעריהמטער פראפעסאר ווייסאוו איז געווע[…] העגנער פון דער יודישער שחיטה און דער […] פראפעסאר ענגעלמאן האט וועגען שחיטה […] זאגט פאלגענדע מיינונג: „עס מוז געשטעל[…] די פראגע צי די ריטועל שחיטה דארף א[…] ווערען אנשטאט אלע אנדערע שחיטה־מעטאד[…] צוליב הומאניטארע סיי צוליב היגיענישע […] מען אויף די דאזיגע פראגע געבען א פאזיטי[…] ווער". אט אזוי שטעלט זיך פאר די פראגע […] שחיטה פון אביעקטיווען, ריין וויסענשאפטלי[…] שטאנדפונקט.

—※—

Komunikat.

Nie gałki, lecz szyszki Novopin do kąpieli, gdyż jedynie szyszki Novopin dają gwarancję skuteczności, wzmacniają organizm i odmładzają ciało. Żądajcie tylko szyszek Novopin do kąpieli.

מן המצר פאטריאטיזם

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעאָ העניג

...טריאָטיזם איז אפשר איינע פון די געזונד־
...און נאַטירליכסטע אינסטינקטען, וואָס א
...האָט.

...זאָגן נישטאָ קיין מענש, וואָס איז נישט פאַט־
...נאַטירליך, אינסטינקטיוו, און לאָזט זיינע
...יעלע און קלאַסען השגות און אַנשויאונ־
...עדער איינער האָט ליב זיין לאַנדשאַפט, זיין
...די קולטור־אוצרות, פאָרמען און סימבאָ־
...וועלכע האָבען זיך געשיכטליך ענטוויקעלט
...יסטאַליזירט אין זיין לאַנד, און זיין שפּראַך,
...זיין קלימאַט.

...ש דער קולטור און סאָציאַל־עקאָנאָמישען
...פנים יחיד איז זיין פאַטריאָטיזם. דער אר־
...אין קוילען־גריבער, קען אפשר אַזוי נישט
...אבען די שעהנע הימלען און פעלדער פון זיין
...און איהרע היסטאָרישע און קולטורעלע אוצ־
...פוט דערפאַר, ווייל ער קען זיי נישט אַזוי
...זיינע קאָמפּאַטריאָטען פון די בעקוועמערע
...

...שט עס קען זיין, אַז אין זיין בלוט לעבט
...שטראָפירט אָט די אָרגאַנישע ליבע צום איר־
...באָדען, וואָס ער האָט גע׳ירשנ׳ט פון דורות
...ען—פּויערים.

...ס בעסער און מעהר א בירגער קען זיין
...— גייסטיג און מאַטעריעל — אַלץ גרעסער
...ליך און פערזענליך איז זיין ליבע צום לאַנד
...ה׳ירשנ׳טער פאַטריאָטיזם ווערט אין איהם
...ל און פּראָדוקטיוו דורך זיינע פערזענליכע
...ען, איבערלעבונגען און דערפאַהרונגען אין
...אַנד, אין זיין „נאַציאָנאַלער היום".

...אַטריאָטיזם איז איינע פון די געזונדסטע און
...אַלסטע מענשליכע אינסטינקטען.

...גער, ווי א סך אַנדערע געזונטע מענשליכע
...ינקטען, איז אויך פאַטריאָטיזם העגראַדירט
...פּאָליטישעסט געוואָרען.

...און מיר בעגעגענען צום ביישפּיל א מענשען,

וואָס האַלט אין איין רעדען פון זיינע סעקסועלע ליבעס, זאָגען מיר אויף איהם, אַז ער איז סעקסועל קראַנק, און מיר קעהרען זיך פון איהם אָפּ אַפּט מיט עקעל.

און דאָך געהען אַרום טויזענטער און מיליאָנען מענשען, און האַלטען אין איין דערקלערען זייער

ליבשאַפט צו זייער פאַטערלאַנד, און האַלטען אין איין רעדען פון זייער ליבע צו זייער פאַטערלאַנד, און עס זעהט אויס ווי נאַטירליך אין אונזערע אויגען.

פאַר וואָס איז עס? ווייל פאַטריאָטיזם איז אפשר דער איינציגער מענשליכער אינסטינקט, וואָס איז פערוואַנדעלט געוואָרען — צוליב געגענווערטיגע און היסטאָרישע, סאָציאַל־עקאָנאָמישע סיבות — אין א מעכטיגען פּאָליטישען פאַקטאָר. דער מעכ־טיגסטער פּאָליטישער פאַקטאָר. בעזונדער אין אונ־זער צייט. אינם נאָמען פון פאַטריאָטיזם האָט מען געהאַלטען מלחמות, דעפענסיווע און אַגרעסיווע.

די לענדער און רעזשימען, — די פאַשיסטישע, וואָס שרייען איצט אַמלויטסטען פון זייער פאַטריאָ־טיזם, זענען די גרעפערליכסטע פאַרן וועלט־שלום.

זיי האַלטען אין איין שרייען, זיי האָבען ליב זייער איינען לאַנד, זייערע איינענע נאַציאָנאַלע לאַנדשאַפטען און הימלען און מיינען דערמיט צו בערגאַפען פרעמדע הימלען און לאַנדשאַפטען.

ס׳איז פונקט ווי מיר וואָלטען געטראָפען א מענ־שען, וואָס האַלט אין איין שרייען און פּראָקלאַמירען, אַז ער האָט ליב זיין ווייב און כדי צו בעווייזען זיין גרויסע ליבשאַפט צו זיין ווייב, זוכט ער זיך צו פערזאָרגען מיט א צעהנדליג קעפּס־ווייבער.

אַזוי, אַז אינם מאָדערנעם פּאָליטישען זשאַרגאָן מיינט שוין נישט פאַטריאָטיזם ליבע צו לאַנד און פאָלק, נאָר א דראַנג צו הערשאַפט פון בעשטימטע סאָציאַלע שיכטען.

דער געזונטער אינסטינקט פון פאַטריאָטיזם איז שוין לאַנג קראַנק געוואָרען אויף שאָוויניזם און אתה בחרתנו׳איזם...

מיטן פּאַראַדאָקסאַלען סך׳ הכל, אַז דער מאָדער־נער פּאָליטישער פאַטריאָטיזם איז שוין מעהר נישט קיין נאַציאָנאַלער פענאָמען נאָר א קאָסמאָפּאָליטיש אימפּעריאַליסטישער.

דער געשוואוירענער פּראָפעסיאָנעלער פאַטריאָט (אין זיין מאָדערנער פאַשיסטישער אויסגאַבע) איז שוין נישט א מענש, וואָס קען און האָט ליב זיין פאָלק און זיין לאַנד, נאָר איינער וואָס גלויבט, אַ־דער רעדט זיך איין אַז ער גלויבט, אַז זיין פאָלק איז דאָס בעסטע און שענסטע אין דער וועלט און אַז זיין פאָלק (ס׳רוב שוין אַנ׳אַבסטראַקט) האָט א שליחות צו בעהערשען און לעהנען דרך ארץ אַלע אַנדערע פעלקער און לענדער. ווי זאָגען אָפען די העררען היטלער און געבעלס: „דאָס פאָלק מעג נישט דערעסען.... אָבער קאַנאָנען מוז מען האָבען.... ווייל זייער שליחות איז צו בעהערשען און ציוויליזירען די אָפּגעשטאַנענע פעלקער און ראַסען".

און נאָך אַנ׳איינציגאַרטיגער מין פאַטריאָטיזם איז פערהאַן. אונזער יודישער פאַטריאָטיזם. און עס מעג, און עס דאַרף אפשר, איצט געזאָגט ווערען:

אונזער יודישער פאַטריאָטיזם איז אויך נישט קיין געזונטער. און צוליב כמה טעמים. היסטאָרישע און געגענווערטיגע.

דער יודישער פאַטריאָטיזם איז אָדער אביסעל צו שרייענדיג, אָדער אביסעל צו הכנעה׳דיג, מן המצר׳דיג. ווי איך האָב איהם אָנגערופען. און פון די צוויי איז דער לעצטער, אפשר, דער נישט גע־זונטסטער.

ס׳איז זיכער נישט סימפּאַטיש ווען א יוד ווערט „פּויפּסטליכער פונם פּויפּסט"; אָבער ס׳איז נאָך קרענקליכער ווען אונזער פאַטריאָטיזם ווערט דורכ־געוויקט מיט דאַנקבאַרקייט און הכנעה. אפילו אין אונזער צייט, ווען אין מאַנכע לענדער האָט מען אוועקגערויבט אונזערע בירגער־רעכט.

ווי געזאָגט, איז היסטאָריש פערשטענדליך און נאַטירליך פאַר וואָס עס האָט זיך ביי יודען אויס־געאַרבייט אַזאַ פּסיכאָלאָגישער פאַטריאָטיזם. שוין צוויי טויזענד יאָהר ווי מיר בעלאַנגען צו די נאַציאָ־נאַלע מינדערהייטען, מיט וועלכע דער אָפיציעלער קאָמופלאַזש־פאַטריאָטיזם האָט געשלאָגען פּאָליטי־שען קאַפּיטאַל, ווי איהם האָט זיך געלוינט. אָבער די זעלבע געשיכטליכע דערפאַהרונגען האָבען אונז שוין אויך געדאַרפט גוט אָגלערנען, אַז בירגער־רעכט קומט, אַז פאַר בירגער־רעכט קעמפט מען.... און אַז פאַר בירגער־רעכט דאַנקט מען נישט...

בירגער, וואָס דאַנקען הכנעה׳דיג פאַר זייערע בירגער־רעכט, זענען נאָך נישט קיין פולע בירגער. אמת פאַטריאָטיש בירגער דאַנקען נישט פאַר זייערע בירגער־רעכט!

יעדער יוד האָט א רעכט צו זיין פונקט אַזוי גוט, צי שלעכט פאַטריאָטיש, ווי די אַנדערע ביר־גער פון זיין שטאַנד און זיין לאַנד.

אָבער נאָך וואָס דאַרף ער נאָך אונטערקרעכצען און דאַנקען פאַר זיין רעכט צו זיין פאַטריאָטיש, פאַר זיינע בירגער־רעכט?

בירגער־רעכט זענען נישט קיין גנאָד און נישט קיין חסד, נאָר א נאַטירליכער חוב.

און מיט הכנעה׳דיגען דאַנקען פאַר אונזערע ביר־גער־רעכט, קאָמפּראָמיטירען מיר זיי, וואַרפען מיר אויף זיי א שאָטען פון חשד.

און דווקא איצט דאַרפען מיר עס געדענקען: וואָס וויניגער מיר וועלען דאַנקען פאַר אונזערע בירגער־רעכט, אַלץ וויניגער וועט מען זיי אַטאַ־קירען.

„מאכט אווארע – ס׳גייט דער נייער דור!"

(זכרונות) • פון ד"ר ה. זשיטלאָווסקי

...איינמאָל, ווען איך בין שוין געווען כמעט אינ־
...גאַן אריינגעטאָן אין דער אַרבייט און פלעג שיער
...ע טאָגען און נעכטיגען אין דער קייסערליכער
...ליאָטעק, בין איך נאָכאַמאָל געקומען צו גאַסט
...ווישינסקאיא. יוגענט האָט זיך ווידער געטור־
...ט ביי איהר אין צימער.

...מיר זענען ביידע געזעסען אַן א זייט, און זי,
...עסטיג, האָט מיך אויסגעפרעגט, וואָס איך מאַך,
...אויף וואָס איך אַרבייט אין דער ביבליאָטעק.
...האָב איהר געענטפערט, אַז מיין גאַנצע צייט
...דאַרטען אוועק אויף דער געשיכטע פון דעם
...ען פאָלק און אויף „נאַציאָנאַלאָגישע פאָר־
...ונגען".

— הערט, הערט! — האָט זי זיך פּלוצלונג גע־
...ט צו די געסט, — חיים יאָסיפאָוויטש האָט
...דעקט א נייע וויסענשאַפט: „נאַ־ציאָ־נאַ־לאָ־
...", — האָט זי אַרויסגערעדט טריאומפאַליש און
...מיר האָט זיך געדוכט, נישט אָהן א געוויסער
...אָניע, הגם א זעהר פריינטליכער.

איך האָב דערקלערט דעם עולם די פראַגען,
...האָבען מיך געאינטערעסירט און אויף וועלכע
...האָב געזוכט אַנ׳ענטפער: פון וואַנען נעהמען
...פערשידענע פעלקער; וואָס איז דער אינעווע־
...ניגער מהות פון א פאָלק; מיט וואָס שיידען זיך
...דער די פעלקער; וואָס איז די ראָל פון דער
...ער־געשיכטע אין דעם מענשליכען פּראָגרעס;
...ווי דערהאַלטען זיי זיך; וואָס מאַכט זיי פער־
...ן, און צי פאָדערט טאַקע דער מענשליכער
...רעס, זיי אַלע זיך צונויפגיסען אין איין איינ־
...אַלמענשליכען ים.

— דאָס איז פשוט „נאַראָדאָוויעדעניע" (פעל־
...וויסענשאַפט, עטנאָלאָגיע), — האָט דערקלערט
...ער.

— דאָס איז סאָציאָלאָגיע, — האָט מיר מסביר
...ן א צווייטער.

— דאָס איז קולטור־געשיכטע, — איז געווען
...מיינונג פון א דריטען.

איך ווייס נישט, צי מיר האָט זיך איינגעגעבען
...בעגרינדען מיין דעמאָלטיגען שטאַנדפּונקט, אַז
...נאַציאָנאַלאָגיע" איז טאַקע א זעלבסטשטענדיגע
...וויסענשאַפטליכע דיסציפּלין, וואָס הגם זי ליגט נאָך
...די ווינדעלעך, פערדינט זי א בעזונדער פּלאַץ
...דעם סיסטעם פון די אַנטראָפּאָלאָגישע וויסענ־
...שאַפטען. איצטער וואָלט איך געזאָגט, אַז דאָס איז
...א קאַפּיטעל פון דער געשיכטס־פילאָזאָפיע, וואָס
...פאָרשט אויס די געזעצען פון דער געשיכטליכער
...ענטוויקלונג און די כוחות, וואָס בעשטימען איהר
...גאַנג. איך האָב אויך דערקלערט די וויכטיגקייט פון
...„נאַציאָנאַלאָגישע" פראַגען פאַר דעם פּראָגראַם
...פון א פּאָליטישער, בפרט א סאָציאַל־רעוואָלוציאָ־
...נערער פּאַרטיי.

...מען האָט מיך אויסגעהערט און מען איז, אַזוי
...צו זאָגען, „אריבער צום סדר היום". מיר דוכט, אַז
...אויך דער צונויפבונד פון דער „נאַציאָנאַלאָגיע"
...מיט דער „פּאָליטיק" האָט ביי יענער יוגענט אָפּ־
...געשלאָגען דעם חשק זיך ווייטער צו אינטערעסירען
...מיט א טעאָרעטישען ענין, וואָס האָט דאָך פאַר איהר
...געהאַט נעדאַרפט זיין ניי.

דער יונגער דור פון די אכציגער יאָהרען האָט
...געהאַט א כמעט אינסטינקטיווען ווידערהווילען צו
...אַלץ, וואָס האָט געשמעקט מיט פּאָליטיק און מיט
...פּאָליטישע־פּראָגראַמען. די פראַגען פון דעם קהל׳שען

לעבען זענען אָדער אינגאַנצען איגנאָרירט געוואָרען, אָדער אָפּגעשטופּט געוואָרען ערגעץ־וואו אויפן הינ־טערשטען פּלאַן. אויף דעם ערשטען פּלאַן האָט זיך אַרויסגערוקט די אינדיווידועלע. די אויפגאַבע מענשליכע טשמה, די פראַגע פון דעם פערזענליכען גליק און פון דעם זין, וואָס אַנ׳אינדיווידועלער מענש דאַרף זוכען און געפינען אין זיין איינענעם לעבען, אַלץ אינם אונטער וועלכע פּאָליטישע אָדער סאָציאַלע אומשטענדען עס זאָל זיך נישט אפשפּי־לען זיין לעבען.

די פּאָעזיע פון אָט דעם דור, — די שאַפונגען פון א נאַדסאָן, א פּאָפּאָנאָוו, א מינסקי און א מערע־זשקאָווסקי, — האָט גוט אָפּגעשפּיגעלט אָט די נייע שטימונגען.

נאַדסאָן איז געשטאַנען אויף דעם שוועל פון דער נייער יוגענט און האָט געקאָנט דינען ווי א פערבינדונג צווישען די זיבעציגער און די אכצי־גער יאָהרען. אָבער אויך ביי איהם איז דער דאָמי־נירענדיגער טאָן געווען א פּעסימיסטישער. דער סאָ־ציאַל־פּאָליטישער מאָמענט איז ביי איהם פער־רוקט געוואָרען אויף דעם הינטער־פּלאַן און אויך ביי איהם האָט קלאָר אַרויסגעהילכט די מעטאַפיזי־שע בענקשאַפט, דורכצוריסען זיך צו דעם לעצטען תוך און זין פון דעם וועלט־בעשאַף, כדי אויסצוגע־פינען דעם זין פון דעם איינענעם לעבען.

אין דעמזעלבען ווינטער 1886, איז נאַדסאָן יונגערהייט פערשניטען געוואָרען פון דער וועלט. זיינע לעצטע טעג, ווען ער איז אין קרים געווען אין דעם לעצטען גראַד דעריגע און מאַראַם וואַט־סאָן, די פרוי פון דעם חשוב׳ען קונסט־קריטיקער, איז אַרומגעגאַנגען אַרום איהם, און ווען די גאַנצע ליבעראַלע פּרעסע פלעגט ברענגען ביולעטינען וועגען זיין מצב, — גראָד יענע לעצטע טעג זיינע זע־נען פערביטערט געוואָרען דורך א שענדליכער אַטאַקע אין סובאָרינס „נאָוואָיע ווערעמיאַ" מצד דעם מנובל׳ פון דער רוסישער זשורנאַליסטיק, דעם בערימטען רעאַקציאָנער און יודען־פרעסער, בורעינין. ער איז אָנגעפאַלען אויף דער גאַנצער רוסישער יוגענט און איהר פּאָעזיע, נישט חלילה, פאַר איהר אַפּאָליטישען כאַראַקטער, וואָס האָט דווקא געדאַרפט נושא חן זיין אין זיינע אויגען, — ער האָט דאָס אפשר גאָרנישט בעמערקט, — נאָר „גלאַט" דערפאַר, וואָס זי האָט נאָך נישט פער־לוירען קיין צורת אדם. אויך דאָס איז געשטאַנען אין דעם צעטעל פון איהרע חטאים, — געשריבען מיט דעם גיפטיגען נאָווער פון א משוגענעם הונט, — וואָס צו איהר געהערט דער „זשיד" „סמרוג" (פרוג) און וואָס איז נאַדסאַנס אַרערען פליסט נאָך אביסעל יודיש בלוט. אויך נאַדסאַנס בעציהונגען צי פרוי וואַטסאָן זענען אַריינגעשלעפּט געוואָרען מיט די שמוציגסטע חשדים און רמזים.

די פעמערבוהגער ליטעראַלע געזעלשאַפט איז אויפגעשוידערט געוואָרען פון אָט דער שענדליכער אַטאַקע. און ווען בורעינינס אַנפאַל האָט פערקירצט נאַדסאָנס טעג און דערנעהנט זיין טויט און ווען זיין פּר־מגן איז געבראַכט געוואָרען קיין פעטערבורג צו באַערדיגען איהם אויף דעם בעריהמטען „וואָל־קאָוו" בית־עולם, וואו עס ליגען די גדולים פון דער רוסישער ליטעראַטור, האָבען איינינע געמיינט, אַז די לוויה וועט זיך פערוואַנדלען אין א געוואַלטיגער דעמאָנסטראַציע, וואָס וועט אפשר אָראָפּטרייסלען דעם שווערען קאָשמאַר, וועלכער איז שוין געריכט געהאַנגען דעמאָלט איבער דעם לאַנד...

די לוויה איז אָבער געווען א לפי־ערך גאַנץ אָרעמינקע. די פּאָר הונדערט מענשען זענען בע־שטאַנען כמעט דורכאויס פון דער שטודירענדיגער יוגענט און די יונגע ליטעראַרישע קרייזלעך.

ביי דעם אָפענעם קבר, לעבען וועלכען עס איז געשטאַנען א בריטהרוסטיגער פּאָליצייקאַפּיטאַן, זענען געהאַלטען געוואָרען א פּאָר רעדעס, אויך אַזעלכע פּלייכע, פּלוט־און־פאַרבען־אָרימע. איינער, א מיטעליאָהריגער — איך ווייס נישט, ווער דאָס איז געווען — האָט אַלע ווייזע דערמאָהנט סערען קירקעגאַרן, דעם סקאַנדינאַווישען כהן גדול פון דער רייכער עסטעטיק, וואָס איז אין יענער צייט בע־קאַנט געוואָרען אין רוסלאַנד. שטום און בליך איז, ווי א סטאַטוע, געשטאַנען לעבען דעם קבר דער אַלטער חאָרדאָוועצוו, מיט דער לאַנגער גראָהער באָרד, — אָט דער, וואָס האָט אַמאָל־אַמאָל בע־גייסטערט געשילדערט דעם אויפקום פון די „נייע מענשען", דעם שטורמישען דור פון די „זעכציגער יאָהרען", בעקאַנט אונטער דעם נאָמען די „ניהי־ליסטען".

נאָר איין עפּיזאָד האָט אביסעל אויפגעציטערט דעם קליינעם עולם. ווען דער יונגער דיכטער פּאָ־פּאַגאָוו — נאָך גאָר א פלאָטערער יונגעל — האָט געדאַרפט זאָגען א פּאָר ווערטער, האָט ער עס נישט געקאָנט. ער איז צונעפאַלען צו דער טרומנע און האָט היסטעריש אויסגעשריגען: „נאַדסאָן! איך האָב דיך געליבט!" אויף מיר האָט דאָס געמאַכט דעם איינדרוק פון א טעאַטראַלישען זשעסט.

דער צווייטער וויכטיגער פּאָעט פון דעם נייעם דור מ. מינסקי (ווילענקין), האָט מיט זיין ערשטען בוך לידער אָנגעוואָרפען אַזאַ אומעט, פּונקט ווי א ווינט וואָלט אין א פינסטערער הערבסט־נאַכט גע־הוילען אין א קוימען. דער שוואַרצסטער פּעסימיזם האָט געדערט פון זיינע שירים.

„עס פליהען די יאָהרען, ווי פיילען;
עס ציהען זיך רגעים ווי יאָהרען —

און דאָס איז דער גאַנצער סך־הכל פון א מענש־ליכען לעבען! יעדע רגע, — קוים, וואָס מען לעבט זי אַריבער און דאָס גאַנצע לעבען פערפליהט ווי א רויך..... און כאַראַקטעריזירענדיג דעם געלערנטען היסטאָריקער, וועלכער רעכענט אויס אַלע קרעפטען, וואָס בעשאַפען די מענשליכע געשיכטע, בעמערקט מינסקי סאַרקאַסטיש: נאָר וועגען דער טיפּשות פון די פעלקער האָט ער נישט געזאָגט קיין וואָרט".

דער עהרליכסטער און טיפסטער פון יענער פּלע־יאַדע יונגע פּאָעטען איז געווען דמיטרי מערעזשקאָוו־סקי, דער שפּעטער בעריהמט־געוואָרענער מחב־פון היסטאָרישע און קולטור־היסטאָרישע ראָמאַנען, וואָס זענען איבערגעזעצט געוואָרען כמעט אין אַלע איראָפּעאישע שפּראַכען. און זיין ערשטלינג־ווערק,

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

אירמא קאנפער

די באלאדע וועגן קעלער-שטובען*)

מיט ראַדיאָ זינגט דער ערשטער שטאָק,
וואו סוואַיינט דער דירעקטאָר פון גרויסען קאָנצערן:
מוזיק, —
ווין, —
ליבע!
די קעלער־שטובען האָרכען.... און שווייגען,
אָדער פּלאַצען אַרויס מיט א טרילצען:
— פרעסען!!
אַרבייטען!!
ברויט!!
און אין הערבסטיגער נאַכט,
אין דער פינסטער,
ווען ווינט א בעפלינגעלטער פליהט צו דער ערד,
מיט צאָהן,
און ריטמיש,
און גלייך,
טענה׳ן די קעלערס:
— מיר — וועלכע פוילען אין חושך,
ווילען זון־ליכט דערזעהן!
— מיר, וואָס די פיס נאָר מיר זעהען — מיר ווילען א פּנים!
ווי לאַנג נאָך?
ווי לאַנג וועל׳ מיר שלעפּען די שווערע די שטאָקען
די רייכע?!
און ס׳הויבען א פּליצע די קעלערס,
און רייסען די פיס, און צעמענט, וואָס געשמידט,
רררררם!
טררראַך!!
און ס׳כליפּעט הויך ראַדיאָ,
און דאַך־שטוב, און בוידעם
עס ביכעט צו שטערען:
א בונט! א שרעק!
און ס׳פּאַלט איין דאָס הויז.
דער בלויער פּאַרטאָג האָט געזעצט...
אויף חורבות — אויף שטיינער,
דערנאָך קומט דער טאָג.
און מומחה׳ס עס זענען געקומען, עקספּערטען,
געקוקט און גע׳בודק׳ט,
מיט קעפּ צונעשאָקעלט, גע׳פּסקענט:
— א שלעכטע קאָנסטרוקציע.
און אוועק ווי געקומען.
האָבען קעלערס צולאַכט זיך:
— „אודאי! ס׳וועלען אַנדערע קומען
די יונגע,
און בויען א הויז דאָ
גאָר אַנדערש!

*) פון דער יונגער דיכטערינס בוך: „צוויי אַקאָרדען".

יודיש: ב.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די וויכטיגסטע יודישע שפינערײַ - אונטערנעהמונג איז, אין דעם דורך אונז בעהאנדעלטען פעריאד, געווען די פאבריק פון דוד לאנדע.

דאס, וואס אין 1842 איז סקאסירט געווארען דער פערבאט ארויסצופיהרען מאשינען פון ענגלאנד האט דערוועקט די איניציאטיווע צו גרינדען מאדערן איינגעארדנטע גרויסע שפינערייען אויפן קאנטינענט. צו יענער צייט זענען אויך אין לאדז (נעבען דער פריהערדיגער שפינערײַ פון ל. גייער) ענטשטאנען עטליכע גרעסערע שפינערייען, דהיינו: גראהמאנס, לאנדעס, פעטערסעס און מאעסעס. דוד לאנדע איינער פון די גרעסטע ביינוועל- און גארן־סוחרים, איז צו יענער צייט צוגעטרעטען צו דער גרינדונג פון גרויסער ביינוועל - שפינערײַ און טראץ די אלע שוועריגקייטען אויף וועלכע ער האט זיך פון אלע זייטען אנגעשטויסען, איז איהם געלונגען זיין פלאן צו פערווירקליכען.

דער פערלויף פון דעם ענין, איז אויסערגעוועהנליך אינטערעסאנט:

טאקע צו יענער צייט, ווען לאנדע האט זיך דעצידירט צו גרינדען א גרויסע ביינוועל - שפינערײַ, האט זיך געמאכט א זעלטענע געלעגענהייט צו קויפען א פאבריקס - בנין, וואס האט פולשטענדיג ענטשפראכען זיין ציל. אין 1841 איז אויסגעשטעלט געווארען אויף אנ'עפענטליכען פערקויף די בעקאנטע פאבריק (פלאקס און ביינוועל - שפינערײַ) פון ווענדישען אין לאדז, צוזאמען מיט דעם צו איהר צוגעהעריגען באדען. (קריסטיאן פרידעריק ווענדיש האט אויף א סמך פון א קאנטראקט אין 1824, איבערגענומען קשענזשי מלין און וואויטאווסקי מלין, שפעטער אויך דעם לאמוס מלין אין לאדז. דעם בוי פון זיין שפינערײַ האט ער פערענדיגט אין 1827 און אין דעמזעלבען יאהר האט ער שוין אין זיין שפינערײַ בעשעפטיגט 500 ארבייטער. אין 1830 איז ווענדיש געשטארבען פון א האַרץ־אנפאל און באלד נאך איהם איז אויך געשטארבען זיין פרוי. צוליב דעם, וואס זיי האבען נאך זיך נישט געלאזען קיין געזעצליכע יורשים און די פאבריק האט אויף זיך געהאט א סך רעגירונגס - חובות, האט די רעגירונג איבערגענומען די אדמיניסטראציע פון ווענדישעס פאבריק, איבערגעבענדיג די פערוואלטונג פון דער אונטערנעהמונג צו קאראל טרענקלער און קריסטיאן אויגוסט רונדציהער, ביז צו דער צייט ווען זיי וועלען האבען אפגעדעקט א גרעסערן טייל פון די רעגירונגס - חובות, אין 1841 האט די רעגירונג בעשטימט צו ליקווידירען די איינציגע אין לאדז רעגירונגס - אונטערנעהמונג און אויסצושטעלען די

יודען אין דער שפינערײַ-אינדוסטריע

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאכדרוק פערבאטען)

פאבריק צו אנ'עפענטליכען פערקויף). לאנדע האט איפעריג אויסגענוצט דעם דאזיגען טראף און האט פאר דער פאבריק אפעריהרט 26 טויזענד 500 רוסישע זילבער־רובעל, דערביי האט ער זיך מתחייב געווען ארייגצופיהרען די מאדערנסטע ענגלישע מאשינען און די פראדוקציע צו ארגאניזירען בזה האופן, אז ער זאל דאס גארן קענען פערקויפען מיט 5 פראצענט בילינער פונם מארק־פרייז. עס האט זיך געהוכטען, אז לאנדעס שאנסען צו בעקומען דעם פערלאנגטען אביעקט, זענען זעהר גינסטיגע, ווייל זיינע צוויי קאנקורענטען, וועלכע האבען אויך געוואלט די זעלבע פאבריק קויפען, האבען פאר איהר א סך ווייניגער אפערירט: אויף דער ליציטאציע פון 13. אקטאבער 1845, האט יאקוב פעטערס, א מעכאניק פון לאדז, אפערירט 14 טויזענד 108 רובעל מיט 52 קאפיקעס און קאראל מאעס, א פאבריקאנט פון זגערזש — 14 טויזענד 605 רובעל. די רעגירונגס - קאמיסיע פאר אינערליכע און גייסטיגע ענינים, ריכטענדיג זיך הפנים, אויף דער מעגליכקייט צו בעקומען פון לאנדען א גרעסערע אפערטע, האט זי די פאבריק א צווייט מאל אויסגעשטעלט צו אנ'עפענטליכען פערקויף.

אבער דא האט זיך אין דעם ענין אריינגעמישט דער לאדזער וועבער־צעך, וועלכער האט מיט לודוויק גייער אן דער שפיץ, אין נאוועמבער 1845 אנגעגעבען א רעקורס געגען די בעמיהונגען „פון דעם יוד דוד לאנדע איינצוקויפען די פאבריקס - אנשטאלט נאך ווענדישען, וועלכע געפינט זיך אויף דעם קריסטליכען רעוויר אין לאדז". אין זיין שריפט פון 13. נאוועמבער 1845, האט דער נאמיעסטניק אנערקענט אז „די רעקלאמאציע פון די איינוואוינער פון דער שטאט לאדז איז א בערעכטיגטע און, אז דער גלויבער פון דער אלטער אמונה דוד לאנדע איז נישט געריכטליך צוגעלאזען געווארען צו דער ליציטאציע" (ווייל „אלט־אמונה'דיגע קענען נאר דעמאלט קויפען אומבעוועגליכקייטען איבם עקסטרערעוויר פון דער שטאט לאדז, אויב זיי קויפען א ליידיגען פלאץ און מויערן אויף איהם א הויז, לויט פאליציייאישע פארשריפטען"). אויסערדעם האט ער בעאויפטראגט דער רעגירונגס - קאמיסיע פאר אינערליכע און גייסטיגע ענינים „געטרוי אפצוהיטען די פארשריפטען מכוח דעם איינקויף פון אומבעוועגליכקייטען אין לאדז דורך אלט - אמונה'דיגע", ווי אויך „אז די רעגירונגס - קאמיסיע זאל תיכף אפרופען די בעקאנטמאכונג וועגען דער צווייטער ליציטאציע פון ווענדישעס פאבריק".

ביי אזא דעציזיע פון נאמיעסטניק, האט די פאבריק נאך ווענדישען אפגעקויפט מאעס פאר 14 טויזענד 605 זילבער - רובעל. לאנדע, אנ'ענטוישטער אין זיינע אויסזיכטען צו קויפען א פערטיגען פאבריקס־בנין, האט אבער נישט רעזיגנירט פון זיינע אספיראציעס און ער האט בעשטעטיגט אויסצובויען אנ'איינענעם בנין. צו דעם צוועק האט ער נאך אין 1845, נישט ווארטענדיג אויף דער ערלויבעניש פון דער אדמיניסטראטיווער מאכט, אפגעקויפט פון יאן פרידריך יאקאב ווייט פונם יודישען רעוויר, א דריי־מארגיקען פלאץ מיט א גרינס - גארטען און וואוינהייזל, וואס האט זיך געפונען אויפן רוג קאנטנע און וואלטשאנסקא און האט תיכף געמאכט אלע הכנות צו דעם בוי פון פאבריקס־בנין. ערשט נאכדעם, ווי ער האט שוין געהאט געקויפט דעם פלאץ, שטעלענדיג די מאכט — אזוי צו זאגען — פאר א געשעהענעם פאקט, האט לאנדע געבעטען אום אנ'ערלויבעניש אויף איינצוקויפען א פלאץ אין עקסטרערעוויר און אויף איהם צושטעלען א געמויערטען בנין. וועגען לאנדעס בקשה פון 17. דעצעמבער 1845 האבען די צענטראלע און לאקאלע מאכטען אנגענומען פולשטענדיג פערקעהרטע שטעלונגען. די רעגירונגס - קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים און די גובערניאלע מאכט האבען צו דער בקשה אנגענומען א גינסטיגע שטעלונג און האבען בעאויפטראגט דער שטאטישער מאכט אנצונעהמען פון לאנדען די דעקלאראציע, ווי אויך די קוואליפיקאציע - בעווייזען (יודען, וועלכע האבען געוואלט איינקויפען אומבעוועגליכקייטען אויסערן רעוויר, האבען זיך געדארפט אויסלעגיטימירען מיט געוויסע קוואליפיקאציעס, לויט די פארשריפטען פון נאמיעסטניקס בעשטעטיגונג פון 1825). דאגעגען אבער איז די שטעלונג פון דער שטאטישער מאכט צו דעם ענין, געווען אנ'אויסגעשפראכען אומגינסטיגע. „הגם — שרייבט דער לאדזשער שטאט - פרעזידענט אין זיין שריפט [...] מערץ 1846 — דער מאגיסטראט פיהרט אי[ן] לאיאל יעדען אנדערען אויפטראג פון דער [...] מאכט, דא אבער, וואו עס האנדעלט זיך [...] פערגעוואלדיגונג פון די רעכט און שטאט־[...] לעגיעס", האט זיך דער מאגיסטראט [...] שטעלט, מאטיווירענדיג זיין שטעלונג [...] „וואו נאר עס בעזעצען זיך יודען צווי[שען ...] וואוינער פון אנדערע אמונות, טוען זיי [...] מיט זייער בעדייטענדיגער השפעה זיי אפ[...] זייערע ריווחים און די גאנצע מאטעריע[...] קייט פון די ערשטע געהט איבער צו יודען [...] רייכערען זייערע קעשענעס.... עס איז אונטער[...] קיין שום ספק, אז דער גליקליכער אנהאלט [...] שטאט ציהט זיין יניקה נאר דאדורך, וואס [...] יודען נישט דערלאזט געווארען צו וואוינ[ען ...] פאבריקס - שכונות און זיי קענען נישט [...] מיט דער געוואלטדיגקייט פעמעכטיגען די [...] נער און פאראליזירען זייער טעטיגקייט".

אויסערדעם האט דער שטאט - פרעזי[דענט] ארויסגערוקט פאלגענדיגע ארגומענטען:

1) דער 38־טער פאראגראף פון [...] מאך אסר'ט פאר יודען דאס בעזעצען זיך [...] ריקס - שכונות.

2) דעם פלאץ נומער 43 אין לאדז, הא[ט ...] איינגעקויפט אהן דער ערלויבעניש פון [...]

3) דער דאזיגער פלאץ איז א בעפוי[...] ביים בעסטען אופן, מעגען יודען אין עקסט[...] נאר קויפען ליידיגע פלעצער און דאס [...] בתנאי, אז זיי וועלען אויף דעם איינגעקויפ[טען ...] דען אויפשטעלען א געמויערטען בנין.

4) דער איינגעקויפטער פלאץ דורך לא[נדע ...] פינט זיך אויפן שטח פון דער קאלאניע [...] שפינער און אזעלכע פלעצער קענען [...] ווערען, נאר צו מענשען, וואס קענען זיך [...] פלאקס - ווירטשאפט.

5) האט שוין לאנדע א לאגער פון ביינ[וועל ...] אין עקסטרע־רעוויר פון דער שטאט לאדז.

6) האט לאנדע אין 1843 געשמוגעלט [...] דישען ביינוועל - גארן פאר 30 טויזענד [...] בער־רובעל און ער פערדינט דעריבער [...] קיין שום איינזיכטען.

7) וואוינט לאנדע אין קאליש און [...] ווייטער וואוינען אפילו נאכדעם, ווי ער [...] האבען געגרינדעט זיין פאבריק אין לאדז.

*

אויף א „באליע" קיין ארץ־ישראל!

אנ'אמתע לאדזער מעשה — איבערגעגעבן מיט אלע פיטשעווקעס

פון י. אבערזשאנעק

פון וואנען איך קום? אך און וועה צו מיר, פון גדיניע קום איך! אפשר האב איך געהאט וועניג מיין פייגע פעסע, האט זיך צו מיר א וואנדע צוגעטשעפעט. א וואנדע האט זיך מיר פערגלוסט. ממון און דמים האט מיך די וואנדע געקאסט און איך בין זי נאך נישט פטור.

איהר מיינט, אז דאס איז א וואנדע מיט א קלידעל? אך, ווי פאלט איהר דאס אויס? דאס איז א וואנדע מיט א קוימען!... א וואנדע, וואס פיהרט יודען קיין ארץ־ישראל.

הערט יודען, מיינע צרות, ווי אזוי איך בין פון א פשוט'ן מעקלער מגולגל געווארען אין א שיף־קאפיטאן און ווי אזוי איך האב אויף א „באליע" געפיהרט יודען קיין ארץ־ישראל:

ווי איהר ווייסט שוין, בין איך א יוד א מעקלער, און וואס א מעקלער איז, ווייסט איהר דאך — מ'דרעהט; מ'דרעהט זיך אין גאס, מ'דרעהט זיך אין די צוקערניעס, מ'דרעהט מיטן שטעקעלע, מ'דרעהט וועקסעלעך, מ'דרעהט זיך א גאנצע וואך, ביז מ'האט פרייטאג נישט אויף שבת, מ'דרעהט זיך אזוי לאנג ביז מ'דרעהט זיך אריין אין „אבי האנדעל שער"....

וואס נאך דארף א מעקלער האבען? א מעקלער דארף האבען... א נאז. ד. ה. מ'דארף קענען שמעקען. איך שמעק צו יענעם, יענער שמעקט צו מיר, שמעקט מען אזוי לאנג, ביז מ'שמעקט עפעס אויס.

נו, האב איך טאקע אזוי לאנג געשמעקט, ביז... ביז, כ'האב אויסגעשמעקט — א שיף! הערט, וואס ס'איז געווען:

געהענדיג אין גאס און טראכטענדיג „מאין יבוא עזרי?" וואו כאפט מען א פאר גילדען אויף שבת? אויף א קווארטעלע דירה־געלד? א משווארטקעלע קויהלען? פלוצים שטעלט מיך אפ א יוד, פרעגט ער מיך:

— וואס הערט מען ביי אייך, ר' הארש מרדכי?
ענטפער איך איהם:

— אזוי, א דאנק פאר דער פראגע.

— און מכוח פרנסה?

— מא... און ווי געהט עס אייך?

— אבי נישט ערגער.

— טאקע? מיט וואס האנדעלט איהר איצט?

— מיט שיפען!

— מיט וואס? — האב איך איהם נאך אמאל איבערגעפרעגט.

— יא, יא, מיט שיפען האנדעל איך! און אפשר ווילט איהר פערקויף איך אייך שוין א שיף, א צאצקע. כ'האב איצט נאך איינגאנצען איין שיף אויף לאגער, און אזוי ווי זי איז אביסעל „אוזשיוואנע", וועל איך זי אייך פערקויפען במקח.

— זאגט מיר פעטער, זענט איהר נישט אמאל אנטלאפען פון „קאכאנובקע"? צי האט איהר בדעה משוגע צו ווערען? וואס הייסט, איהר געהט מיך פערקויפען א שיף? ראשית, ווייס איך מיך נישט אומצוגעהען מיט איהר, כ'האב נאך קיינמאל אין מיין לעבען קיין שיף פאר די אויגען נישט געזעהען. והשנית, צו א שיף דארף מען דאך האבען רויטשילדס פערמעגען!

האט זיך יענער פונאנדערגעלאכט:

— אז איך היים אייך קויפען, זאלט איהר צומאכען די אויגען און צוקלאפען צום עסק. ס'איז פאר אייך א גליק־געשעפט. א מיליאנער וועט איהר ווערען און דער עיקר, וואס מ'פרובירט איינגאנצען קיין געלד נישט.

דערהערט, אז מ'דארף קיין געלד נישט, און מ'קאן ווערען א מיליאנער, איז דאס מיר אריין אין קאפ.

— זאגט זשע מיר, ווי אזוי קויפט מען עס א שיף אהן געלד?

דא האט זיך מיין שיף־סוחר אוועקגעזעצט און מיר צעלייגט די מעשה אויף קליינגעלד:

די שיף, וואס איך פערקויף אייך הייסט מיט איהר פשר'ן טאמען „וואנדאי", הגם זי איז אביסעל „אוזשיוואנע", אבער איך וועל זי אייך אויספוצען ווי א בת־מלכה, מיט א קוימען, מיט א מאטאר, מיט א זעגעל־בוים, מיט רעטונגס - גארטלען, א שיף מיט אלע קלימפערלעך און דאס אלץ צוזאמען וועט אייך קאסטען ס'ה ביי די 3 טויזענד גילדען.

האב איך מיך שטארק פונאנדערגעלאכט.

— 3 טויזענד גילדען? פון וואנען האב איך אזא קאפיטאל?

— שאט, שאט, איך האב פאר אייך א גלענצענדען פלאן, א פלאן, ווי אזוי איהר וועט נישט דארפען אריינלעגען קיין געלד. איהר דארפט מיר נאר געבען 10 גילדען האנד־געלד און די שיף איז שוין אייערע.

— ווי אזוי? לאמיך הערען אייער פלאן:

— גאר פשוט: איהר שטעלט אנאנסען אין דער צייטונג, אז איהר האט אנ'אייגענע שיף און קאנט אריבערפיהרען יודען קיין ארץ־ישראל אהן סערטיפיקאטען. נו, וועט איהר זעהען, וואס ס'וועט זיך מאכען. מ'וועט אייך בעשיטען מיט געלד, די 500־ערס וועלען פליהען ווי האגעל. יודען וועלען שטעהען אין דער רייהע מיט קנאקעדיגע הונדערטערס. איהר וועט האבען א „זשאב". און אזוי ווי מיין „וואנדע" — זאל געזונד און שטארק זיין — נעהמט אויף זיך הונדערט פאסאזשירען, פון יעדען פאסאזשיר נעהמט איהר א 500־ער האט איהר שוין א קימארלן פון.... פון.... 50 טויזענד זלאטים. נו, וואס זאגט איהר צו מיין פלאן?

איז מיר דער פלאן געפעלען געווארען. ביי אזא וואנדע קאן מען דאך טאקע נתעשר ווערען. א קלייניגקייט 50 טויזענד זלאטים מיט איין שאס! לאמיר זאגען, צוויי רייזעס א חודש, איז 24 רייזעס א יאהר, 50 טויזענד זל. פון איין רייזע, האב איך דאך אין איין יאהר, א.... א... רויטשילד פעדרינט דאך נישט אזוי פיל!

נו, האב איך נישט לאנג געטראכט, ארויסגענומען א צעהנטערל און געגעבען האנד־געלד אויף דער שיף. ער האט מיר אויסגעשריבען א צעטעלע, אז פון היינטיגען טאג, בין איך דער בעל־הבית פון דער „וואנדא". וואס שטעהט ביים ברעג אין גדיניע.

אפגעמאכט ס'געשעפט, לויף איך אהן אטעם א היים, אנזאגען מיין יודענע די גליקליכע בשורה. ווי נאר איך האב געעפענט די טיר, גיב איך א געשריי:

— פייגע פעסעשי.... איך בין א מיליאנער.... דו ביזט א מיליאנערקע... מיר זענען אלע מיליאנערען...

— הארש מרדכי, וואס רעדסטו? ס'איז דיר ארוים?

— ניין, ס'איז מיר נישט ארוים!

— אפשר א ירושה פון נא־יורעק?

— נישט ס'איז מיר ארוים, נישט קיין ירושה פון נא־יורעק.... וואנדא! געוואלד וואנדא!... געזונד און שטארק זאל מיר מיין וואנדא זיין! קיין עין־הרע זאל איהר נישט שאטען.... וואנדעלע... וואנדעשי, א געזונט אין דיינע ביינער, וואנדעלע!...

— קינדער! — האט מיין יודענע געמאכט א געוואלד — דער טאטע איז משוגע געווארען! געשווינד לויפט נאך א דאקטאר —

— ג־ע־וו־א־ל־ד! ג־ע־וו־א־ל ד! יודען ראטעוועט מיין מאן! א דיבוק איז אין איהם אריין.... א וואנדע רחמנא לצלן!...

זענען זיך צוזאמענגעלאפען די שכנים. איינער האט מיר געלעגט קאלטע האנטוכער צום קאפ, א צווייטער — בלאזען מיט אייז, מ'האט מיר געשטופט וואלעריאן אין מויל אריין. ס'איז שוין דא א דאקטאר אויך, מ'געהט שוין מיר אריינהאקען א „פאדסקורנע זשטשיק" אויך, בין איך ארויס אויפן קול:

— יודען, געהט צו אלדע שווארצע יאהר! איך בין נישט משוגע. כ'בין משוגע פון פרייד און אז דער עולם האט געזעהען, אז איך „רעד צו דער זאך", האבען זיי זיך ערשט אפגעטראגען און איך האב מיין יודענע דערצעהלט די גאנצע געשיכטע, ווי אזוי איך האב געקויפט די „וואנדא", [...] איך האב געגעבען האנד־געלד, ווי אזוי מיר [...] פיהרען יודען קיין ארץ־ישראל און דער [...] אזוי מיר וועלען שארען טויזענטערס מיט [...] הערענדיג פון מיין „טראנזאקציע", [...] ערשט מיין יודענע „אוספאקאיעט" און [...] צוזאמען גענומען בעארבייטען דעם פלאן.

— יא, גוט — האט מיין יודענע [...] שיף האסטו שוין, אבער צו דער שיף [...] דאך נאך עפעס?

— ההיינו, וואס?

— צו א שיף דארף מען דאך [...] שיף־קאפיטאן, מעכאניקערס, הייצערס?

— יודענע, וואס דו ביזט! מיר וועלען [...] נישט דארפען. מיר וועלען האבען [...] דו וועסט זיין דער שיף־קאפיטאן. [...] לע, הערשעלע און בערעלע, וועלען זיין די [...] איך וועל זיין דער אדמיראל — און פארטי[ג ...]

— איז דאס מיין יודענע געפעלען [...] וואס אויסגעבען געלד, אז מ'האט [...] האב איך טאקע באלד צוזאמענגערופען [...] שאפט" און האב זיי ערקלערט:

— דו פייגע פעסע ביזט דער שיף[־קאפיטאן ...] פיהר אן מיט דער קאמאנדע.

האט טאקע באלד דער שיף־קאפיטאן [...] סע, אויסגעשטעלט די „מאטראזען" [...] נאשטש". איך, דער אדמיראל האב [...] סטרוקציעס און דער שטאב איז פארטיג.

— איצט קאפיטאן פייגע פעסע [...] גרייטען און ווער אריין.

— וואוהין ווילסטו פאהרען?

— קיין גדיניע.

— קיין גדיניע? צי וואס?

— בעקוקען די שיף... אפשר [...] אפשר פעהלט א... קליאמקע, א שליסעל, [...] מען פאפראווען די פאדלאגע, אפשר [...] אויסמאהלען, אפשר פעהלט א שויב, אפשר [...] דער אויוון — ס'איז דאך א שיף...

האב איך איינגעפאקט דעם טלית־[...] זאמען מיט מיין קאפיטאן פייגע פעסע [...] קיין גדיניע.

געקומען קיין גדיניע, ווארט מיך אפ [...] סוחר, פרעג איך איהם:

— וועלכע איז דא מיין שיף?

— אט־א די — האט ער מיר [...] עפעס אנ'אלטע קאטארינקע, וואס אין [...] ביים ברעג צוגעבינדען מיט א שטריק [...] אומפאלען.

— פעטער, דאס איז ביי אייך א שיף? [...] די וואנדא? — דאס איז דאך א באליע! [...] קארעק האט זי כאטש?

— זייט נישט קיין נאר — האט מיר [...]

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

בשנת תרר"ם

דער זינגענדיגער מגיד'ל פון סקידל

פון משה בראדערזאן

רעטשיטאטיוו:

מורי ורבותי — גרויס איז, נעבעך די
צרה, און טיפער איז זי, טיפער, ווי א
א מארע... אויי, ווי א מארע! ווי א

...שידענע מארעס זענען דא אויף דער
מורי ורבותי!... דהיינו - למשל, קאספי-
מארע... א זעהר טיפע מארע — א
טיפע מארע!... אטלאנטיצעסקאיע מארע
טיפערע מארע... א שרעק - א גרויל!..
צארנאיע מארע — א שווארצע טיפע
אז מיקאן, חלילה, דערטרונקען ווערען!...
מורי ורבותי, די גרעסטע און די טיפסטע
פון אלע מארעס איז די גע-מארע..... די
מורי ורבותי!...

געזאנג:

...ורבותי, אנשטאט אייך דא צו זאגען,
...נמשל זאלט איהר שווער דערפון בע-
דארפען דרינגען,
...וועל אייך קורץ און שארף — אהן
יאמערן און קלאגען,
...דרשה מיינע איצט פאוואלינקע דא זינגען,
...מוסריך איך וועל, נישט שטראפען
הס - ושלום,
...איז שוין בארכאשעס גענוג געשטראפט
אזוי!
...אלע שונאימ'ס קעפ זאל אויסגיין בייז
דער חלום —
...זאלן זיי, ווי קין און ווי דער שטרוי
אוי - אוי, און אוי - אוי - אוי,
ווי קין און ווי דער שטרוי!!!
...ורבותי, טא לאמיר זינגען פרובען,
...נמשל פשוט - פראסט, די מעשה איז
א ווארע,
...נמשל — די מאראל מעליו איז דאך מובן:
...אוי געווען אמאל א גרויסער, וואזשנער
שררה!
...שררה גרויס — א קניאזש! א פירשט!
אזא מין פריץ,
...געווען איז אמאל — א שררה א גערא[י],
...פול געווען מיט איהם, וואס כבודו מלא
ארץ,

גאר איינער אין דער וועלט! ברוך הוא,
וברוך שמו!
אוי - אוי, און אוי - אוי - אוי,
ברוך הוא, וברוך שמו!!!
דער שררה האט געהאט א פרדס גרויס —
א גארטען,
מיט פירות גלוסטיג פול, אויף וואס די מענ-
שען בעטען:
ס'איז יעזעלקעס און כריין א סך געוואקסען
דארטען,
און מארציפאנעס זיס און אמתיע קאנקלעטען....
און נאך האט ער געהאט, טרובאטשעס מיט
פיסטוילען,
וואס האבען טריי ביז גאר דעם שררה גרויס
געדינט,
און נאך האט ער געהאט — די גרעסטע
הינט פון פוילען,
מיט קליינע צלבים'לעך — מיט פיצינקע
גאר הינט!
אוי - אוי, און אוי - אוי - אוי,
למשל — אט אזוי!
איז אין דעם גארטען — א, מיט גלוסטיגע
די פירות,
מיט יעזעלקעס און כריין, מיט גילדערנע
קאנקלעטען,
געקומען איז א בער — א בער א בעל-עבירות,
און דארטען זיך צולייגט, זייט מוחל, אומ -
געבעטען,
א בער! ס'הייסט נישט א מענש, — א משה-
בער, א שטייגער,
צום ביישפיל: א דוב - בער, וואס יודען
לאזט צרות,
נאר פונקט פערקעהרט: א בער, א חיה —
א צולייגער,
א ווילדער בער פון וואלד, אזא, וואס מאכט
מו - מו!
אוי - אוי, און אוי - אוי - אוי,
א בער, ימח שמו!!!
נון, האט דער שררה גלייך, ווי נאר דער בער
געקומען —
און תיכף ומיד — טרובאטשעס מיט פיסטוילן
און מיט הינט באנאנד איהם יאגען באלד
גענומען,

טרובאטשעס מיט די הינט... פיסטווילען
מיט די קוילען...
ויהי — און ס'איז געווען! געווען איז אני-
עת - צרה!
און אינם פנקס שטייט בפירוש קלאר געזאגט,
אז מיט דער הילף פון הינט פערטריבען האט
דער שררה
און אינם ווילדען וואלד דעם שווארצען בער
פעריאגט!
אוי - אוי, און אוי - אוי - אוי,
דעם בער — ימח שמו!
אט דאס דער משל איז!.... דער נמשל איז א
קלארער!
דער גארטען איז — די וועלט.. מיט גלוס-
טיגע די פירות!
און ווער דער בער איז ווער?.... נו, יא.. דער
יצר הרע,
וואס טרייבט דעם מענש צו זינד, צו ביטערע
עבירות
טרובאטשעס? דאס איז קלאר: פלי - קודש
וגם אתם,
אט מיט די תפילות הייס צום חטא נישט
לאזען צו —
איהר פרעגט: ווער זענען הינט? פער -
שטייט זיך — באלעבאטים,
און ווער דער שררה איז? כביכול ברוך הוא!
אוי - אוי, און אוי - אוי - אוי,
ברוך הוא, וברוך שמו!!!

רעטשיטאטיוו:

ובכן, איידער איך זאג יתגדל ויתקדש,
וואלט איך געוואלט, אז די באלעבאטים זא-
לען אזוי גוט זיין און בעווילינגן,
פאר דער גילה - דיצה - זרינה, וואס איך בין
אצינד מחדש,
זאל מיר כלל ישראל א פאר גילדען סילוקין,
ווייל —

געזאנג:

בין איך מיר א מגידל —
א מגידל פון סקידל,
ברענג איך דא א דרשה אייך
געפלאכטען מיט א לידעל,
געפלאכטען מיט א זמרל
פאר ארעם און פאר רייך,

פאר אלעמען, וואס צוגעפאסט,
פאר אלע, אלע גלייך:

רעפרען:

— איי, ראמטי - ראמטי - ראמטי - ראם!
איי ראמטי - ראמטי - ראם!
איי! קומט ער נישט בשנת תר"ם,
איז, מילא, טאראראם!!!
טאראראם - טאראראם - טאראראם...
טאראראם!
טאראראם - טאראראם - טראראם!
טא, וואס-זשע, פרעג איך, מאכט מען
דעם גרויסען טאראראם?!
ביטער, שלעכט, מען פריהרט פאר קעלט,
עס מאטשעט אליך דער ווארעם,
מרעיש עולם איז א וועלט,
מענשען רייסען קברים,
מענשען רייסען זיך ביי קעפ,
דערלאנגען זיך דעם סם,
און שטורעמען און ליארמען,
מען מאכט א טאראראם! (רעפרען)
כולו חייב איז א וועלט,
אוי, אלע זענען זינדיג!
האב איך אויגען אויסגעקוקט,
און אצינד איך קינדיג:
כ'וויים פון ספרים אויף געווים,
איך בעבע דא נישט סתם,
משיח, וויים איך, זיכער גייט,
און קומט בשנת תר"ם! (רעפרען)
שנת תר"ם הייסט תיו - ריש - מעם,
משיח הערט מען שפרייזען,
„כלי יקר" שטעלט זיך אויף דערויף,
און האט דערויף בעוויזען!
קומען וועט משיח גיך,
ס'איז קלאר: בשנת תר"ם!
און טאמער אויך נישט אין תר"ם,
ער קומט אין תרר"ם!!! (רעפרען)
תררבים, אוי, תרר"ם!
אזוי איז עס רבותי:
וועט ער שוין נישט מאכען איצט
קיין שהיותיך קיין גרויסע,
און טאמער נישט אין תרר"ם,
כ'וויים.... מחמת א פגם...
איז, מילא .... קומט ער אן בשנת
טא... טרארא-ראררא-ראם!!!! (רעפרען).

ניצא און מאנטא קארלא

פון מיינע וועג-בלעטלעך

פון ל. מראד

— 1. —

...ער סעזאן אין ניצע האט זיך שוין אנגעהויר...
...די וואס האבען ביי זיך, אין די קאלטע לענ-
...געקומען, רייכע הוימען, ליכטיג און ווארים,
...געבענקען זיך נאך ליבדע פריהלינגסרטעג, נאך
...ירע, בלויע הימלען, מילדע זומער-נעכט, נאך
...ע נאדפעטען און פרישע בלומען-ביימען, נאכן
...ם פון שוימיגע ים-כוואליעס, נאך גאלד-זאמדיגע
...אשטעס, נאך ליכטען ספארט אויף דער פרייער
...ם, נאך טעראסע טענץ, נאך מארגען רייט-שפאר
...ן נאך פארנאכטיגען שיפעל-שפאציר, נאך בע-
...ן, און דער עיקר — נאך דער קאסינא, נאך
...רטע.

...יא, דאס לעצטע איז דער עיקר. מען האט אזוי-
...ע אויסגעקיישטעטע טאטער-וויטעקולעך אויף אנזוער
...לס ביי דער ריוויערא, דארט וואו איטאליע דער-
...עס די האנט צו פראנקרייך איבער דאס הער-
...ם מאנאקא, מאנטא קארלא איז איבערגעגעבען
...די עולם - הזה'ניקעס, וויפיל קראנקע און האלב
...אלאשענע וואלטען געקוענט געגעזונג געפינען
...ער די גלעטענדיגע ווינטער-שטראהלען וואס
...ען מיט צעבערס נאלד איבער ניצא און ארום
...?

...איצטער אין סעזאן. עס הויבט זיך אן נאך ניי-
...ן, נאכדעם, ווען אין די קאלטע לענדער האבען
...די סנאבען א האלבען ווינטער אפגעבאלעוועט
...די אין עס גענוג זעקס וואכען, צוויי חדשים
...טערט, שיפען, אעראפלאנען, באהנען און אפילו
...אויטאס פון דער גאנצער וועלט קומען אהער
...די פאלאי-האטעלען פון ניצא און מאנטא קארלא.
...אט די האטעלען געשייערט און געריימט, אויס-
...ן דאס לידיגקייט, וואס איז אין זיי א גאנ-
...ן זומער געשטאנען, די האטעל - פארטיערען הא-
...ן שוין נייע מונדירען, פרישע אנגעפליאנקטע
...ע גענעראלישע שליפעס און שטייפע העלזער,
...יאר די הויכגעשטעלטע הערשאפט.

...א, איבער די בריטע אליען, אויף דער ים-פרא-
...מנאדע אין ניצא, לענג אויס די קאסינאס און
...ל-טעמפלען, זעהט מען דעם אמת'ן אינטער-
...נאל פון קאפיטאל, א פערבריעדערונג פון די
...ערונגען. דער יאפאנער מאגנאט, וועמענס בילד
...אין הייט דערשינען אין די ניצאר ציימונגען, א
...די גרויסע סומע, וואס ער האט געטראפען
...אויפן גליקליכען נומער „36" אין קאסינא-פאלאיז,
...זיך איצטער ארום, געאריימט מיט א בינער
...דיפלאמאט, און כאטש אין לאנדאן אנטלוי-
...די ענגלענדער פון די איטאליענישע רעווידענץ-
...ן, מחמת זיי פערטראגען נישט דעם דרום-
...פעראמענט. פעררפרענגען דא אין די גארטען-
...ס, צוזאמען די ענגלישע מיליאנערען מיט זייי-
...ציע - שותפים פון די מיליאנערן אויטאמאר
...פאבריקען, און בעת די יוגענט פון די צוויי
...געזעצטע טעמפעראמענט פעלקער טאנצען אין
...שלערטע זאלען, זיצען אין די נעבען צימערען

זייערע עלטערן אויך פון פערשידענע פעלקער און
טעמפעראטורען און פיהרען צווישען זיך, אזוי זיך,
נישט אפיציעל, קאנפערענצען, וועגען רעדוצירען
די געהאלטען פון די ארבייטער און זייערע מיטעס,
וועגען פערגרעסערן די פראדוקציע, כדי צו ווערען
קאנקורענץ פעהיגער.... און דער נאך פיהרט מען
שוין ווייטער צווישען זיך א „קאמף", דאסמאל ביי
די גרינע טישען אונטער שטילע ליכט, וואס שלאגט
א פייער פון אונטער די מאטע-אבאזשורען, דא לויפט
א ביטרעל אין דער פערקעהרטער ריכטונג פון לויף
אין הער שיסעל-רעדעל. דא שטייט אין קאן, אין
א סעקונדע קאן מען אנזעהען דאס, וואס הונדער-
טער און אפשר טויזענטער שקלאפען, האבען מיט
שוויס אנגעארעוועט חדשים!...

אין ניצא איז איצטער דער סעזאן, די ארומע -
לייט, די קרעמער און הענדלער קוקען זיך די אויגען
אויס אויף די געהויבענע געסט... זיי זענען קאפ-
ריזנע די „געהויבענע" געסט. עס קאן זיי איינפאר-
לען א משוגעת, דאס יאהר נישט צו פאהרען, און
וואס וועט דאס שיינע ניצא טון אהן זיי?...

אט גרייט מען קארנאוואל - פאראדען, אט בויט
מען נאך קאזינאס און אט פערשענערט מען נאך
מעהר די פארקען, די בולווארען, די האטעלען. פראנק
רייכס „מאהאנעס" און בינעדיישע „נגישעם" זעגען
זיך שוין אויך אנגעלאפען אויף דעם „סעזאן" און
דאך, דאך איז מען נישט זיכער מיט זיי, מיט די
קאפריזנע מיליאנערען!.....

— אמאל, אמאל האט דאס קאלטע מאסקווע
און לעפליכען פעטערבורג דא געצויגן פארן ווינטער.
געוועזן ציימען, ווען ניצא איז געווען דער געהייצטער
צימער פון פראסטיגען ראסיי! דער הויף אליין האט
הא געהאט א הויף, א צערקווע, וואו די צארן הא-
בען געהאט זעהוינגען מיט די הייליגע גייסטער זיי-
ערע. א צערקווע, וואס איז נאך אויפגעבויט געווא-
רען אין יאהר 1865 און אין 1936 שפילט זיך נאך
די זון אויף די פערגילדעטע צערקווע באלאנען און
די האפשולטע-קרייצען בלענדען מיט שטארקער זון
אויף די בולוואר צארעוויטש. יא, נאך אין יאהר
1936 טראגט דער בולוואר דעם נאמען פון יענער
שוין איינמאל אויסגעמעקטער דינאסטיע, די
צארעוויטשעס.

דאך, אויף דעם צארעוויטש בולוואר און אין די
זייטיגע געסלעך, לעבט נאך, ווי דער רעקוויזיט פון
אנ'אפגעשפילטער פיעסע, פערשידענע טיטולען.
כדאי א קוק צו טון אויף די מעשענע אפגעבליאנק-
טע שילדלעך איבער די טירען, גענעראלען און הויף-
לייט, קניאזשען און גראפען, פרינצען און פרינצען-
קינדער און אלץ יתום'ט זיך מיט'ן צאר, און
אלץ זעהט זיך, אין טויטען שפיגעל פון דער פער-
גאנגענהייט, און איטם דעם אנדערען נארט מיט
פאלשער חניפה. אין א גאלעווקי טוט מען זיך אן
די פאראד - קליידער, די גענעראלישע שליפעס און
פרינצישע שווערדלעך. דער רוסישער צוויקעפיגער

אדלער, מיט דער צארישער קרוין, וואס אלץ צוזאר-
מען זעהט עס אויס ווי א פלעדערמויז, בעקומט אנ'-
אנדערען אויסזעהען, מעהר חשיבות, די אפגעמעק-
טע טיטולען הרייען זיך אין די גאלארמונדירען איר-
בער דעם צארעוויטש בולוואר אין צערקווע-הויף,
בעגריסען זיך אויף אמאליגען שטייגער, הערען אוים
איטעוויינינ די תפילה פון פאפ, וועלכער פערזעצט
אלעמאל אנ'אנדער געשאנק, וואס די צארישע משר
פחה האט איהם יעדעס יאהר מיטגעבראכט קיין
ניצא, כדי ער זאל האבען מיט וואס זיין „לויטערע"
נשמה צו דערהאלטען אויף דער זינדיגער וועלט...

הא, אין ניצא, אין דער הורבזיכטונקייט פון דער
לופט, אונטער העלע, ווייס און געגילדעטע וואלקענ-
דלעך, צווישען די בלומען - אליען און ארקאדיען-
גאסען, וואו ים רוישט און ארקעסטערס שפילען,
צווישען לוקסוסדיגע אפארטאמענט - הייזער, און
קראם-נאלעריען, לעבט א מאדנער ארבייטער-פאלק,
אנ'ארבייטער, וואס אין נישט בעשעפטיגט ביי שווער-
רע אינדוסטריעס, ווייל אזעלכע זענען אין דער נער
גענט נישטא, עס איז מעהר א לומפען-פראלעטאר-
יאט, וואס האט נישט קיין בעשטימטע פאזיציע אין
לעבען, וואס זיין פאך איז דאס דירעקטע אדער אומ-
דירעקטע גלעטען דעם רייכען עולם - הזה'ניק, וואס
קומט פון ארבע פינות עולם. לאקייען און שיך-
פוצער, קוכער און גאסען-ריינינער, האטעל-בעדינער
און פעקעל-טרעגער. אלץ, וואס האט א שייכות צו
דער טוריסטיק - סעזאן „אינדוסטרי" און וואס
פטבע, ארבייט זיך אויס ביי אזא מענש א שקלאפי-
שע פסיכאלאגיע, קריכערישקייט און חניפה, און
דאך, ווי אנדערש עס איז אין ניצא. ווי ווירדיג און
שטאלץ דער האזינער קלאס איז אויף זיך אלס קלאס
אזא. ווי נישטיג און קליין אין זיינע אויגען עס
זעהט אויס דער געלט-זאק, וויפיל סודות עס וויסט
אט דער האטעל-דינער אדער שוך-פוצער וועגען די
אנגעפאהרענע מיליאנערען. וואָרים ווער נאך ווי
דער, וואס בעדינט איהם, ווייסט אזוי ווי צו-
פוילט און דעגענערירט דאס לעבען עס איז ביי זיי.
אחרבה, זעצט זיך אוועק מיט א האטעל-דינער ווי
איך, און די נאכט וועט אייך אדורך אינם און צוויי
פון די מעשיות, וואס מען דערציילט אייך און פון
די סודות, וואס זענען פערהוילען אין די לוקסוס -
אפארטאמענטען.

און ווען איך האב אט די האזיגע, לומפען-פרא-
לעטאריער געזעהען אין א דעמאנסטראציע פאר דעם
געאייניגטען פאלקס - פראנט, וויפיל חוזק, עס האט
ארויסגעלויכטען פון זייערע אויגען צו די רייכע,
אינטערנאציאנאלע ראלעטע - טוריסטען!...

— 2. —

דער וועג פון ניצא קיין מאנטא-קארלא איז נאך
מעהר ווי א מעשה'לע. אנ'אויספאנטאזירט נאטור-
ביילד פון א מייסטער פון טויזענט און איין נאכט'
פאהרסט לענג אויס אויף דעם שווארצען, גלאנצי-
גען אספאלטוועג צו דעם בלויער ווי בלוי ריוויערא,

אין גרינס און גאלד שטייען די פאלאצען, ווי די
פאלאצען אין ניצא, אזוי ווארטען זיי, די פאלאצען
אין מנוחה'דיגע דערפלעך אויף זייערע געסט, פון
די גראניט שפיצען הענגען אריבער איבערן וואסער
די שלעסער, און שמר'ס מעשה - ביכלעך וועקען די
נעפאנגענע בת-מלכה'ס קומען אויפן זכרון.... אט
פאהרט מען פערביי עזע, יא דא איז ער געזעסען
ניטשע און פון דאנען אויס פילאזאפיש געדיכטעט
זיין „זאראטוסטרא", דאס שילדעל איבער דער
ווילע איז ווי א מזוזה פאר די סנאבישע הייזער,
פאר זייער בעריהמען זיך. און ווייטער ציהען זיך
שטעטעלעך, און דערפער, טונעלען, פאלמעס, גריגעס
זהן, נאטירליכע פארטען, קריגס-שיפען, דאנקים,
לאסט-וואגענס, לוקסוס-אויטאבוסען. אט גרייסט שוין
פון דער ווייטענס דעם הערצאגס לאס. דער טוטי-
ליר-טער מושל פון דער מדינה מאנאקא. דער פאר-
מעלער הערשער פון זיינע 250 בירגער, וואס דאס
לאנד פערמאגט. יא, נאר די צוויי הונדערט און פופ-
ציג בירגער, וואס א טייל פון זיי זענען קרובים
למלכות, און די אנדערע — דינער און ארבייטער.
נישט איינמאל האט די דינערשאפט, דאס הייסט
דער רוב בירגער פון הערצוגטום מאנאקא געוואלט
דורכפיהרען א סאציאלע רעוואלוציע אויפן לעגאלען
וועג, דורך וואהלען, אבער דער בעשיצער פון מאנטא
קארלא, פראנקרייך האלט אנ'אויג דערויף. עס איז
איהרם א טעריטאריע, כמעט א קאלאניע....

פערשטעהט זיך, אז מאנטא קארלא עקזיסטירט
אין זכות פון איהר... „אינדוסטרי!" זי פראדוצירט
מיליאנערען און קבצנים. פאלט מען אריין אין דער
שמאט מאנטא קארלא, אין צענטער, און מען זעהט
די גרויסע צאהל פון באנק - הייזער און פינאנץ -
געשעפטען און נאך פון אלע וועלט-טיילען בענק,
קאן מען מיינען, אז מי יודע, וואס פאר א מסחר
דא גייט אן, און וואס פאר א באנק - אפעראציעס
דא ווערען געטריבען. און אין דער אמת'ן. יא,
שטעלט מען זיך אוועק אין א געוועהנליכען טאג
לעבען א באנק. קאן מען גלייך דערקענען דעם
„נערוו" פון דער שטאט, זעהסט ווי די באנק -
קליענטען האבען אנ'אנדער'ען אויסזעהען ווי געו-
וועהנליך, עס איז פערהאן א בעזונדערער אומרוה
אין זייערע אויגען. דעם טשעק, וואס זיי האבען נאר
וואס געטוישט איז ציטערדיג אין זייערע פינגער
געלעגען, איצטער ווער ווייסט, צי וועט ער זיך נאך
זעהען מיט זיינע פאר פראנק....

8 א זייגער אינדערפריה.* די קאזינא איז שוין
אפען. עס איז סעזאן-צייט. דער עולם, פון גאר דער
וועלט, איז נישט געקומען דא אהער בטלן.... מען
הארף „ארבייטען", אין דרויסען, אין פרעכטיגען
פארק, אין די אלטאנקעס, שפילט א סימפאנישער
ארקעסטער, די גרויסע פענסטער זענען אנגעגאסען
מיט גאלד פון זוניגען מילדען טאג, נאר ווער קוקט
זיך דערויף אום? די „הערשאפט" איז פערטיפט

(ווייטער זעה זייט 20).

א גליקליכער מאן

ערצעהלונג • נאכן פראנצויזישן • פון ב. פערלמאן

— איך האב פערבראכט מיט נעלסין ארום א שעה צייט אין דעם קליינעם רעסטאראן, — האט בעלא אנגעהויבען איהר געשיכטע, — זי איז געקומען אהין פריהער פון מיר. איך האב זי דארט געטראפען, אנ'אומרוהיגע, אנ'אויסגעלאשענע, א פערטויטע אין זיך. איהר אויסגעמאטערט געזיכט, וואס איז מיטאמאל געווארען אזוי פערעלטערט, און איהרע רויט־פערלאפענע אויגען, האבען דערצעהלט פון ביטערע טרעהרען, פון נעכט אהן שלאף. איך האב ליב נעלסין, — די שעהנע נעלסי, ווי אלע זענען געוואוינט זי צו רופען, — פאר איהר שטאלצקייט, וואס איז אפילו אביסעל א ווילדע, פאר איהר פערשלאסענקייט, וואס האט מיר שטענדיג געגעבען דעם איינדרוק, אז אט די יונגע, שעהנע פרוי מוז טראגען אין זיך עפעס א טיפען פרייליכען סוד. אבער יענעם פארנאכט, אין דעם קליינעם רעסטאראן האט די שטאלצע נעלסי, וואס האט קיינמאל נישט געזוכט קיינעמס הילף, מיך פעסטגעהאלטען פאר דער האנט, ווען איך האב זיך אויפגעהויבען אויף אוועקצוגעהען.

,,פערבלייבט נאך א ווייל... — האט זי געזאגט — איך קאן עס שוין מעהר נישט איבערטראגען....''

זי האט ארויסגעזאגט די ווערטער זעהר שטיל, מיט א ציטער אין דער שטימע. איך האב דערפיהלט אז עפעס ברעכט זיך אין מיר.

— נעלסי, — האב איך געזאגט, — קאן איך אייך העלפען? קאן איך עפעס טון פאר אייך?

— ניין, גארנישט... יא, איהר קאנט מיך אויסהערען... איך ווער דערשטיקט.... מיין מאן האט א געליבטע. איהר ווייסט עס?

עס איז שוין געווען דריי יאהר, אז איך האב עס געוואוסט!

— עס קאן נישט זיין, — האב איך איהר געזאגט, — זענט איהר זיכער אין דעם?

— יא.

— כ'האב אבער ביז איצט נאך גארנישט געזאגט. אלעקס וועט מיר נישט מוחל זיין, ווען ער וועט זיך דערוויסען, אז איך ווייס... איך האב אלץ געהאפט, אז דאס איז ביי איהם נישט מעהר ווי א קאפריז אזא, וואס וועט לאנג נישט אנהאלטען. אבער..... עס איז נישט קיין קאפריז. עס איז א ליבע.

— איהר טרייבט איבער נעלסי.

— ניין, עס איז ווי איך זאג אייך, איך האב אלע סמנים, אלעקס איז צו גוט צו מיר, ער איז צוגעלאזען, ער בעהאנדעלט מיך מיט איינזעהען, אפילו מיט רחמנות... איהר פערשטעהט, וואס דאס דייטשט? מיט צוויי יאהר צוריק איז ער אזוי נישט געווען. איך פיהל זיך אוודאי שטארק ערנידעריגט פון אזא מין גוטסקייט, איך קאן אבער גארנישט טון דערצו. דער קאמף איז פאר מיר נישט קיין גלייכער. אט זעהט אליין... עס איז שוין באלד צוואנציג יאהר נאך אונזער חתונה. ער קען מיך אינגאנצען ווי איך בין. ער קען מיינע געפיהלען, וואס זענען נישט אזוי געוואלדיג טיף, ער קען מיין קערפער, וואס האט פאר איהם מעהר קיין שום איבעראשונג... איהר וועט זאגען, אז איך בין נאך אלץ זיין געזעצליכע פרוי, אז איך פערנעהם נאך אלץ א שעהנערען און מעהר ווירדיגען פלאץ איידער זיין געליבטע? עס איז א קנאפ גליק... איך וואלט זיך גערן בייטען מיט יענער....

— איהר קאנט אבער נאך אלץ קעמפען, נעלסי, איהר האט די אוונטען, די נעכט. האט איהר גארנישט געפרובט איהם צוריקצוגעווינען פאר זיך? א פרוי מיט שכל האט דאך אזוי פיל מיטלען....

זי האט אוועקגעדרעהט דעם קאפ און געענטפערט מיט געפיהל:

— ער איז מיר א פרעמדער אויך אין די אוונטען און אין די נעכט, שוין צוויי יאהר אזוי. איך אליין האב זיך אפגעפרעמדט, זיך דערווייטערט פון איהם. איך זאל אננעהמען זיין ליבע ווי א נדבה? עס שטעהט מיר נישט אן! עס קאן טאקע זיין, אז איך בין בעגאנגען א נארישקייט, אבער ביז איצט האב איך נאך אלץ געגלויבט, אז ווען איך וועל זיך האלטען פון איהם פון דער ווייטענס, וועט ער סוף־כל־סוף זיך פערבענקען נאך מיר און קומען צוריק. איצט ווייס איך, אז איך האב זיך גענארט. זיין גליק איז ערגעץ אנדערש. די גאנצע צייט, צוויי יאהר נאכאנאנד, האב איך אפגעלעבט אזוי, אנ'אומגליקליכע, אנ'איינזאמע און געשטיקט אין זיך די טרעהרען, וואס האבען זיך געריסען ארויס....

— אבער זאגט מיר נעלסי, ווי אזוי קאן ער וויסען, אז איהר ליידט אזוי? איהר דארפט עס איהם לאזען וויסען. אפשר וועט ער בעסער ווערען.

— קיינמאל אין דער וועלט נישט! ליבע קאן מען נישט אויסבעטלען....

זי איז אנטשוויגען געווארען און האט געקוקט פאר זיך מיט א ווייטען, פערטראכטען בליק.

יא, עס איז געווען די שטאלצע נעלסי, איך האב זי דערקענט.

אין א ווייל ארום האט זי ארויסגעזאגט מיט א זיפץ:

— איך קאן עס מעהר נישט אריבערטראגען. עס קאן זיין, איך וואלט איהם בעדארפט זאגען, אז ער זאל זיך אויסקלייבען צווישען מיר און איהר. האב איך אבער נישט קיין מוט. ער וועט זי אויסקלייבען, איך בין זיכער אין דעם. און טאמער פערלאזט ער מיך, אזוי נעהם איך זיך דאס לעבען הינטער א פערשלאסענער טיר. עס וועט מיר אויספעהלען זיין פערזאן, זיין שטימע, זיין בליק.

ווידער איז זי א ווייל אנטשוויגען געווארען, דערנאך האט זי געזאגט:

— ענטשולדיגט מיר בעלא, וואס כ'האב זיך אזוי פונאנדערגעפלוידערט פאר אייך. מיין געשיכטע איז די געשיכטע פון אזוי פיל אנדערע פרויען. אבער.... ווי מקנא איך בין אט יענער, וואס האט איהם אוועקגענומען פון מיר!....

— אין עטליכע טעג ארום, — האט בעלא ווייטער דערצעהלט, — האב איך געטראפען ,,יענע'', איך האב זי געטראפען, א פערוויינטע. ,,יענע'' — דאס איז געווען זשאנעט. זי איז געווען א צארט, בלאנד באשעפעניש, יונג און פריש, און פערליבט אין אלעקסן נישט ווייניגער, אויב נישט מעהר, פון נעלסין.

דריי מאל אין די לעצטע דריי טעג האט אלעקס איהר צוגעזאגט צו קומען צו איהר און האט קיין איין מאל נישט געהאלטען ווארט. יענעם אוונט — זשאנעט דערצעהלט מיט טרעהרען אין איהרע גרויסע בלויע אויגען, — האט זי צוויי שעה נאכאנאנד געווארט אויף איהם אין רעסטאראנדעל ערגעץ אין א ווייטען אפגעלייגטען ווינקעל. עס זענען געווען די לענגסטע, די פיינליכסטע צוויי שעה אין איהר גאנצען לעבען. יעדען מאל, ווען די טיר האט זיך געעפענט, האט זי געפיהלט, אז איהר הארץ הערט אויף צו קלאפען. אבער אלעקס איז נישט געקומען. אין דערהיים האט זי געטראפען א טעלעגראמע. עס איז געווען שוין די דריטע אין די לעצטע דריי טעג. ,,האב נישט געקאנט קומען, — האט זי געלייענט אין דער טעלעגראמע, — געמוזט געהן אהיים. בין פערצווייפעלט''.

,,פערצווייפעלט!'' — האט זשאנעט ארויסגעזאגט מיט ביטערקייט — ,,עס הויבט זיך נישט אן. יעדע וואך קריג איך פון איהם טעלעגראמעס און בריוועלעך פון דעמזעלבען סארט. איך וואלט בעדארפט, דאכט זיך, זיך שוין צוגעוואוינען דערצו. אבער ניין. איך קאן נאך אלץ נישט אריבערטראגען אט דאס אומזיסטע ווארטען. איך זיץ, א פערצווייפעלטע און ווארט אויף איהם, קוק די אויגען אויס אויף איהם, אבער יעדען מאל ענטוישט ער מיך. איך האב איהם צופיל ליב. ער ווייסט עס. און דערפאר ערלויבט ער זיך צו בעגעהן זיך מיט מיר אזוי ....

— דו ווייסט דאך, זשאנעט, ווי שווער ער ארבייט....

— עס האט דא גארנישט צו טון מיט זיין ארבייט. ער האט פשוט איינזעהן מיט זיין פרוי. ער לעבט אין הוילען שרעק, טאמער וועט זי זיך דערוויסען פון אונזער ליבע. ער וועט בעסער מיך לאזען אליין, ער וועט בעסער מיך לאזען אויסגעהן פון הארצווערטאג, איידער וועה טון זיין פרוי אפילו נאר אויף אזוי — פיל — א...

— נעה, זשאנעט, ער האט דיך שטארק ליב.

— ער האט מיך ליב? אפשר. אבער פון דעם ביסעל, וואס ער גיט מיר אוועק, און פון דעם אלעם, וואס ער לאזט איבער פאר ,,יענער'', פיהל איך ווי טייער זי איז איהם. ער האלט מיר אין איין זאגען: ,,עס איז מיין פליכט נישט צו פערשאפען איהר קיין איבעריגע לייד''.

— אבער זשאנעט, האט גאט אין הארצען. איז עס דען אנ'עוולה, ווען ער בערעכענט זיין פרוי? זי איז דאך פארט זיין פרוי.

— עס איז טאקע נישט קיין עוולה. אבער איך פערבלייב אליין זיין קרבן. די אלע שטונדען, וואס איך ווארט אויף איהם, די לאנגע אוונטען, וואס איך פערברענג דא אליין מיט זיך, — וואס געהט עס איהם אלץ אן, אפי' ער ווייסט, אז זיין פרוי איז גליקליך. איך זאג דיר בעלא, עס איז שרעקליך צו זיין די געליבטע פון א פערהייראטען מאן. עס איז נישט קיין גלייכער קאמף...

די זעלבע ווערטער, וואס נעלסי האט געזאגט, און מיט דעמזעלבען טאן פון פערצווייפלונג.

— ווייסט כאטש אלעקס פון די אומגליקליכע שעה'ן, וואס דו פערברענגסט איינע אליין, ווארטענדיג אויף איהם? האסטו איהם דאס געלאזט וויסען?

— ניין. ער ווייסט גארנישט. וואס מיינסטו איך וועל זיך אוועקזעצען וויינען פאר איהם? און ווידער, ווי נאר ער איז דא לעבען מיר, איז מיר שוין גוט. בין איך שוין אויפן זיבעטען הימעל. ער זעהט מיך שטענדיג אנ'אויפגעלייזטע, א שמייכלענדיגע. איך שרעק זיך אבער אזוי פאר די אוונטען. א, מיין טייערע בעלא, ווי גוט עס איז צו זיין די פרוי פון א מאן, וואס מען האט ליב, און זיין זיכער, אז ער וועט שטענדיג צוריקקומען צו דיר.... ווי מקנא איך בין יענער, אט דער נעלסין, וועלכע האט אלץ......

אויפן אנדערען טאג איז מיר אויסגעקומען צו עסען מיטאג מיט אלעקסן, — האט בעלא דערצעהלט ווייטער. — איך האב איהם געטראפען ביי דער טיר פון א רעסטאראן. ער האט טעלעפאנירט זיין פרוי, אז ער וועט נישט קומען אהיים, און ער האט זיך צוגעזעצט צו מיין טיש. איך האב זיך גוט איינגעקוקט אין איהם. אט דער אינטעליגענטער מאן — האב איך זיך געפרעגט, — וואס האט אזוי פיל צויבער מיט זיינע גרויע האר אין די שלייפען, מיט זיין טונקעלער הויט און מיט זיינע קלוגע, דורכדרינגענדיגע אויגען, — ווייסט ער כאטש, אז צוויי פרויען וויינען זייערע אויגען אויס צוליב איהם?

ער האט גערעדט צו מיר וועגען פאליטיק, וועגען ארבייט. איך האב איהם צוגעפיהרט צו טעמע, וואס האט מיך אינטערעסירט.

— וואס מאכט נעלסי? — האב איך איהם געפרעגט. — פיהלט זי זיך גוט?

— זיכער, — האט ער געענטפערט, — וואס זאל זי זיך נישט פיהלען גוט?

— ווייסט זי נאך אלץ נישט פון זשאנעטן?

— אוודאי ווייסט זי נישט. פון וואנען דאס וויסען? איך בין כמעט אנ'אידעאלער קאן זיך נישט בעקלאגען אויף מיר.

— יא, אויב איהר זענט נאר גוט צו איהר טאג און ביינאכט.

ער האט זיך פונאנדערגעלאכט.

— איהר זענט זעהר נייגעריג, בעלא — געזאגט. — ביינאכט שלאפט זי, נעלסי. שוין יאהר צייט, אז מיר זענען נישט מעהר ווי מיר געפעלט עס זעהר. און איך פערשטעה סי איז אויך צופרידען.

— זענט איהר זיכער אין דעם?

— יא. איהר בעדארפט זי נאר זעהן אוונטס, ווען זי זאגט מיר ,,א גוטע נאכט'' לאזט זיך געהן צו זיך אין שלאף־צימער. טאג איז זי אזוי פרעהליך, אויפגעלעבט. נאר עס קומט דער אוונט, ווערט זי מיט אומרוהיג. זי שרעקט זיך. פערשטעהט איך, זאל נישט ווערען צודרינגליך מיט מיין ליבע...

— זי שרעקט זיך..... דער מענש איז א ווי ער פערשטעהט עס דאס הארץ פון א פרוי.

— מיט איינעם ווארט נעלסי פיהלט זיך גליקליך. נו, און זשאנעט?

— זי האט אויך נישט וואס צו בעקלאגען.

— איהר באגעגענט זי נישט זעהר אפט?

— אזוי אפט ווי איך קאן. זי איז א מיידעל מיט שכל: זי ווייסט, אז איך האב זי ליב און לאנגט מעהר גארנישט פון מיר. זי האט דער וועלט צו זיין צופרידען: ליבע... פרייהייט. וואס נאך קאן זי פערלאנגען?

— עס איז טאקע זעהר גוט. נו, און איהר אלעקס?

— וואס איז דאס בעלא, אנ'אינטערוויו? גוט, שרייבט. איך בין זעהר גליקליך. איך האב ארבייט, וואס איז מיר שטארק צום הארצען, האב א ליב ווייבעל, וועלכע איז מיין פליכט, געוואוינהייט, מיין בעדערפעניש, די רוהיגקייט מיינע טעג און נעכט. איך האב זשאנעט, איז דער הונגער פון מיין הארץ, פון מיין פון מיין קערפער...

— און ווען איהר וואלט בעדארפט אויסקלייבען צווישען זיי ביידען?

זיינע אויגען האבען אויפגעבליצט מיט פייערליך פון ווילען, פון זיכערקייט אין זיך, גיבען איהם צו אזוי פיל רייץ. נאר א פרוי קאן לען און פערשטעהען דעם צויבער פון אזא רישען בליק.

— איך זאג אייך בעלא, אז ביידע זענען מיר אלץ איינס וויכטיג און נויטיג. וואס נישט טרעפען, וועל איך זיי ביידען האלטען.

דער געשפרעך האט זיך מעהר נישט גע... איך האב מעהר נישט געהערט. הינטער זיין שמייכעל האב איך געזעהען פאר זיך די צוויי שעהנע אויגען פון מיינע חבר'טעס איבערגעפילט מיט טרעהרען.

,,ווער ווייסט'', האב איך געטראכט, ,,אפשר איז דאס ליידען פון צוויי פרויען נויטיג צו שאפען דאס גליק פון איין מאן?...''

האמעאפאטיע אלס היילמעטאד

פון ד"ר י. האנדזער

זינט דער בעקאנטער בערלינער כירורג פראפ. ביער, האט אנגעהויבען צו פערטיידיגען דאס היילען מיט האמעאפאטישע מיטלען, זינט מען האט אין דייטשלאנד און אין א סך מערב־לענדער געגרינדעט ספעציעלע לעהרקאנצעלן פאר דעם וויסענשאפטליכען צווייג, און א סך האמעאפאטישע דאקטוירים האט מען געעפענט די טויערן פון בעריהמטע קליניקען, האט אט די אלטע, פריהער בעקעמפטע היילמעטאדע, ווידער אנגעהויבען צו פערנעהמען א בכבודיגען פלאץ אין דער מעדיצין. אויך אין וויען געפינט זיך אזא מין שולע מיט א שם־טוב, וועלכען זי האט זיך דערווארבען דורך דעם נצחון איבער דער ,,נארמאלער'' מעדיצין בשעת א כאלערא־עפידעמיע אין יאהר 1836: ווען די וויסענשאפטליכע מעדיצין איז געשטאנען ביים ברעג פון איהרע מיטלען, האט די האמעאפאטיע געראטעוועט א סך מענשען פון דער שרעקליכער מגפה.

וואס איז דער יסוד און וועלכע זענען די מיטלען פון דער האמעאפאטישער היילמעטאדע? איהר בעגרינדער ד"ר האהנעמאן האט אין יאהר 1790 געמאכט אפערזוך מיט דער קארע פון כינין־בוימער, דעם מיטעל, וואס היילט מאלאריע, און האט בעמערקט, אז קליינע דאזען פון דער קארע רופען ביי איהם ארויס סימפטאמען, וואס זענען ענליך צו דער מאלאריא־קראנקהייט. דעם עקספערימענט האט מען לאנגע יאהרען געשטעלט אונטער א פראגע צייכען אבער די לעצטע צייט האט מען בעשטעטיגט זיין ריכטיגקייט. נאך האהנעמאן און זיינע מיטארבייטער האבען אויך אנדערע לשם עקספערימענט איינגענומען פערשידענע פלאנצען, קריטעכצער און מינעראל־שטאפען און האבען בעמערקט, אז זיי רופען ארויס געוויסע קראנקהייטס־סימפטאמען, אזוי צו זאגען א רייה קינסטליכע קראנקהייטען. עס האט זיך שפעטער ארויסגעוויזען, אז די זעלבע שטאפען, וואס רופען ביים געזונטען מענש ארויס קראנקהייטס־סימנים, זענען ביכולת ביי א קראנקען מענש אט די זעלבע סימפטאמען צו בעזייטיגען, אזוי ווי כינין היילט דעם מאלאריע־קראנקען, הגם ביים געזונטען רופט זי ארויס א מאלאריע־עהנליכע קראנקהייט.

פון די בעאבאכטונגען איז ארויסגעוואקסען דאס היילפרינציפ פון דער האמעאפאטיע (האמאיאס הייסט פון גריכישען עהנליך, פאטהאס הייסט קראנקהייט): דאס ענליכע האלט מען מיט ענליכען. טראץ איבעראשענדיגע היילערפאלגען איז דער גרונדזאץ געבליבען לאנגע צייט אומפערשטענדליך. פערשטענדליך האט זי ערשט געמאכט די מאדערנע, אזוי גערופענע, רייץ־קערפער־טעראפיע. זי האנדעלט נאך דעמזעלבען פרינציפ, זי בעהאנדעלט פיבער מיט מיטלען, וואס ערצייגען פיבער, די ענצינדונג מיט מיטלען וואס זענען גורם אנ'ענטצינדונג, קלעפיגע קראנקהייטען מיט שטאפען, וועלכע מען געווינט פון די זעלבע באצילען, זי היילט אלזא, אינפעקציע מיט אינפעקציע.

דער זין פון דער האמעאפאטישער בעהאנדלונג איז אזוי ארום אויסצואיבען א רייץ אויף די נאטירליכע אפוועהר כחות פון דעם גוף, דורך דעם רייץ פון ספעציעלע מעדיקאמענטען אויפצוועקען די אפוועהר־טעטיגקייט, זי באזירט אלזא אויף דער נאטור־היילקראפט פון דעם קערפער. פיבער און די ענצינדונג זענען פאר דער האמעאפאטיע היילקרעפטען אין דער קראנקהייט, קרעפטען, וואס דארפען נישט אונטערדריקט נאר מוזען אונטערשטיצט ווערען.

בכדי די רעאקציע זאל אבער נישט זיין צו שטארק מאכט די האמעאפאטיע איהר מיטעל דינער, שיטערער, ווייניגער קאנצענטרירט, זי בענוצט זיך מיט ,,האמעאפאטישע דאזעס''. די ווירקונג דארף זיין נאר אזוי גרויס, זי זאל ארויסרופען נאר א היילרעאקציע. דאס, וואס איז פאר אונז אונערקלערליך איז דאך א טאטזאך.

מאנכע מיטלען נעמען אין גאר קליינע כמות, אין מיליאנענפאכער פערדינונג, ווי די האמעאפאטיע בענוצט זיי, ווירקען אפטמאלס אין א קורצער צייט.

די נייעסטע ענטדעקונגען אויף דעם געביט מיע (קאלאאיד־כעמיע) האבען אונז פער געמאכט די ענדערונגען פון האהנעמאן גרויסארטיגע אידעען. די ספעציעלע צוגרייט צערמישען, צערייבען פון געוויסע שטאפען, צען, פליסיגקייטען פערפרעסערן זייער אפילו אין גאר קליינע דאזען.

דורך פערשידענע עקספערימענטען אויף ריע בערייכערט די האמעאפאטיע, אבער א אוצר פון הייל־מיטלען, עס איז די קונסט דאקטאר ארויסצוגעפינען א מיטעל, וואס ביים געזונדען עהנליכע צושטענדע, צוזאמ די דאזע, וואס זאל אונטערשטיצען פערניכטען די נארמאלע אפוועהר־כחות פאציענט.

האמעאפאטען בעהויפטען, אז זיי היילען ערפאלג אלע קראנקהייטען, אז זייער היילען איז נישט קיין סימפטאמאטישע, ד. ה. אז נישט נאר די סימפטאמען פון א קראנקהייט שמערצען, פיבער, א. אז. וו. נאר אז זייער ווירקען אויפ'ן יסוד, אויף די סיבת פון דער הייט, און אז מען קאן מיט זייערע מיטלען און דאס אין א קורצער צייט, קראנקהייטען די נאחמאלע מעדיצין האט דורך יאהרען געקאנט גובר זיין.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאָגט מיר פּאַניע שבת הגדול, פאַר וואָס גיבען די איטאַליענער אַוועק אויף קריגס־צוועקען, גראָד די חופּה־רייפלעך?

שבת הגדול: ווייל, פערשטעהסטו מיך, אַ חופּה־רייפעל איז דאָך אויך אַניאָנזאָג אויף קריג.

קבצנים פון אלע לענדער...
געווידמעט די לאָדזער „מאַגנאַטען“

דער ד—ר רבן פיהרט זיך, אז ער מאַכט תנאים א קינד, פערבעט ער נאָר די אָרימעלייט פון שטעטעל. די נגידים — נישט.

אַנימעלטען האָט דער רבי חתונה געמאַכט אַ טאָכטער, קומט אויף דער חתונה דער שטאָטישער ליבוויאַזש. זעהט ער, אז ביים טיש זיצען ארום אַלע נגידים פון שטעטעל, פרעגט ער דעם רבי:

— רבי, וואָס איז דאָס? וואָס האָט איהר עפּעס איצט פערבעטען די נגידים?

— כ'וועל דיר ערקלערען — האָט דער רבי גע־ענטפערט — כ'האָב אדורכגעקוקט זייערע האַנדעלס ביכער, האָב איך מיך איבערציינגט, אז זיי זענען לאַ־עליכם גרויסע דלפנים.

— רבי, וואָס רעדט איהר? — האָט זיך דער ליבוויאַזש געכאַפּט פאַרן קאָפּ — מיין גאַנץ פערמעגען ליגט דאָך ביי זיי!

— אויב אזוי, זעץ דיך אויך אַוועק צום טיש — האָט דער רבי געענטפערט.

איבערדערציילט פון
אַ. איטקין

ראָמאַנטיש

...ער האָט אויפגעהויבען די אויגען צום הימעל, די האַנד אויפן האַרץ, און מיט פּאַטאָס אויסגערו־פען:

— אָ, מיין טייערע! אויב דו וועסט נישט צו מיר געהערען, וועל איך עס נישט אויסהאַלטען און זיכער שטאַרבען.

זי האָט איהם אָפּגעזאָגט און ער האָט וואָרט געהאַלטען און געשטאָרבען..... אין זקנים־הויז.

קאַפּריזנער

משה רבינו
און די היינטיגע מאַשקעס

אמאָל, אז משה האָט אריינגעשטעקט די האַנד אין בוזעם, האָט ער נאָר איינמאָל ארויסגענומען מכות.

היינט, אז משה שטעקט אריין 10 מויזענד דאָלאַר אין א געשעפט אריין, נעהמט ער אויך ארויס מכות.

א מ אָ ל, אז משה איז געקומען צו פּרעה'ן, איז פון וואַסער געוואָרען בלוט,

ה יי נ ט, אז דער סעקוועסטראַטאָר קומט צו משה'ן ווערט פון בלוט — וואַסער.

א מ אָ ל, ווען משה האָט געגעבען פּרעה'ן מכות, זענען געפלויגען היישעריקען,

ה יי נ ט, אז משה גיט זיין ווייב מכות, פליהט ס'געהילץ...

אַ. איטקין

אַ געטרייער מאַן
ביים דענטיסט

צום דענטיסט קומט אריין א מאַן מיטן ווייב. דער דענטיסט אונטערזוכט ביי איהר דעם קראַנקען צאָהן, זעצט זי אוועק און נעהמט גראַבלען, זי מאַכט יעלות און וויל נישט עפענען ס'מויל. ווערט דער מאַן אין כעס, און גיט א געשריי צום ווייב:

— יאַכעט, מאַך צו ס'פּיסק, און עפען אויף ס'מויל!

לאָדזער קינדער

צום היגען פאַבריקאַנט וויגאַניע עט קאָמפּ. קומט אריין דער 8־יעהריגער יאָסעלע, א זוהן פון וויגאַ־ניעס א סוחר, זאָגט יאָסעלע:

— גוט מאָרגען פּאַניע וויגאַניע, א גרוס פון טאַטעשי, דער טאַטעשי האָט אייך געשיקט 50 זל.

— ווי אזוי 50? ער האָט דאָך מיר געדאַרפט שיקען 100? פאַר וואָס האָט ער דיך געשיקט?

— איהר ווייסט נישט, אז קינדער צאָהלען א העלפט? — האָט יאָסעלע געענטפערט מיט א פראַגע.

אַ שטאָך פאַר אַ שטאָך
אַ יוד און אַנ'ענדעק

אויף דער באַהן פאָהרט א לאָדזער ענדעקישער „גאון“. נעבען איהם זעצט זיך אוועק א חסידישער יוד מיט א לאַנגער באָרד און פאות. בעטראַכט דער ענדעק דעם יודם באָרד און פאות, און צום סוף פרעגט ער דעם יוד:

— מוישע, וויפיל ווילסטו פאַר דיינע צוויי בינטלעך היי?

— וואָס וועסטו דען מאַכען דערמיט? פאַר אזא פערד ווי דו ביזט, איז דאָס צו ווייניג — האָט דער יוד איהם אָפּגעענטפערט.

אַ. איטקין

ס'קינד האָט שוין אַ נאָמען

— דו ווייסט, די פּוילישע היטלעראָווצעס, האָ־בען שוין א נאָמען.

— ווי הייסען זיי?

— סאַ—נאַציאָנאַל סאָציאַליסטען...

אין דייטשלאַנד

נאַצי: זאָג מיר, פאַרוואָס טאָרען די יודען נישט עסען קיין הזיר־פליייש?

יוד: און די דייטשען עסען?

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: דו ווייסט, טרייטעל, אז מוסאָליני האָט מיט דער מלחמה נישט געמאַכט קיין וואַזשנע געשעפט.

טרייטעל: ביזט א שוטה, פּייטעל, ווער מאַכט דאָס ביי דעם קריזיס יאָ וואַזשנע געשעפטען?

פּייטעל: האָסט געהערט, טרייטעל, אין די פּאָליטישע קרייזען שמועסט מען, אז אין דער קו־מענדיגער מלחמה, וועט מען נעהמען פרויען אויך.

טרייטעל: וועלען מיר מענער, דאָך האָבען א מחיה. מיר וועלען קיינמאָל נישט זיין אויף דער פראָנט־ליניע.

פּייטעל: פאַרוואָס?

טרייטעל: ווייל פרויען האָבען אייביג פאָרצוג...

קאַפּריזנער

אַזוי זעהען זיי אויס

— זאָג מיר, וואָס איז דער אונטערשיד פון דער „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ“ ביז דעם „קוריער פּאָ־ראַני“?

— דער חילוק איז, וואָס די ערשטע איז א שטאַרקע אָנהענגערין פון דעמאָקראַטישע פּרינציפּים אין.... ענגלאַנד, און די צווייטע — א פערביסענע געגנערין פון פאַשיזם אין... איטאַליען....

דער גודניק

— ווי אזוי קאָן איך דערקענען ברוך'ן?

— אויב דו וועסט זעהן צוויי מענשען שטעהען אין גאַס און רעדען און איינער איז פערנודיעט צום טויט, איז דער אנדערער ברוך.

דער „בראָמקאָוש“
פון אַ היגען ספּאָרט - קלוב

אין א היגען ספּאָרט־קלוב איז אלס בראָמקאָזש בעשטימט געוואָרען א סטרוזשס א זוהן, נו, איז דער ערשטער בעדינג געווען, אז די מעטשען זאָלען זיך אָנהויבען נאָך 11 ביינאַכט, ווייל בייטאָג איז ער נישט געוואוינט צו היטען ס'טויער!...

קליינע אַנאָנסען

א בחור, א גוטער באָקסער, אויסגעצייכענטער פוסבאָליסט און וועלטענער טענצער זוכט א פּאַסיגען שידוך, וואָס קאָן געבען פרנסה.

אָפּערטען פאַר „ספּאָרטלער“ צום „קונדס“.

א יונגער דאָקטאָר זוכט עטליכע הערען צו זיצען אין זיין פּאַטשעקאַלניע. מ'זאָל מיינען, אז דאָס זע־נען פּאַציענטען.

אָפּערטען פאַר „רופא“ אין „קונדס“.

קאַפּריזנער

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט“ נומער 39 — פרייטאג, דעם 14 פעברואַר 1936

יודען געבען זיך אַנ'עצה

פאַר קיין קלעפּ האָבען זיי שוין נישט קיין מורא!...

פאָליטיק פון דער וואך

נאָך דער רעדע פון „ב. הרער" פיי גוסטלאַפּס [illegible]וויה, קאָן מען זאָגען, אַז עס האָלט שמאָל מיט אונז [illegible]אָליטיקער. אויב א „פיהרער" פערוואָרפט אין דער [illegible]ייט דאָס פאָליטיק-וואָרט און רעדט אזוי אָפען, [illegible]ייסט דאָס, אַז אין היינטיגער צייט דאַרף מען שוין [illegible]ישט די פאָליטיק און דיפּלאָמאַטישע קונצען.

עס איז גענוג צו רעדען פּראָסט און פּשוט, אַלע [illegible]אַלען וויסען און פערשטעהען. עס איז גענוג אויס[illegible]ושרייען פאַר דער וועלט: איך וועל זיך בלוטיג [illegible]נקם זיין, איך וועל טויטען און מאָהרען.

צי וואָס ניצען דיפּלאָמאַטישע, פערשטעלטע [illegible]ייד, אונטער וועלכע עס זאָל ליגען בשהאָלטען די [illegible]עלבע כוונות און די זעלבע צילען, אַז מען קאָן זאָ[illegible]ען אָפען, אָהן שום שפּיצלעך, וואָס מען וויל טוהן.

דעריבער זאָגען מיר, אַז אונזער גאַנץ דיפּלאָ[illegible]מאַטישקייט שטעהט אין סכנה — מען דאַרף אונז [illegible]ישט מעהר.

אוים מיט דער דיפּלאָמאַטיע, אוים מיט די פּאָ[illegible]ליטיקער!

מיר דיפּלאָמאַטען באַנקראָטירען, באַנקראָט פון [illegible]ער דיפּלאָמאַטיע!

מיר דיפּלאָמאַטען און פּאָליטיקער ווערען אַר[illegible]ביטסלאָז.

מ'זאָגט אַז:

צוליבן צווייטען יאָהר-טאָג פון שליסען דעם [illegible]ישט אָנגריף-פּאַקט צווישען פּוילען און דייטשלאַנד [illegible]ועט אין שטאָטישען טעאַטער אויפגעפיהרט ווערען [illegible]אַלקאָווסקים פּיעסע „גיעדאָפּרא מילאַשטש".

דער שניי אין דייטשלאַנד דערמאָהנט דעם גאָלד [illegible]אָס אין דער דייטשער רייכס-באַנק — ער וועט [illegible]נעל צערינען.

ביי די קומענדיגע רעגענס אין אַביסיניען, וועט [illegible]יך מוסאָליני ערשט אַרומזעהען, וויפיל איטאַליע[illegible]יש געלד ער האָט געוואָרפען — אין דער בלאָטע...

מוסאָלינים תּפילה

פאַר דער שלאַכט ביי מאַקאַלע, האָט מוסאָליני [illegible]ויפגעהויבען די הענד צום הימעל און געזאָגט:

— גאָט! אויב די אַביסיניער זענען גערעכט, [illegible] זיי. האָבען מיר רעכט, העלף אונז. מאָמער זע[illegible]ען ביידע צדדים גערעכט, טאָ קוק זיך פּלויז צו, [illegible]י אזוי מיר שלאָגען זיך.

אַרויסגעכאַפּט

פון אַ פּאָליטישען אַרטיקעל

...די אַביסיניער וועלען אַרויס פון דער מלחמה [illegible]ין איין העמד, און אויך מוסאָליני וועט דאָ קיין [illegible]אָפּט נישט שמעקען.

דער „קונדס"-חכם

זאָגט אַזוי:

די קליידונג פון מענש שפּילט א גרויסע ראָלע: דאָס געוויסען איז דאָס העמד, וואָרום מ'קאָן [illegible]ס אויסוואַשען, ווען מ'דאַרף.

גוטהאַרציגקייט — איז א איבערמאַנטעל, אונ[illegible]טער וועלכען מ'קאָן פערדעקען דעם שמוציגסטען [illegible]נצוג.

עהרליכקייט — שטיוועל, וויל מ'קאָן ווער[illegible]ליכט אַריינקריכען אין א בלאָטע.

דער „קאַלטער פעטער" איז די „הייסע רביצין"!

ענדליך, איז דער „קאַלטער פעטער"
פון סיביר צו אונז געקומען
און ער מאָלט אונז פענסטער-שויבען
מיט די „צאַצקעדיגע" בלומען...

בייזע בלומען, שלעכטע בלומען,
כאָטש געמאָלט אין פיינעם סטיל....
ווי די הערצער פון גבירים
זענען זיי דאָך מאַרנע קיהל...

יאָ, דער ווינטער איז געקומען
מיט זיין קראַפט, וואָס ער בעזיצט
בעסער פון אַ לאָדזער סוחר
צאָהלט ער אַלטע חובות איצט...

נאָר אַנשטאָט די הונגעריגע
צו בעזאָרגען ברויט מיט קויהלען
לערענט מען גאָר „הלכות שחיטה"
דאָ ביי אונז אַצינד אין פּוילען...

אונזער „רביצין", פרוי פּריסטאָר
ווערה, רבותי, צו די יאָהר!
אַז דאָס פאָלק ישראל, לערנען
דאַרף ביי איהר „רחמנות" גאָר....

„רחמים" איז אַ גוטע מידה
וואָס צו קעמפען איז כּדאַי,
ווען איז דאָס גערעדט געוואָרען?
ווען דער אמת איז דערביי...

נאָר זיי קעמפען פאַר בהמות
וואָס איז נעבעך שטאַרק געקוועלט
און דעם מענש, דעם יודען וויל מען
אומצוברענגען פון דער וועלט...

פאַר דער עלענדער בהמה
פייניגט נעבעך, דאָס געוויסען
און דעם מענש, דעם יודען זוכט מען
צוצונעהמען ס'לעצטע ביסען...

און ווער וויים, דעם אמת טאַקע,
אפשר איז פרוי פּריסטאָר גערעכט?
יודען זענען קיין „פּאַכאָוצעס"
יודען קוילען זעהר שלעכט...

קוילען קענען טאַקע בעסער
אַריער פון דעם ריינסטען שניט....
ווי מען האָלט אין האַנד אַ מעסער
זענען זיי דאָך מעהר געניט...

יודען, שורייגט!

אַזוי ווי דער מאַגיסטראַט רעכענט אין קורצען איינצופיהרען א „וואָך פון שטיל זיין", גיבען מיר דאָ אָנווייזונגען, ווי אַזוי מען וועט זיך דאַרפען פיהרען:

1) אויב א בעל-חוב וועט אין דער „שווייג-וואָך" קומען מאָהנען, דאַרף דער בעל-דבר איהם אויפמערקזאַם מאַכען, אַז מ'טאָר נישט הויך קידוש מאַכען.

2) ענדעקעס וועלען נישט טאָרען וואַרפען אין געשעפטען אַריין קיין אויפרייס באָמבעס.

3) ווייבער וועלען נישט טאָרען נעהמען קיין אויבער צע אויף די מענער.

4) סוחרים וועלען נישט טאָרען אָנפייפען.

5) אויב א גביר וועט געבען עפּעס א נדבה, וועט ער נישט טאָרען מאַכען קיין רעש.

6) אויב מען וועט אַריינקומען אין א געשעפט און דער סוחר וועט שלאָפען, וועט מען איהם נישט טאָהרען אויפוועקען.

7) אויב מען וועט קומען איינמאָהנען פאַר א פּראָטעסטירטען וועקסעל, דאַרף דער אויסשטעלער נישט הויך לאַכען.

8) דער, וואָס וועט האָבען א קאַטאַר, וועט נישט טאָרען געהען אין גאַס, וויל עס קען איהם נאָך אויסקומען צו ניסען.

איבערגעגעבען פון קאַפּריזנער

ווער צו וועמען עס זאָגט: צוריק!

טראַמוואַי-געזעלשאַפט זאָגט:

געפּאַקטע טראַמוואַיען מיט יודעלעך איז טאַקע א גליק.

ווילסטו יודעל ביי אונז א פּאָסטען, איז — ר' יודעל צוריק....

לאָדזער בחור:

איך פלירטעווע מיט א יונג מיידעל מיט גראַציע און שיק,

קומט צום „הרי את" זאָג איך: — שיינע פּופּע צוריק....

מאָדערן ווייבעל:

לעבען אויפן מאַנס חשבון איז טאַקע אַנ'אַנטיק, פאָדערט ער אָבער טרייהייט, ענטפער איך: — פערדעל צוריק....

הויז - ווירט:

פאָדערן שטרענג ס'דירה - געלט, דאָס טו איך.

אין איין אויגענבליק.

קומט צו „פּאָזשאָנדעקעס", זאָגט ער: לאָקאַטאָרל — צוריק!

פּעקעל - נעהמער:

כאַפּען א פעט פּעקעל, געהט ביי מיר מיטן קוק. קומט צו משלם'ן זאָג איך: ר' וועקסעל — צוריק..

דאָקטאָר:

די קראַנקהייט דערטאַפּ איך גלייך אויפן מיג. דעם חולה טראַנספּאָרטיר איך אויפן עולם-האמת טאַקע צוריק.....

איך אַליין:

מיינע חכמות קאָן איך אויסציהען און יעדען געבען דעם אמת'ען פּיק....

כ'האָב אָבער מורא, דער רעדאַקטאָר קאָן זאָגען: פּאַניע איטקין אייערע חכמות געהן צוריק.....

א. איטקין

פיניעלע מזיק

גיט לשון

ני, צאָץ רער ענק גיזאָריגט, אַז ס'איז ניש דו קאַ פרעסט. ני אָט עץ שוין באָכשעם גינאַט פרעסט אַכיט.

אָט עץ באָרושביג גיזעיען, ווי די ווילקער אָבן זעך אָנגיבאָפּלט אין די טרויריושינע פעלצן מיט וואָ-לינע שאַלאַקאַס אָף די גאָרגלין — אַזוי ווי זיי וואָל-טען גיפורן קאַ סיבּיר. אַזאַ אָביניש איז מיט די ווילקער; שאַנט אָף די זין, סטראָכניען זיי זעך אָעם אין אָסגיפּרעסטע אומפּראַליעס, גייען מיט די בלויסע קעפּ אין פראָבן ווי די שטאָפּ - געני, אין טאָמער מאָכט זעך א פרעסטל, באַבלען זיי זעך אַן אין פעלצן, מיט וואָלינע שאַליקים אין דערבאַ ווערן זיי גי-שוואָלן פין קעלט:

גאַנצע טעיג שטייען זיי באַן מאַגסטראַט אין קיקן אָפן גראַר. 10 גראַר, 11 פראַר — אַליץ גייט באַ די ווילקער אָפן גראַר.

אינץ באַליטער יאָטן, ווייסן ניש פין קאַ פעלצן, פין קאַ שאַליקים, אינץ קיקן ניש אָפן גראַר. איעך גיי מיער אין מאַן גראַנימורל איינקיק. שיוויעס אין באַניקע — אַליץ אין דעים אייגינעם גאַרניטורל, כ'האָק פריערט אַראָן א קאַכידיגע יושקע, אין גיי מיער אין דעיר גרעסטער פראָסט אין מאַן מינאַרקילע אין לאַך פין די ווילקער.

יעץ עב איעך ענק פאַציילן א נאַיע מאַנסע:

יענעם פראַטיג, אָב איעך ענק פאַציילט די מאַנ-סע פין דעיר כשיטע, אַז מאַטשיק וויל שאַכטען אָף גלאַט קושער אין וואָויטיק עט זאַן דעיר מאַושיגיעך.

ני, אָץ זעך גימאַכט א טריוואָגע. אַלע דופּיטאַטן זענע גינאָגע אַדזשיג צין מגיסטער אַליינט.

יעץ אָט זעך גינימע דעיר רעבינאַט, זאָגע גינאָט א גאַנצע קונפּירענץ, אין אָגע גיפּאַסקנט, אַז מ'זאָל אויזער טונים זאַן פּינקט אַזוי ווי יודן קיפּער.

ני, וואָס זוגט עץ, יאַטן צי דעיעם? איעך זוג, אַז דעיר רעבינאַט איז גיראָכט. מ'דאַרף טאַקיש אויזער טונים זאַן, אין זאָלן די טיטעמיטן זעיען, אַז איזן אָבן אָכיט א קראַפּט — צי פּאַסטן. נאָר אַז מעט מיעך פרעיגן, צי די באַליטער דאַרפן אָכיט פּאַסטן, עב איעך זוגן אַזוי:

— העיריץ מיעך אָעס, איעך זוג, אַז דעיר רעי-בינאַט איז גיראָכט. מ'דאַרף טאַקיש אויזער טונים זאַן, נאָר פּאַסטן דאַרפן די ווילקער שמאַליץ-באַכער. עט עץ דעיך פרעיגן: פאַוואָעס ניש די באַליטער? עב איעך ענק ענטפערן: וואָל אינץ, באַליטער, פּאַס-טען א גאַנץ יוער — צ'פּאַשטייט שוין? אַזוי עב איעך ענטפערן, אַז מעט מיעך פרעיגן.

כ'וואָלט ענק נאָך עפּעס פּאַציילט, נאָר כאָב אַזוי פּיל גערעט פין פּאַסטן, בין פּאָט מיעך אונגיהויבן צי הינגערן אין אַז מיעך הינגערט, קאָן איעך נישט געיבן קאַ לושן. טאָ אָץ מיער א גיטן שאַבּים אין [illegible] מיער גיזינט.

וואָס טויגען מיר די חכמות?

פּעסימיסטישע געדאַנקען פון אַ בעוויבטען הומאָריסט

וואָס מיר פּאָליטיק, דיפּלאָמאַטיע,
מיט די אַלע זיבען זאַכען,
ווען איך וויים, אַז פון די נייעסטען
וועט מיין ווייב קיין שבת מאַכען.

וואָס מיר עגיפּטען, וואָס מיר דאָמינע,
מיט די נייעסטע רעוואָלוציעס,
אַז איך צאָהל נישט קיין שטייער,
און סיהאָגעלט מיט עקזעקוציעס.

וואָס טויג מיר זשענעווער קאָנפערענץ,
מיט דעם שלום, וואָס זיי מאַכען,
אַז דער ווירט פּראָוועט טענץ
און שטעלט אַרויס מיינע זאַכען.

וואָס מיר סענאַט, וואָס מיר סיים,
מיט די נייע מיניסטאָרען,
אַז אין די קאַסע בלאָזט אַ ווינט
איז אַ קלאָג צו די יאָהרען.

וואָס מיר יאַפּאַן, וואָס מיר כינע,
און די רייבונג מיט די סאָוויעטען,
אַז ווען מיין ווייב פעהלט אַ קלייד,
טוט זי מיר דעם קאָפּ פּלעטען.

וואָס מיר איטאַליען, וואָס מיר סאַנקציעס,
מיט דער גאַנצער פעלקער-ליגע,
אַז איך זיץ און קוק אין הימעל
און ווער פון צרות פּראָסט משוגע.

וואָס מיר ליטווינאָוו, וואָס מיר מיקאַדאָ,
מיט זייערע נייע פּלענער,
אַז דער קריזיס, אוי, דער קריזיס
ווערט גרעסער און נישט קלענער.

א. איטקין.

קינאָ-רעפּערטואַר

וואָס ווערט געשפּילט?

אין פּאַריז האָט איצט גרוים ערפאָלג דער פילם „וואָלגאַ, וואָלגאַ".

אין בערלין ווערען די נאַציס פערכאַפּט פון דעם פילם „מאַזורקאַ".

אין רוים בעלאַגערט מען טאָג-טעגליך די קאַסע פון דעם קינאָ, וואו ס'ווערט געוויזען דער שלאַגער פילם „אַלע צרות פיהרען קיין רוים"....

אין לאָנדאָן ווערט לכבוד טוכאַטשעווסקין דע-מאָנסטרירט דער פילם „פעלדמאַרשאַלעק".

אין קינאָ

שבת נאָכמיטאָג

ער: זי ווייסען, פּאַנע גוטשע, ס'האָט מיך די נאַכט גע'חלומ'ט, אַז איך האָב מיט איהן חתונה געהאַט.

זי: וואָס רעדען זי, פּאַניע מאָניעק? נו, וואָס האָבען זי זיך געטראַכט, ווען זי זענען אויפגע-שטאַנען?

ער: טאַרנישט, כ'האָב געזאָגט, אַז אַ חלום איז אַ נאַר.

פון בית-דין - שטוב

רב: פאַר וואָס געהט איהר זיך גט'ן מיט אייער מאַן?

יודענע: מיט אַ מאַן, וואָס האָט אַזעלכע אויגען קאָן איך נישט וואוינען.

רב: סטייטש? ווען איהר האָט חתונה געהאַט, האָט ער דען געהאַט בעסערע אויגען?

יודענע: יאָ רבי, דעמאָלט האָט ער נאָך גע-זעהען אַ גראָשען צו פערדינען; איצט גאָר נישט.

קאַפּריזנער

עפּעס האָט ער בעקומען

ווייב: מענדעל, אין אַזאַ שווערע ביזנעס טאַגען צו פּראָטעסטאַלסקין מאָהנען א חוב? האָסט כאָטש עפּעס געקריגען?

מאַן: יאָ.

ווייב: וואָס?

מאַן: אַקאַטאַר.

קלוגע רייד

א נאַאיווער מאַן, וואָס האָט חתונה מיט אַנ'אַלמנה מיינט, אַז ער איז דער צווייטער.

* * *

גאָלד, ווערט געפּרובט דורך פייער — א פרוי דורך גאָלד.

* * *

א פרוי דאַרף חתונה האָבען יונג; א מאַן קיין מאָל נישט.

א. איטקין

לאָמיר זיך טוישען!

א לאָדזער מורה-הוראה האָט א יונג ווייבעל א שעהנס און א סימפּאַטיש, אַז ס'איז א סכנה אויף איהר א קוק צו טון...

מאַכט זיך א מעשה, אַז צום דאָזיגען רב קומט אַריין א יונגערמאַן מיט זיין ווייב, פאָדערענדיג, דער רב זאָל איהם אָפּ'גט'ן.

— סטייטש? פאַרוואָס? — זינגט זיך דער רב אויס די פראַגע און די יונגע, שעהנע רביצין שטעהט און קוקט זיך צו אויף דעם בייזען וואונדער.

— איך וויל זיך גט'ן מיט איהר, ווייל דאָס איז א מיאוס'קייט. טוט נאָר א קוק, רבי! — ווייזט אָן דער יונגערמאַן, דווקא נישט קיין מיאוס'ער, אויף זיין יונגער פלונית'טע — זעהט נאָר, וואָס פאַרא חלשות'דיג פּנים, וואָס פאַרא וואַסעריגע, אויס-געגלאָצטע, קעלבערנע אויגען, און זעהט, קוקט, רבי, וואָס פאַרא קרומע פיס, וואָס פאַרא דאַרע, הויט און ביינערדיגע פיגור!

— נעה שוין נעה — זאָגט דער רב מיט א פּאָר פרומע, פערגלאָצטע אויגען — אַז אַנ'אשה איז נישט אַזוי איי-איי, לויטט זיך צוליב דעם צו גט'ען? עט, לאָז אָפּ, ס'איז הבל הבל.

— אַזוי? הבל הבל? — שפּרינגט אויף דער יונגעהמאַן, וואַרפענדיג מיט בליקען אַמאָל אויף זיך מיט זיין ווייב און אַמאָל אויפן רב מיט זיין יונג, שעהן ווייבעל — אויב אַזוי רבי, ווייסט איהר וואָס? נאַט איך מיין הבל הבל און גיט מיר אייער הבל הבל....

אַז מ'גערט אין לאָדז נאָך ירושה...

סוחר (צו אַ פּאָליציאַנט) פּאַניע וואָלאַרזאַ, טוט מיך שנעלער אויסלעגיטימירען. איך בין געגאַנגען איינמאָהנען א פּראָטעסט, האָב איך בעקומען אַזאַ טערעבעניץ איבערן שייטעל, אַז איך האָב פערגעסען ווי איך הייס און וואו איך וואוין.

אריף די פּאַלוסען

דעם אַרטיסט יעקב ליבערט'ן צו זיין יובל — פון אַנ'אַלטע און פערקאַכטע פערעהרער

פון אברהם מאַרעווסקי

אין פונטעל קוריאָזען וועגען לאַריצלחדיגע גימר־
...יסטען פון די „אַלטע גוטע" צייטען איז פאַר־
...ן א מעשה ווי איינער פון דעם מין האָט געענט־
...ט אויף דער שאלה וועגען די פּאַלוסען, אַז —
...אויפ'ן צפון־פּאַלוס איז אייביגער ווינטער און
...פ'ן דרום־פּאַלוס איז דאָגעגען — אייביגער זומער
...רוועהן דעם פערחידושטען פנים פון לעהרער,
...ט איהם דער תכשיט אטאַקירט מיט א האַרבער
...אלה:

— אויב נישט, צו וואָס דער גאַנצער אויפטו
...ט צפון און דרום? וואו איז דאָ — דער היפוך?
...ך אַנטיפּאָד, דער געגענזאַץ?

א צווייטער געראָטענער בחור האָט די קלאָץ־
...א פערענטפערט:

— דער געגענזאַץ איז — דער עקוואַטאָר —
...טען איז אייביגער זומער.

* * *

יעקב ליבערט פייערט איצט דעם יובל פון זיין
...שטיט אויף די ברעטער פון יודישען טעאַטער...
...יך האָב איהם דערזעהן און דערקענט מיט
...ך א 40 יאָהר צוריק... עס איז געווען אין ווילנע,
...אין יאָהר 1896 אָדער 97.

...פאַר יאָהר פריהער — ווידער בעציכען איך
...טע אָהן אַבסאָלוטער זיכערקייט — האָט זיך
...נט א נייער בריק איבער דער ווילִיע, און דער
... האָט זיך ביסלעכווייז געלאָזט שפּאַצירען אין
...קייטען".

שבועות אָבער האָט איבער'ן בריק געשטראָמט
...יונגער פּוסגעהער:

אין דער הילצערנער געביידע פון פערוואָרפע־
...רעסטאָראַן (מיט'ן נאָמען, דאַכט מיר, „אָט־
...דאָס") האָט מען געשפּילט — „שולמית".

...די ניעמיעצקאַ־יעווריעסקאַיאַ טרופּפּאַ" פון
...קאָמפּאַניעיעץ...

...ון יענער געשעהעניש געדענק איך בולט אַחן
...ר אַפּעריסענע מאָמענטען און איבער אַלע אַנ־
... דריי:

די פּאַפּירענע קאַץ, וואָס מען האָט אויף א שטע־
...ן אַרויסגערוקט פון די קוליסען ביי די צווּבערלי־
...ן קלאַנגען פון דער בעריהמטער שבועה

„און דער ברונען, אָט דער,
„און — און די קאַצע אָט אַ די אָט",
„וועגען צויגע האָביי,
„פון דער האַייליגער שבועה".

...די „קאַצע", דער „ברונען" (וועלכען כ'האָב
...נומען פאַר אַנ'אמת'ן — אַלט געווען א יאָהר
...עהן לעבעדיג פאַר מיינע אויגען, און ס'קלינגט
... די אויערן גאָלדפאַדען'ס פּרעכטיגער מאָטיוו.
...ער צווייטער מאָמענט —
„גיניטאַנג" שפּרינגט... כ'האָב, מסתמא, גע־
...ס און אוודאי זיך געפרעהט פאַר תענוג, אָבער
...ער האָב איך געשטוינט: צו וואָס אַזוי ווילד?
...ון קינדישע אינטואיציע האָט געפיהלט, אַז זי
...ט פאַר זיך ווידער אומגעלומפּערטקייט און נישט
... געשטאַלטונג פון אומזיטעלבאַר פּרימיטיווער
...קראַפט.

...אַבער מעהר ווי די „קונסט" איז מיר פערבלי־
... אין זכרון —

...דער פּאַרקאַן פון „טעאַטער" —
... א פאַרקאַן פון בּרעטער, אויף וועלכען עס זענען
...ן געשטאַנען — איך מיין, אַז אויך גע־
... — א המון יודען. מען האָט זיי געטריבען,
...ן זיי געליאַרעמט, זענען איינע אַראָפּ, אַנדערע

— אַרויף אָנשטאָט די פערטריבענע —
אַזוי האָב איך זיך אין לעבען מיינעם צום ערש־
טען מאָל בעהעפט מיט'ן יודישען טעאַטער. „טריאַ־
טער"..

דער שטאַנג אָהן דער האַנט—מיט דער „קאַצע";
ציגנעטאַנגס קוויטשעריי און קאַפּשווינדלערישע
שפּרונגען;

דער עולם אויפ'ן שפּיציגען פּאַרקאַן, וואָס לאָזט
נישט קוקען צו דער בינע —
אַזוי האָט זיך עס אָנגעהויבען...

* * *

אין א יאָהר, צוויי — אפשר דריי — שפּעטער...
אין „באָטאַנישען" גאָרטען — ביי שומאַנען
(היינטיגער זשעליגאָווסקי־פּאַרק) — איז געשטאַנען
א לייער בנין פון זומער־טעאַטער, פאַר יענע פער־
העלטנישען — א פּרעכטיגער.

ס'איז געווען פריהער פריהלינג. אין שטאָט זע־
נען געהאָנגען די פּלאַקאַטען פון זיך דערנעהנטערנ־
דיגען זומער־סעזאָן. יונגעלייט טעאַטראַלען האָבען
געשמועסט וועגען די פּרטים — רעפּערטואַר, פּער־
סאָנאַל, מקחים, דירעקציע.

און מיט אַמאָל — א געשעהעניש:
אויף א 10—12 טעג — ביז'ן אָנהויב פון רו־
סישען סעזאָן — קומט א יודישע טרופּע —
„ספּיוואַקאָווסקי און פישזאָן".

דער ערשטער ספּעקטאַקל געהערט צו די פּריוו־
ריגסטע און פּיערליכסטע איבערלעבונגען אין טעאַ־
טער, וועלכע איך האָב צו פערצייכענען פאַר די עט־
ליכע יאָהרצענדליג פון מיינע אָבסערוואַציעס און
בעטייליגונג אַרום די ברעטער.

מען האָט געשפּילט — „בר כוכבא".
ריבאַלסקי, זאַסלאַווסקאַיאַ, בראַגינסקאַיאַ פּיש־
זאָן (דעם אַלטען „אליעזר", מסתמא, עמיצען פער־
ביטען).

עטליכע סצענעס לעב איך נאָך היינט איבער
מיט א וואַרימער פּיעטעט אין די אויגען.
בתוכם:
פאַר דייגע זינר, פאַר דייגע זינד",
„דריי זיך, מילכעלע"
„א פּאַסטוכעל איז געווען אַמאָל".
די סצענע ווי ס'פאַלט איין די וואַנד, און די
רוימער רייסען זיך אַריין — איז געווען מיין ערש־
טער רושם פון „דעקאָראַציע"...

אין עולם איז געווען אַנ'אינצידענט מיט א פּע־
יאַרענטען העסערן אָפיציר, וואָס האָט געפונען זיין
אָרט פערנומען, געמאַכט א שטיקעל סקאַנדאַל, גע־
שריען: „יעווריעאַי!" און טיף מצער געווען מיין צע־
חוישטען געמיט — ווידער געדענק איך עס ווי
היינט...

און —
אין יענעם ספּעקטאַקל האָט „פּאַפּוס'ן" גע־
שפּילט —
ליבערט.

* * *

איך וואָרען דעם לייענער:
נישט ווייל איך שרייב, דערמאָן איך עס.
נאָר, ווייל איך האָב עס קיין מאָל נישט פער־
געסען — שרייב איך.

ליבערט האָט דעם ספּעקטאַקל פערשווענקט מיט
אַזא פלאַמפיערדיגען שטראָם פון טעמפּעראַמענט,
קראַפט, געשטאַלטונגס־פּאַטענץ, —
אַז ביז היינט — שטייען אין מיינע אויערן די
טענער זיינע און דער דונער פון אַפּלאָדירענדיגע

הענט און געשרייען „בּיס" —
און ווידער, און ווידער ביסירט ער און נייגט
זיך און ביסירט נאָך אַמאָל:
„די נקמה, די נשמה
מיין לעבען, מיין נחמה"...

זאָל מען עס נישט פּרובען דערקלערען מיט'ן
לייכטען, ריטמישען און טיף דראַמאַטישען טעקסט
פון פּאָפּולערען נומער:

כ'האָב „בר־כוכבא" שפּעטער געזעהן נישט
איין מאָל, קיין איינער פון די שפּעטערדיגע פּאָפּו־
סעס איז מיר אפילו מינימאַל אין זכרון נישט פער־
בליבען (איך געדענק דאָגעגען א פינף מינוטיגע
אָוואַציע פאַרן דיריגענט שלאָספּערג נאָכן בעריהמ־
טען מיליטערישען מאַרש).

און דאָ זאָל אָהן מליצה בעטאָנט ווערען:
נעמלעך די גוטע טעקסטען דאַרפען געפינען זיי־
ערע גרויסע אַקטיאָרען כדי נישט צו זיין אויסגע־
דראָשען און באַנאַל.

און דאָס נעמלעך איז דער תוכן פון אמת'ן פּרימי־
טיווען און טיפען שוישפּילער:

אין זיין אָטעם אויספלאַמען דעם מחבר:
פון יענעם ספּעקטאַקל לעבען דער ליריק פון
דיגען, לעבען דעם, מסתמא, נישט טיפען, אָבער ביי
די אומשטענדען אימפּאָזאַנטען רושם פון „העלד",
לעבען די פרייד'ען פון טעאַטער איינדרוק איז לי־
בערט געווען און פערבליבען דער איינציגער עקזעמ־
פּלאַר פון עלעמענטאַרען און שפּילענדיגען אַקטיאָרען
גייסט.

עטליכע טעג זענען מיר, יודישע יונגלעך, גע־
לאָפען איבער די קאַלוזשעס פון צעגאַנגענעם שניי
און אייז קוקען אויף „זיי".

„יעוראָפּעיצי וו' אַמעריקיע" מיט פּישזאָנען
אַלס די יהרענע אויף דער שיף (איהר מאַן, דוכט
זיך, ליבערט!) און קאַסקאַדען פון געלעכטער...

דערנאָך — „קוני לעמעל", מאָקס — ספּיוואַ־
קאָווסקי, קוני לעמעל — פּישזאָן, ר' פּנחסל —
ליבערט.

און ווידער שטייט מיר די געשטאַלט פריש און
לעבעדיג פאַר די אויגען, אָפּשטויסענדיג די וואַנט
פון 40 יאָהר טעאַטער אָבסערוואַציע און 30 יאָהר
אייגענער טעטיגקייט אויף די ברעטער, דאָס איז גע־
ווען אַזוינס וואָס האָט אָנגעהויבען צו בעווייזען זיך
אַלץ ווייניגער און אָרעמער —

די געשטאַלט פון אמת'ן און הייסהאַרציגען אַק־
טיאָר.

און בעת דער זכרון זוכט וועמען צו בענשען—
און וועמען צו שילטען — פאַר די ערשטע פונקען,
וואָס האָבען מיין האַרץ פערברענט, מיין געמיט פער
שרפה'ט — רוקט דאָס געוויסען אונטער דעם נאָמען
וואָס איז סך הכל מיט 2 אותיותלעך אַנדערש ווי דאָס
שענסטע וואָרט פון מענשליכען לשון:
„ל י ב ע — רט"...

ליבער ליבערט! זאָל לאַנגע יאָהרען דער נאָ־
מען בלייבען ווי ער איז — דער סימבאָל פון אַק־
טיאָרישער וואַרעמקייט און סצענישען ברען.

אויף די לאַנגע און קרומע שטעגען פון די פער־
שוואונדענע יאָהרצענדליגער איז מיר אָפט אויסגע־
קומען דעם נאָמען צו דערמאָהנען אָבער קיין מאָל
נישט אויסגעקומען ביי די וואָס דערמאָנען ליבערט'ן
מיט עפּעס, אין בערלין, אין בוענאָס אײרעס, אין
וואַרשע —

צו דערזעהען זיין אומטיטעלבאַרקייט, זיין עכט־
קייט און זיין פּרימיטיווקייט —

אין יענעם הויכען זין פון בעגריף וואָס מאַכט
דעם אַקטיאָר פאַרן אויסדרוק פון —
נאַטור און קונסט, פון קונסט און נאַטור.

* * *

ווידער האָב איך איהם געטראָפען אין יעקאַטע־
רינאָסלאַוו ביי מיינע ערשטע שריט אויף די רוסישע
ברעטער.

איך האָב זיך שוין געהאַט בעהעפט מיט „איר־
ראָפּע" געשפּילט גריבאָיעדאָוו און סאָפאָקלעס, און
אַמאָל געקומען צו גאַסט צו איהם אין שטוב.

און געקוקט אויף זיין ליבען ענערגישען פנים,
און געטראַכט וועגען זיין „פּאַפּוס" און „פּנחסלען"
און „שלמינען", וועלכען כ'האָב געזעהן לעבען אסתר
רחלען. און שווער געוויטאָגט האָב איך איבער דעם
ווי וויזט יודיש טעאַטער — האָפענדיג אַזעלכע וואונ־
דערליכע אַרטיסטען ווי ער און און ווי זייערס
פליגען —

איז הינטערשטעליג לפני —
„אייראָפּע".

פון יענעם בעזוך מיטן טיי פון טשייניק איז
שוין אויך אוועק א 25 יאָהר און פאַר אָט דער צווי־
טער העלפט פון ליבערטס אַקטיאָרען וועג האָבען
זיך וועלטען איבערגעקעהרט.

און יודיש טעאַטער האָט ביז די סאַמע שפּיצען
פון סצענישער ראַפינירטקייט דערגרייכט. און „איי־
ראָפּע" איז אַריינגעדרונגען אין די בינער און אינ־
געוויד פון יודישען טעאַטער...

אָבער געפלויגען צום הימעל אַרויף, געפאַלען
אין שאול תחתיה אַריין
וואו האַלטען מיר מיט אונזערע סך־הכל'ס?
קאַלט אויפן צפון פּאָלוס,
אייז און שניי — אויפן דרום, —

און מעהר ווי ווער עס איז קען דער יודישער אַר־
טיסט זאָגען:
„דאָרטען איז וואַויל, וואו איך בין נישטאָ".

* * *

אויב דעם ליבען ליבערטן איז צו זיין פופציג־
יעהריגען יובל בעשערט צו זעהן די שטראַלען פון
אייביגער זון —
ביים עקוואַטאָר —
זאָל ער געפינען אין זיין צעוואַרעמטען האַרצען
א פונק, אין די אויגען זיינע א טרעהר —

נאָר די, וואָס פּראָסט האָט איינגעקלאַמערט
אַלע שטראַמען פון זייערע אויפטוען, אַלע היצען
פון זייערע כוחות, אַלע אָנשטרענגונגען פון זייערע
אָרעמס.

און אויב דער עקוואַטאָר צו די פּאָלוסען קען
זיך נישט דערנעהנטערען אפשר וועט ער אויספּאָ־
גען א ביסעל פון זיין ליכט און שטראַהל —

אַז מיר זאָלען קענען ליבערטן צו אונזערע הער־
צער צורוקען און אונזערע מידע קעפּ — אָנשפּאַ־
רען אָן ליבערטס ברוינגעדיגער ברוסט!

דער וואַרשעווער ליבערט פייערט אין קיעוו זיין
יובל.

זיין פערעהרער, דער ווילנער, וואָס'ט אין קאַטע
רינאָסלאַוו געדאַנקט ווי פערוואָגעלט ער איז, —
איז פערוואָגעלט — אין וואַרשע...

הימעל עפען זיך! ווייסעל און דניעפּר פערבייטען
די וואַסערען זייערע... היין און פראָסט פאַלען זיך אין
די אָרעמס —
ליבערט! ליבער ליבערט!...

די מענשהייט און דער מענש

געדאַנקען און בעטראַכטונגען

פון ד"ר א. גינזבורג

...מנבעטמאָל דאַכט זיך מיר, אַז אַלע צרות פון
...ר מענשליכען צוזאַמענלעבען, סיי עקאָנאָמישע
... סיי פּאָליטישע, כיי נאַציאָנאַלע און סיי אינטער
...נאַלע, נעהמען זיך פון איין קוואַל. זיי נעהמען
...ערפּין, וואָס מיר האָבען זיך בעשאַפען א
...הייט" און האָבען כמעט אינגאַנצען פערגע־
... דעם מענשען, דעם איינציגען מענשען וואָס
... און ליידט, צוליב דעם וואַלד זעהען מיר נישט
... ביימער און צוליב דער „מענשהייט" זעהען מיר
... די מענשען...

די „מענשהייט" א'ז ביי אונז געוואָרען א מין
... אַפּגאָט. ווי אַלע אָפּגעטער, וואָס די מענשען
...בען זיך געשאַפען, איז אויך די „מענטשהייט" נישט
...עהר ווי אַנ'אַבסטראַקציע — עפּעס אַזעלכעס,
... האָט נישט קיין ממשותדיגע עקזיסטענץ. דעם
...צעלנעם מענשען קענען מיר בעגרייפען מיט אַלע
...ערע חושים, די „מענשהייט" דאָגעגען, כאָטש
... אין צוזאַמענגעשטעלט פון איינצעלנע מענשען, אַזוי
... געוואָרען א מין הויתניות, א מין „אידעע",
... מען קען בעגרייפען בלויז דורך דער פאָרשטע־
...

ווי אַזוי דאָס האָט געקענט פּאַסירען אַז פון אומ
...צעלנע יחידים זאָל זיך ביי אונז אין שכל אויסביל
... א פאָרשטעלונג פון אַנ'איינהייט, פון א רוח־
...דיגע איינהייט, איז א פראַגע פאַר דער פּסיכאָ־
...גיע. מיר שיינט, אַז דאָס נעהמט זיך פון דער
...מענשליכער פעהיגקייט צו פעראַלגעמיינען, צו גע־
...ראַליזירען, צו קומען פון דעם פּרט צו דעם כלל.

אויך צי אַזוי, ווי די זאַך זאָל נישט זיין, דער
...טאַט איז אַז מיר האָבען זיך גענומען צו פעראַלגע־
...ען דעם מענשען, און אין דעם האָזיגען פּראָ־
... פון פעראַלגעמיינען איז, מעשה שטן, דער
...איינציגער מענש פערלוירען געגאַנגען.. ע סאיז גער
... א „מענשהייט".. מיר האָבען אַזוי אָפט און
... פיל גערעדט וועגען דער מענשהייט, אַז מיר האָ
...ען בעשטימט כמעט אינגאַנצען פערגעסען, אַז

אָהן דעם מענשען קען נישט זיין קיין מענשהייט...
דער מענש איז פערלוירען געגאַנגען, די מענש־
הייט האָט פערנומען זיין פּלאַץ, דאָס האָט געפיהרט
צו אַלערליי משונהדיגע רעזולטאַטען, ראשית האָט
עס געפיהרט דערצו, וואָס מיר אַלע, כמעט אָהן אויס
נאַהם זענען געוואָרען שרעקליך פערליבט אין דער
מענשהייט און גאַנץ גלייכגילטיג צו די מענשען, מיר
זאָרגען זיך אַלע וועגען דער מענשהייט און איהר צו־
קונפט און זאָרגען זיך גאַנץ ווייניג וועגען די מענשען
און זייער געטעגטוואָהט. מיר אַלע איבערהויפּט די
„פּראָגרעסיווע" צווישען אונז, די אַזויגערופענע „אי־
דעאַליסטען", — מיר אַלע זענען געוואָרען צוקונפטס
נביאים און האַלטען אין איין זינגען צוקונפטס־לי־
דער. בלויז די פּאַרצייטיגע אַלטמאָדישע מענשען
טראַכטען נאָך וועגן־נישט־ווען וועגען די ליידען פון
די מענשען, וואָס לעבען מיט אונז, זידלען מיר זיי
דערפאַר און רופען זיי מיט פעראַכטונג: „פילאַנ־
טראָפּען"...

דאָס איז אָבער ווייט נישט אַלץ. אַזוי ווי די
„מענשהייט" איז סוף־כל־סוף נישט מעהר ווי אַנ'־
אַבסטראַקציע וואָס האָט נישט קיין רעאַלע עקזיס־
טענץ, קען יעדער עס אויסטייטשען אויף זיין איי־
גענעם שטייגער. קען דעריבער פּאַסירען אַז א מוסאָ־
ליני זאָל פיהרען א פערניכטונגס מלחמה געגען די
עטיאָפּיער אין נאָמען פון דער „מענשהייט", פון מו־
סאָלינים „ציוויליזירטער" מענשהייט, קען דעריבער
אויך פּאַסירען, אַז א היטלער זאָל פיהרען אַנ'אויסראָ־
טונגס־מלחמה געגען די יודען אין נאָמען פון דער
„מענשהייט", — אין נאָמען פון זיין פּלאַנער מענש
הייט, וועלכע איז אַליין די אמתע „מענשהייט"...

און היטלער און מוסאָליני זענען נישט די איינ־
ציגע וואָס טוען אָפּ זייערע ווילדע, ברוטאַלע מעשים
אין נאָמען פון דער „מענשהייט". אין נאָמען פון
דער מענשהייט זענען בעגאַנגען געוואָרען און ווע־
רען ערהיום בעגאַנגען די גרעסטע געמיינהייטען
און נידערטרעכטיגקייטען, אין נאָמען פון דער מענש־
הייט זענען געפיהרט געוואָרען אַלע גרויסע מלחמות.

די לעצטע וועלט־מלחמה איינגעשלאָסען, וואו צעהנדר
ליגער מיליאָנען מענשען האָבען פערלוירען זייערע לע־
בענס. אין נאָמען פון דער „מענשהייט", כדי כלו־
מרשט צו פערבעסערען דעם מין מענש און שאַפען
א העכערע „מענשהייט" זענען די מענשען איינגע
טיילט געוואָרען אין פערשידענע ראַסען — אין העכ־
כערע און אין נידעריגערע, אין בעסערע און אין ער־
גערע, און ס'ווערט אָפען געפּרעדיגט און געלערנט,
אַז די אַזוי גערופענע העכערע און בעסערע ראַסען
זענען בעשטימט צו פערשליגען און פערניכטען די
נידעריגערע און ערגערע ראַסען, כדי עס זאָל ווערען
א בעסערע „מענשהייט"... עס איז נישטאָ קיין גער
מיינהייט, וואָס איז נישט אָפּגעטון געוואָרען אין נאָ
מען פון דער מענשהייט.

עס איז כמעט אומגלויבליך אָבער עס איז א
היסטאָרישער פאַקט אַז דוקא די אַזוי גערופענע
„דערלייזער" און רעטער פון דער מענשהייט גאַנץ
גלייך צי זיי זענען געווען פּאָליטישע, סאָציאַלע אָ־
דער רעליגיעזע דערלייזער — אַז דוקא זיי האָבען זיך
אַמוויניגסטען געקימערט וועגען די לעבעדיגע מענ
שען, זיי האָבען מקריב געווען די לעבענס פון די איינ
צעלנע מענשען אויף דעם מזבח פון דער פאַקטיש
נישט־עקזיסטירענדער מענשהייט, ווי אמתע צו־
קונפטס נביאים האָבען זיי מקריב געווען די לעבענס
פון דעם לעבעדיגען דור אויפן מזבח פון די נאָך־
נישט געבוירענע דורות...

דאָס ערגסטע דערביי וואָס די מעהרסטע פון די
דאָזיגע דערלייזער האָבען טיף געגלויבט אין זייער
מיסיע, זיי זענען פערפיהרט געוואָרען פון דעם אומ־
קלאָרען און אומדעפיניהבאַרען וואָרט „מענשהייט"
די „מענשהייט" האָט זיי פערפיהרט...

איך זאָג „די מעהרסטע" ווייל צווישען זיי האָ
בען זיך אויך געפינען אַזעלכע וואָס האָבען זיך בע־
נוצט מיט דעם וואָרט „מענשהייט" אַלס א מאַסקע,
כדי צו פערדעקען זייערע אייגענע פערזענליכע אַמבי־
ציעס. „די מענשהייט", „דאָס פאָלק", דער „כלל"
זענען געוואָרען מאַסקען פאַר יעדען קלענערען אָדער

גרעסערען „כלל־טוער", וואָס זוכט צוליב זיין אייר
גענער גלאָרי־וועפען זיך אַרויפצוכאַפּען דרייטען אויף
דער קליאַטשע...

דאַכט זיך מיר דעריבער, אַז ווען די דאָזיגע
מענשהייט־פערליבטע וואָלטען זיך אָפּיסעלע אויסגע
ניכטערט פון זייער פער'שיכורטער ליבע צו דער אַב־
סטראַקטער מענשהייט און וואָלטען פון זייערע הויכ־
קייטען אַראָפּגעקוקט אויף די לעבעדיגע מענשען און
זייערע נויטען וואָלטען מיר אַלע זיך געפונען אין א
בעסערער לאַגע.

* * *

דאָס פיהרט מיך צו א פּונקט, וועלכען איך האָב
שוין אַמאָל בעריהרט, אין דער אַלטער יודישער
ליטעראַטור, סיי אין דער ביבלישער און סיי אין
דער תלמודישער איז נישטאָ קיין ספּעציעלער וואָרט
פאַר „מענשהייט", דער בעגריף מענשהייט איז פאַר
דאָן, אָבער ער ווערט קיינמאָל נישט אָפּגעטיילט פון
דעם וואָרט מענש. ווען די ביבעל אָדער דער תלמוד
ווילען רעדען וועגען דער מענשהייט בכלל, געברויכען
זיי דעם וואָרט „אנוש", „אדם" אָדער „בן־אדם"
— מענש אָדער מענשען־קינד, די „מענשהייט" איז
נישט אָפּגעטיילט און שטעהט נישט העכער פון דעם
מענשען... איך וועל דאָ ברענגען א פּאָר ביישפּי־
לען: „מען האָט דיר געזאָגט, מענש, וואָס עס איז
גוט פאַר דיר" (מיכה ו, ח'). „ווען איך בעטראַכט
דייגע הימלען, די אַרבייט פון דייגע פינגער, די
לבנה און די שטערען, וואָס דו האָסט בעפעסטיגט,
(פרעג איך): וואָס איז דער מענש, וואָס דו דער־
מאָנסט איהם און דער מענשען־קינד, וואָס דו טראַכסט
וועגען איהם?" (תהלים ח', ד־ה).

דער מענש איז דער יחסן, אָהן אונטערשיד פון
ראַסע, ווייל אַלע מענשען שטאַמען פון איין פאָ־
טער. „דער מענש איז בעשאַפען געוואָרען אַנ'איינ־
ציגער, כדי עס זאָל הערשען שלום צווישען מענשען
און כדי איינער זאָל נישט קענען זאָגען צו א צווייר
טען, מיין פאָטער איז גרעסער פאַר דייטעם" (סנהדרין

(ווייטער זעה זייט 20).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

די לעצטע ענטשיידונגען פון העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל אין שטייער־פראגע

פון אדוו. ע. שעסקין

אין די לעצטע טעג האבען זיך בעוויזען 2 זעהר וויכטיגע ענטשיידונגען פון העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל וועגען שטייערען.

די ערשטע איז נוגע דער פראגע, צי דאס פעהלען פון א פארמעלען יעהרליכען אינווענטאר וואס דארף אריינגעשריבען ווערען אין א בעזונדערען אינווענטאר־בוך, אדער דאס פעהלען פון א יעהרליכען שליסונגס - בילאנס אין מאמענט ווען די שטייער־ארגאנען קאנטראלירען די ביכער פון דער אונטערנעהמונג און דער אפשאצונגס־פראצעדור — איז א מאטיוו פון אנערקענען די ביכער אלס נישט ריכטיגע אויך אין דער אפעלאציע־פראצעדור, ווען די דאזיגע בלויזען זענען אין דער צווישען־צייט בעזייטיגט געווארען.

דער העכסטער אדמיניסטראטיווער טריבונאל שטעלט פעסט, אז די פערפליכטענדער האנדעלס־קאדעקס זעהט באמת פאר, אז דער סוחר איז פערפליכטעט צונויפצושטעלען יעדעס יאהר אן אינווענטאר פון זיין בעוועגליכען און אומבעוועגליכען פערמעגען און פון זיינע חובות און קרעדיטען און זאל אריינשרייבען דעם אינווענטאר יעדעס יאהר אין א בעזונדער בוך, אבער ס'איז נישט פארגעזעהען קיין שום טערמין, ביז וועלכען די דאזיגע פליכט דארף אדורכגעפיהרט ווערען.

דאס געזעץ וועגען מלוכה'שען אומזאץ־שטייער, גיט אויך נישט בולט אזא טערמין, אבער פון טעקסט פון דעם דאזיגען געזעץ אין צוזאמענהאנג מיט דער פליכט זיך צו פערופען אויף די האנדעלס־ביכער ביים אפגעבען דעקלאראציעס וועגען אומזאץ, דרינגט ארויס, אז אין לעצטען טאג פון אפעראציע־יאהר, דארף די פערמעגענס־רשימה, וועלכע איז איינע פון די יסודות פון דער בילאנס־שליסונג, זיין פערטיג. פון דעם דרינגט ארויס, אז דער אינווענטאר מוז, אין טערמין פון די דעקלאראציעס, אריינגעשריבען ווערען אין א בעזונדער בוך, און אזוי גערופענער אינווענטאר־בוך, צוליב דעם וואס דער שליסונגס־בילאנס איז א ריין מעכאנישע טעטיגקייט, וועלכע בעשטעהט אין צונויפשטעלען אלע רעכנונגען פון הויפט־בוך, דעריבער קאן דאס געמאכט ווערען, אהן פגם פאר'ן ריכטיגען פיהרען די ביכער, אדורכגעפיהרט ווערען אויך נאכ'ן פערלויף פון בילאנס־טאג, אויב ס'איז נאר געמאכט געווארען א געהעריגען אינווענטאר אויפ'ן בילאנס־טאג. דעריבער איז דאס פעהלען פון א שליסונגס־בילאנס אין טאג פון קאנטראלירען די ביכער, וואס איז אויסגעבעטערט געווארען אין א שפעטערדיגע סטאדיע, ווען די אינווענטאר־רשימה ווערט אריינגעצויגען אין ענטשפרעכענדען בוך, און דער שליסונגס־בילאנס ווערט געמאכט אויף א ריכטיגען אופן — נישט קיין שטערונג פון נאכאמאל קאנטראלירען די ביכער און אנערקענען זיי פאר ריכטיגע.

דאס נישט אריינשרייבען דעם אינווענטאר אין א בעזונדער אינווענטאר־בוך און דאס פעהלען פון א שליסונגס־בילאנס זענען, אמת, פארמעלע איבערשרייטונגען, אבער געהערען צו די איבערשרייטונגען, וועלכע מ'קען בעזייטיגען.

די דאזיגע ענטשיידונג האט א געוואלדיגע פראקטישע בעדייטונג, ווייל אין א גאנצע רייה פאלען האט די אויסמעסטונגס־מאכט אפגעווארפען די ביכער צוליבן נישט איינשרייבען דעם אינווענטאר אין אינווענטאר־בוך און צוליב'ן פעהלען פון שליסונגס־בילאנס: דאס זענען געווען די בעליבטע „פערדלעך" פון דער שטייער־מאכט. און מיין פראקטיק האב איך געהאט א גאנצע רייה אזעלכע פאלען, איצט ווען אזעלכע פראגען טרעפען אין דער אפעלאציע־קאמיסיע — דארף מען זיך פערטיידיגען מיט דער דאזיגער ענטשיידונג פון העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל, פערשטעהט זיך, אז אין יעדען בעזונדער פאל איז דער קאנקרעטער מאטעריאל אנ'אנדערער און אפהענגיג דערפון מוז די פערטיידיגונג טראגען א פערשידענעם כאראקטער, אבער די דערמאהנטע ענטשיידונג וועט אונבעדינגט האבען א געוואלדיגע פראקטישע בעדייטונג.

די צווייטע ענטשיידונג פון העכסטען א סטראטיווען טריבונאל איז נוגע דער פראג די האנדעלס־ביכער קענען אנערקענט ווער נישט־ריכטיגע נאר צוליב דעם, אז אויף פון די איינגעקויפטע סחורות בעזיצט ני סוחר קיין פאקטורעס פון די ליווערא זיי זענען איינגעשריבען געווארען אין די לויט די אפרעכנונגען, וועלכע ער האט די ליפעראנטען און גענומען ארום אלע ווע ציפערען פון דער געגעבענער טראנזאקציע.

דער העכסטער אדמיניסטראטיווער טר שטעהט אויפ'ן שטאנדפונקט, אז די איינ גען אין די ביכער, וועלכע זענען ענטספ אונטערשטיצט, ענטשפרעכען די פאדערונ ריכטיגער בוכפיהרונג, אפילו ווען ס'פעהלען דערע פאקטורען פון די ליפעראנטען. מ'קע די דאזיגע איינשרייבונגען פסל'ען נאר אוי ...בה, אז זיי זענען אונטערשטיצט דורך א ב וועלכער איז אויסגעשטעלט דורך דעם וו די ביכער, און אזוי ווי ס'זענען ריכטיג די א בונגען, וואס זענען געשטיצט אויף די קא די פאקטורען, וועלכע ווערען ארויסגעשיק סוחר זיינע אפנעהמער, מוזען אויך אנע רען אלס ריכטיגע די איינשרייבונגען, וו געשטיצט אויף די קאפיעס פון די אפ וועלכע ווערען אוועקגעשיקט דורך דעם צו די ליפעראנטען.

די דאזיגע ענטשיידונג האט א מעהר בעדייטונג ווי די ערשטע אבער אין דער קען מען זיך אנטרעפען אויך מיט אזא פא בער האב איך געפינען פאר נויטיג צו אויך די דאזיגע ענטשיידונג. ס'איז כדאי צו אז די ענטשיידונגען פון העכסטען אדמיניס ווען טריבונאל ווערען ביי אונז דורך די צאהלער פערנאכלעסיגט. די צאהלער האבען זייערע שטייער־„קראנקהייטען" צו היילען מישע מיטלען, עווענטועל מיט דער הי פערזאנען, וועלכע האבען אפילו נישט געהע גען דער עקזיסטענץ פון אזא אינסטיטוציע איז דער העכסטער אדמיניסטראטיווער טר צוליב אזא זאכלאגע ווערען א גאנצע רייה זענות און פרעטענזיעס פערשפילט, ווייל מען דיגט זיך נישט אזוי ווי מ'דארף און מיט וועהר, מיט וועלכער מ'דארף זיך פערטי מאנכעסמאל איז גענוג זיך צו פערופען נא א נומער פון אן ענטשיידונג פון העכסטען ניסטר. טריבונאל און מ'זאל געווינען דעם צווייפעלהאפטסטען ענין נישט אין דער „ קוך" און נישט אין די אפטייקלעך פון פעלשערס", וועט דער שטייער־צאהלער די נישט געפינען און דעריבער פערשפילט ער א רייה ריכטיגסטע ענינים. דער שטייער־ טראכט אמייסטען, אז די דעציזיע פון דער לאציע־קאמיסיע איז אן ענטגילטיגע און דער נישט פערהאן קיין רעטונג, זיי פערגעסען, יעדער בעשטימונג איז פערהאן דאס רעכט ווענדען אין פערלויף פון 2 חדשים צום

אמת, אז די ענינים אין טריבונאל זעהר לאנג, אבער ס'איז פערהאן א פא וועלכער בערעכטיגט דאס פינאנץ־מיניסטע צוריקצוארפען די בעשטימונג, וועלכע איז א געווארען צום טריבונאל, נישט ווארטענד אויפטראג פון טריבונאל.

איך קען א רייה פאלען, ווען די פינא ווען די שטייער־מאכט האט אליין געענדע בעשטימונג אין מאמענט ווען ס'איז איינ געווארען א קאסאציע־אנקלאגע אין טריבונ די אנקלאגע איז געווען שטארק מאטיווירט האט געדויערט קוים 3—4 חדשים.

4 מ'דארף דעריבער געדענקען, אז אוי ריכטיגע און בעוועהנדע ענטשיידונגען שטייער־מאכט, האבען מיר נאך א וועג א אין אדמיניסטראטיווען טריבונאל און דאס נישט פערגעסען.

לאדז שפילט אויז געווינט
אין דער בעריהמטער קאלעקטור
ג. יאטקא
פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
נאוואמיעסקא 1
קירצליך ציהונג!
זאל יעדער איינציגער זיך פערזעהען מיט א לאס 1-טע קלאס!

פאליציאנטען טארן נישט נעהמען קיין מתנות

(א) מחמת דעם, וואס עס טרעפען פאלען, אז פערזאנען אדער אינסטיטוציעס גיבען פאליציאנטען מתנות: פאפיעראסען־טאשען, זייגערס א. ד. גל. אלס צייכען פון דאנקבארקייט פאר ספעציעלע טובות — האט די פאליציי־קאמענדע פעראָרדענט דאס פאליציאנטען טארען נישט אננעהמען אזעלכע מתנות, אומאפהענגיג פון וועמען און ביי וואס'ערע אנגעלעגענהייטען די מתנות ווערען געגעבען.

ליקווידירט דעם סכסוך אין די מאנאפאל־פאבריקען

(א) ווי מיר האבען שוין בשעתו געמאלדען, זענען אין די לאדזער פאבריקען פון טאבאק־און־ספירט־מאנאפאל פארגעקומען איינשעה'דיגע דעמאנסטראציע שטרייקען געגען דער צו הויכער שטייער־בעלעסטיגונג פון די ארבייטענדע.

טראץ די ווארענונגען פון דער ליישונג האט די אקציע געדויערט עטליכע וואכען און זיך פערענדיגט מיט א זיג פון די שטרייקענדע, ווייל דאס פינאנץ־מיניסטעריום איז לסוף איינגעגאנגען אויף צו רעדוצירען דעם שטייער פאר בעזונדערע גרופען, און אויסצוצאהלען פאר די שטרייק־שעה'ן.

דערמיט איז דער סכסוך אין די מאנאפאל־פאבריקען ליקווידירט געווארען.

פערפרוירענע אויף טויט

(א) אין א גרוב, אויפ'ן וועג פון טורעק קיין קאליש, האט מען געפונען א פערפרוירענעם אויף טויט דעם 54־יאהריגען שלעפער און בעטלער, יאן מישיאק.

* * *

(א) אין ווילדעל ביים דארף יאגאדניצא, קאלישער קרייז, האט מען געפונען א פערפרוירענע אויף טויט די 62־יאהריגע בעטלערין יאנינא קאטשמארעק.

עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז זי איז געלעגען א געפרוירענע עטליכע טעג.

פערמשפט 4 גנבים

(א) נעכטען זענען פאר'ן קרייז־געריכט געשטאנען 4 גנבים, וועלכע האבען דעם 20. נאוועמבער פ. י. געפרובט אדורכצופיהרען אן איינברוכס־גנבה אינ'ם גארן־לאגער פון דד ווינקראנץ (זאוואדסקא 21).

זיי זענען פערמשפט געווארען: דער 21־יאהריגער לאזער בערקענוואלד אויף אנדערטהאלבען יאהר טורמע, דער 43־יאהריגער שמעון ראזענבלום און דער 33־יאהריגער רפאל דאבזשינסקי — צו 3 יאהר, און דער 24־יאהריגער שמשון שטשיצקי — אויף 2 יאהר טורמע.

גנבות

(א) עס זענען בעגנב'עט געווארען: הערש שווארצמאן (פעטריקאווער 10): צדוק ליכטענשטיין (אלטער מארק 2), און אברהם שטייער (פעטריקאווער 64).

פאבריקס־שרפה

(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע „קאטאן" סקושיוואנא 4/2 האט זיך פון שטארקער היץ נעכטען אנגעצונדען א מאשין. דאס פייער האט זיך אריבערגעטראגען אויף אנדערע מאשינען.

די ארויסגערופענע 2 פייערלעשער אפטיילונגען האבען די שרפה איינגעלאשען.

Dr. med. H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקהייטען
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעלעפאן 141-32
עמפאנגס־שעה'ן 10-8, 2-12 און 5-8 אווענט

קלאנג־קינא־טעאטער
ZACHETA
זגערזשער 26.
היינט און פאלגענדע טעג
גרויסער דאפעלטער פראגראם:
„מענער אין געפעהרליכען ערטער"
אין די הויפט־ראלען:
GINGER ROGERS
און MARY ASTOR
— II —
ווינער פיקאנטע קאמעדיע א. ג.
שטורם אין א גלאז וואסער
אין דער הויפט־ראל:
RENATA MüLLER
אנהויב 4 נאכם. שבת און זונטאג 12 בייטאג

א געלעגענהייט פאר אינדו־סטריעלער און סוחרים
אויספלוג אויף די גרויסע ירידן אין
פראג און ווין
פון 3־טען ביז'ן 10־טען מערץ ד. י.
פרייז 3־טע קל. 179 זל.
„ 2־טע קל. 219 זל.
איינשרייבונגען ביז'ן 28־טען פעברואר.
אנמעלדונגען נעהמט אן
„ארביס"
לאדז, פיעטריקאווער 18
טעל. 249-40.

פרייטאג, 14 פעברואר
כא שבט תרצו
זון־אויפגאנג 6.29
זון־אונטערגאנג 4.46
ליכט־צינדען: 4.35

קאנפיסקירט דעם נעכטיגען נומער פון „נייעם פאלקסבלאט"

דער נעכטיגער נומער פון אונזער צייטונג איז קאנפיסקירט געווארען פאר'ן לייט־ארטיקעל אויף דער ערשטער זייט, א. נ. „אנ'אנגעלייגטער גאסט", וועגען דעם וויזיט פונ'ם דייטשען יוסטיץ־מיניסטער, ד"ר פראנק אין פוילען.

צוגאב־פאבאר־קאמיסיע

(א) מארגען, שבת, וועט אין לאקאל אויף פעטריקאווער 165 אנגעהויבען צו אמטירען א ספעציעלע צוגאב - פאבאר - קאמיסיע פון 1־טען שטאטישען פ. ק. או.

צו דער קאמיסיע דארפען זיך צושטעלען אלע רעקרוטען פון יאהרגאנג 1914 און עלטערע, וועלכע האבען זיך, זייער צייט נישט צוגעשטעלט צו דער פאבאר־קאמיסיע און האבען נאך ביז היינט נישט רעגולירט זייערע מיליטערישע בעציהונגען, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי־קאמיסאריאטען, ווי אויך די, וועלכע האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער שטאטישער סטאראסטווע.

אפטייקען.
היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט בייגאכט דיזשורירען: סאדאווסקא (נעווזשער 57), וו. גראשקאווסקי (11 ליסטאפאדא 15), מ. קארלין (פילסודסקיעגא 54), ר. רעמבעלינסקי (אנדזשעיא 28), י. כאנדזשינסקי (פעטריקאווער 165), ע. מילער (פעטריקאווער 46,, ג. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 56).

אנ'ענגלישע פאבריק אין לאדז

(א) ווי מיר דערוויסען זיך, האט זיך א גרופע ענגלישע קונסט־וייד־אינדוסטריעלער פעראינטערעסירט מיט'ן פוילישען מארק, און בעמיהט זיך איצט וועגען קריגען א דערלויבניש אויף אויסצובויען אזא פאבריק אין לאדז.

די הילפס־אקציע פאר ארבייטער

(א) אויפ'ן 27. ד. ח. איז צוזאמענגערופען געווארען אין ווארשע א צוזאמענפאהר פון לייטערס פון אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ ביי וואיעוואדען־אמטען, אויף וועלכען עס פאהרט ארויס פון לאדז דער לייטער פון דער אפטיילונג ה' יאגעלא.

אין שייכות דערמיט, וואס אויפ'ן צוזאמענפאהר וועט אויך ארומגערעדט ווערען די פראגע פון עפענטליכער געזונדהייט, פאהרט אויך ארויס דער לייטער פון דעם געזונדהייטס־אמט ביי דער וואיעוואדזשאפט, ד"ר סקאלסקי.

אומזיסטע רייזעס
קיין
ארץ־ישראל!!!
אהן ווידזעס
און אהן
סערטיפיקאטען
אינפארמאציעס היינט פון 11—2
און פון 5 נאכמיטאג, שבת און
זונטאג א גאנצען טאג אויף ציגל־
גאס 27 ביי דער קאסע פון
...

זאַל פֿילהאַרמאָניע טעל. 213-84 ● זונטאָג, דעם 16 ד. ח. 9 אָוונט א גלענצליך נייעם שלאַגער־פּראָגראַם ווײַלן פּרעזענטירען

HANKA ORDONÓWNA i IGO SYM

נייע לידלעך. נייע קאָסטיומען. נייע אַטראַקציעס. — בילעטען צום פּרייז פֿון 1 זל. ביז 6 זל. פֿערקויפֿט די קאַסע פֿון פֿילהאַרמאָניע.

...געשווינדעלט א נאַיוו אַלט פּאָרפּאָלק

...פֿערבאַרגן עכטע שמוצעל אַרבייט פֿון א ראַפֿינירטע אַפּעריסטקע

...גדאַנסקא 16, פֿראָנט אין אַ פּאַציאַטקע, ...דאָס אַלטע פּאָרפּאָלק ווייצמאַן, וועלכע ...פֿון דעם, וואָס זייער טאָכטער אַרבייט אין ...און דערבעהרט ווי ס'איז די עלטערן.

...פֿאַרמיטאָג, ווען די פֿרוי ווייצמאַן איז ...פֿערטון ביי דער קיך, אָפּקאָכענדיג אַביסל ...פֿאַר'ן קראַנקען מאַן, איז אַריינגעקומען א ...אָנגעהילט אין אַ טוך מיט אַ שוואַרצען ...אויף קאָפּ.

...אַריינגעקומענע פֿרוי האָט זיך אַוועקגעזעצט ...מיט מעשה גבאי'טע, און אָנגעהויבען בזה

...איך בין, מיינע לאַכט'גע מענשען, געשיקט ...דער יודישער גמינע נאָכצוקאָנטראָלירען ביי ...ווייל די גמינע האָט בעשלאָסען אייך, גיל־...מענשען, צו צאָהלען וואָכען־געלד“.

...דער אַלטער ווייצמאַן, וועלכער ליגט אין בעט ...הויפט עט וואָס נישט אויף די אויגען, האָט ...דערנדיג די דאָזיגע מעשה, זיך שטאַרק פֿער־...ערקלערענדיג דער פֿרוי, אַז ער ווייסט ...פֿון וואָס צו זאָגען, מחמת ער האָט קיין שום ...איך אונטערשטיצונג נישט אָפּגעגעבען אין ...

...די פֿרוי — וועלכע האָט זיך דערווייל אַרומ־...איבער דער שטוב — איז אָבער נישט ...נתפעל געוואָרען פֿון ווייצמאַנ'ס רייד, זאָ־...„איהר, גילדענע מענשען, ווייסט דאָך ...ווער איך בין, לעולם בין איך אייערס ...קרובה און אויסער דעם דאַוונט מיין ...צוזאַמען מיט אייך אין איין שטיבעל, אויף ...29. און דאָס טאַקע האָט מיין טאַטע ...אַז די גמינע זאָל אייך צאָהלען וואָכען ...ווייל ער, דער טאַטע מיינער, איז געוואָרען ...מאַכער אין דער גמינע“.

...ווייצמאַן, דערהערענדיג, אַז די פֿרוי איז זיינס ...קרובה, און אַז איהר פֿאָטער דאַוונט ...איהם אין איין שטיבעל, איז געוואָרען שטאַרק ...צו וויסען, ווער איהר טאַטע איז, און ...זיין פֿראַגע, ווי דער פֿאָטער הייסט, האָט ...געענטפֿערט, אַז איהר פֿאָטער הייסט: ...לייב.

...דערהערענדיג דעם נאָמען גרשון לייב, האָט זיך שוין דער אַלטער ווייצמאַן מעהר נישט גע־וואונדערט אויף זיין „אויפֿריכטעניש“, מחמת ביי איהם אין שטיבעל דאַוונט טאַקע אַ גרשון לייב.

די פֿרוי, דערזעהענדיג, אַז דער אַלטער ווייצ־מאַן גלויבט איהר שוין, האָט גענומען ווייטער רע־דען, אַז באַלד דאַרף דאָ אויך קומען דער הויפּט־קאָנטראָלער צוזאַמען מיט אַ דאָקטאָר, וועלכער דאַרף אונטערזוכען ווייצמאַנ'ען, צי ער איז פֿאַקטיש קראַנק. אָבער ביז וואָס־ווען — זאָל די פֿרוי ווייצמאַן אַביסעל אויפֿרוימען די שטוב, גלייך מאַכען דאָס בעט און אָנגרייטען פּאַפּיר און טינט מיט אַ פֿעדער.

די פֿרוי ווייצמאַן האָט גאָרנישט לאַנג גע־קלערט, געכאַפּט שבעל דעם בעזים, אויסגעקעהרט די שטוב. די פֿרוי איז דערווייל צו צום בעט, ווי דער אַלטער ווייצמאַן איז געלעגען און גענומען גלייך מאַכען דאָס בעטגעוואַנד, ביים גלייך־מאַכען האָט זי געמאַכט אַן אונטערזוכונג אונטער די קי־שענעס, זוכענדיג אַפּנים אַ „קניפּעל“.

נישט געפֿינענדיג גאָרנישט אונטער די קישענס האָט זי גענומען אונטעריאָגען די פֿרוי ווייצמאַן זי זאָל אָנגרייטען אַ בייגעלע פּאַפּיר מיט טינט און פֿעדער פֿאַר'ן קאָנטראָלער מיט'ן דאָקטאָר, ווייל — ווי זי האָט ערקלערט — דער קאָנטראָלער מיט'ן דאָקטאָר קענען נישט וואַרטען.

בינ־לבינו האָט יענע דערזעהן, ווי די פֿרוי ווייצמאַן טראָגט אין די אויערען אַ פּאָר אויריננגלעך מיט דימענטען. האָט זי דערויף געגעבען אַ זאָג:

— וואָס גילדענע, איהר געהט אין אויריננגלעך מיט דימענטען? אַז דער קאָנטראָלער וועט דאָס דערזעהן, זאָלט איהר וויסען, אַז איהר בעגראָבט דאָס גאַנצע וואָכען־געלד, איז מיין עצה, אַז איהר זאָלט די אויריננגלעך שוין די מינוט אויסטון און בעהאַלטען.

די פֿרוי ווייצמאַן, גלויבענדיג דער פֿרעמדער פֿרוי, האָט באַלד אויסגעטאָן די אויריננגלעך, אויפֿ־גערוקט דאָס שופֿלאַד פֿון דער שאַנק, אויפֿגעעפֿענט אַ בלעכען פּושקעלע, אין וועלכען ס'זענען געלעגן 4 גאָלדענע פֿינגערלעך און דאָרט אַריינגעלייגט די אויריננגלעך.

די מ'כלומרשטע קאָנטראָלערקע פֿון דער גמי־נע, האָט דערווייל, אין דער צייט ווען די פֿרוי ווייצמאַן האָט זיך געפּאָרעט ביים בעהאַלטען די אויריננגלעך, אויך צו צום שופֿלאַד און גענומען זוכען אַ שטיקעל ווייס פּאַפּיר פֿאַר'ן קאָנטראָלער.

אָפּפּאָרענדיג זיך ביים שופֿלאַד און נישט־געפֿונענדיג קיין פּאַפּיר, האָט זי געעפֿענט די שאַנק און אַזוי ווי ס'איז דאָרט געלעגען דער טאָכטער'ס האַנד־בייטעל, האָט זי איהם געעפֿענט — זוכענדיג אין בייטעל א שטיקעל פּאַפּיר.

אָפּגעזוכט אין אַלע ווינקעלעך פֿון דער שאַנק האָט זי פּלוצלונג מיט אַ תירוץ זיך אַרויסגעשלייכט פֿון שטוב.

ערשט אין אַ פּאָר שעה אַרום איז צו די ווייצמאַנ'ס אַריינגעקומען די פֿרוי קאַרמיאָל, אַ שכנה פֿון זעלבען הויז, און געפֿרעגט זיך וואָס ס'האָט דאָ געטון די פֿרעמדע פֿרוי, מחמת יענע איז אויך ביי איהר געווען מיט'ן זעלבען תירוץ, נאָר אַזוי ווי זי האָט גראָד געוואַשען די פּאָדלאָגע, האָט זי זי נישט געוואָלט אַריינלאָזען.

די ווייצמאַנ'ס, דערהערענדיג דאָס, האָבען זיך גענומען אָריענטירען, אַז זיי זענען געפֿאַלען אַלס קרבן פֿון אַ ראַפֿינירטער אַפּעריסטקע, און זוכענדיג אין שופֿלאַד און אין דער שאַנק, האָבען זיי דערזעהן, אַז די „גבאי'טע“ האָט צוגענומען די אויריננגלעך מיט די פֿינגערלעך און אַלס צולאָג — דער טאָכטער'ס גאָלדען זייגערל, וואָס איז גע־לעגען אין האַנד־בייטעל.

מיט דער דאָזיגער אָריגינעלער אַפּערע פֿער־נעהמט זיך דער אויספאָרשונגס־אַמט.

קיין פּאַלעסטינע

אינדיווידועלע רייזעס

שלאַף־וואַגאָנען

3־טער קלאַס

בעשפּייזונג אין צוג און אויף דער שיף

צוריק קעהר דורך טריעסט, מאַרסעל א.ז.וו.

הנחה־בילעטן קיין קאָנסטאַנצע

קויף און פֿערקויף פֿון פֿרעמדע וואַלוטעס

Wagons Lits Cook

פּיעטריקאָווער 68

טעל. 70־170.

וועגען דערלויבענישען אויף טראָגען געווער

(א) ווען דערלויבענישען אויף טראָגען גע־ווער, ווערט אויפֿגעקלערט, אַז די וואָס האָבען ביז'ן 1 יאַנואַר נישט בעלייגט קיין בקשה אין דער סטאַראָסטווע, רעכענענדיג, אַז זיי האָבען עס צייט צו טון ביז אַפּריל, דאַרפֿען שוין אָנגעבען די ביטעס און דערביי אויך אָנגעבען די סיבות, הלמאי זיי האָבען עס נישט געטון.

די, וואָס בעמיהען זיך וועגען אַ נייע דערלוי־בעניש, קאָנען אָנגעבען ביטעס דעם גאַנצען קאַלענ־דאַר־יאָהר.

יובילײ פֿון די לאָדזער יודישע לויז־וועבער

די פֿערוואַלטונג פֿון יודישען לוין־וועבער־מייסטער פֿעראיין מיט דעם יובילײ־קאָמיטעט מאכען אַלע פֿאָרבערייטונגען, דאָס די פֿייערונג זאָל זיין זעהר אימפּאָזאַנט. א חוץ די איינגעלאַדענע געסט פֿון וואַרשע זענען אויך איינגעלאַדען געוואָרען אַלע פּראָווינץ שטעט ווי עס געפֿינען זיך וועבער. וו. צ. ב. אַלעקסאַנדער, קאָנסטאַנטין, פּאַביאַניץ „זל. וואָליע. א חוץ דעם זענען איינגעלאַדענט געוואָרען אַלע לאָדזער האַנדווערקער צעכען, קאָרפּאָראַציעס פֿעראיינען און געזעלשאַפֿטליכע אינסטיטוציעס.

ווער עס ריזיקירט נישט.
דער געווינט נישט.

דאָס לעבען ברענגט אונז טויזענטער אמת'ע ביישפּילען פֿון דעם אויבען־אַרויסגעזאָגטען. ווער עס גלויבט נישט אין זיין גליק און בעמיהט זיך נישט אויסצו־נוצען די מעגליכקייטען, וואָס עס גיט די מלוכה־לאָטעריע, בעגעהט א פֿערברעכען בנוגע זיך אַליין. די ציהונג הויבט שוין אָן פֿאַר דעם 20־טען פֿעברואַר. דעריבער לעג נישט אָב מיט'ן קויפֿען אַ לאָס אין דער בעקאַנטער מיט זיין גליק קאָלעקטור פֿון י. וואָלאַנאָוו, לאָדז, פּיעטריקאָווער 11 און 72. אויסוואַרטיגע בעשטעלונגען ווערן ערלעדיגט תיכף קאָנטאָ פּ. ק. א. 141795.

Inż. Dypl.

M. Hufnage

RZECZNIK PATENTOWY

Warszawa, Chmielna 9, tel. 227

...פּאַטענטען אויף ערפֿינדונגען, מוסטערן, וואָרען־...צייכנס, קלאַגען און פֿערטיידיגונג אין פּאַטענט־אַמט

אויפֿן דערנער־וועג

שפּאַנענדער סענסאַציאָנעל־ערָאָטישער ראָמאַן

34)

— הער מילער, איך שווער אייך ביי גאָט, אַז ...קיין שום זאַך נישט אויסען חוץ די פֿופֿציג ...קראָן, אין וועלכע איך נויטיג זיך שטאַרק. ...געלד איז עס אכטצעהן טויזענט רובעל, ...איך דאַרף האָבען, כדי צו דעקען אַ חוב; ...איך קריג נישט דאָס געלט, ערוואַרט מיר ...

— איהר האָט זיך פֿערפּלאָנטערט אין חובות?

— פֿרעגט גאָרנישט, הער מילער, איך האָב ...אויף די פֿערד־געיעגען א סומע פֿון ...טויזענט רובעל — רעגירונגס־געלדער. ...איך וועל היינטיגען חודש נישט רעווידירען ...חוב, ערוואַרטעט מיר א פּראָצעס און תפֿיסה, ...זיך, אַז איהר קויפֿט פֿון צייט צו ...געוויסע געהיימע דאָקומענטען, האָב איך בע־...צו ריזיקירען און מאַכען א קאָפּיע פֿון רו־...מאַרשפּלאַן. דאָס וועט מיר נישט אָנקומען ...ווייל איך אַרבייט אין גענעראַל־שטאַב און ...אַרבייט ווערט זעלטען ווען דורכגעקוקט. איצט ...איהר שוין מיין לאַגע, הער מילער? ...ווענט איהר בריינגען דעם געשעפֿט צו מאַכען?

— איך האָב אייך שוין געזאָגט, איך מוז זיך ...דורכשרייבען מיט ווין. קומט אַריין אין ...טעג אַרום.

...אין דעמזעלבען טאָג האָט מילער אוועקגעשיקט ...פֿאָלגענדיגען געהיימען בריף:

„געעהרטער פּאָלקאָווניק רעדל! צו מיר האָט ...געמאָלדען א געוויסער פּערשוין מיט'ן נאָמען ...פּעטראָוויטש לאַאיקאַו, וועלכער האָט זיך ...פֿאָרגעשטעלט אַלס פּאָלקאָווניק פֿון דער רוסישער ...און מיר פֿאָרגעלעגט א העכסט וויכטיגען ...: נישט מעהר און נישט וועניגער, ווי ...רוסישען מאַרש־פּלאַן אין פֿאַל פֿון א מלחמה מיט עסטרייך. ער וויל פֿאַר דער מציאה פֿופֿציג טוי־זענט קראָנען. ס'איז אפֿילו אַביסעל צו־טייער, נאָר פֿערגעסט נישט וועגען וואָס פֿאַר א דאָקומענטען עס האַנדעלט זיך. אָבער איך האָב לעצטענס בעקומען א בעפֿעהל פֿון זיין מאַיעסטעט דעם קרוינפּרינץ נישט צו קויפֿען מעהר קיין געהיימע דאָקומענטען. דער דאָזיגער דאָקומענט האָט אָבער פֿאַר אונז אַזאַ ערשט קלאַסיגע בעדייטונג, אַז עס איז מיר שווער פֿון איהם אָבצוזאָגען זיך. איך וויל פֿון אייך דעריבער פֿאָל־גענדע אינפֿאָרמאַציעס: 1) צי קען מען זיך אויף דעם דאָזיגען פּערשוין פֿערלאָזען, צי איז ער נישט אַמאָל קיין שווינדלער אָדער אַ פּראָוואָקאַטאָר, פֿרעגט זיך נאָך וועגען דעם ביי אייערע אַגענטען אין וואַר־שע; 2) צי איז מעגליך, אויף אַן־אַנדער אופֿן, אָדער דורך אַן־אַנדערע מעהר זיכערע פּערזאָן צו בעקומען דעם רוסישען מאַרש־פּלאַן, כדי נישט צו האָבען צו טון מיט דעם דאָזיגען לאַאיקאַוו. ענטפֿערט מיר באַלד, ווייל פֿון אייער ענטפֿער איז אָבהענגיג מיין ווייטערדיגע האַנדלונג“.

אין עטליכע טעג אַרום האָט מילער בעקומען א קורצען בריוועל פֿון רעדל'ן, אין וועלכען דער שעף פֿון די עסטרייכישע שפּיאָנען האָט געשריבען פֿאָלגענדעס:

„איך וועל אייך קענען געבען וועגען דעם אַנ'אויספֿיהרליכע אינפֿאָרמאַציע ערשט אין צוויי וואָכען אַרום. וואַרט דעריבער צו. וואָס איז שייך דעם מאַרש־פּלאַן, איז ער פֿאַר אונז זעהר און זעהר וויכטיג“.

און ווען לאַאיקאַוו האָט זיך צום צווייטען מאָל געמאָלדען צו מילער'ן, האָט מילער איהם ערקלערט:

— עס קען זיין, אַז פֿונ'ם „געשעפֿט“ זאָל עפּעס ווערען. איך בעט אייך אָבער זיך צו מיר מעלדען נישט פֿריהער ווי אין א צוויי וואָכען אַרום.

לאַאיקאַו האָט זיך א פֿערצווייפֿעלטער גע־קראַצט אין קאָפּ. ער האָט געדאַרפֿט דאָס געלד האָ־בען שפּעטסטענס אין צעהן טעג אַרום. ער האָט גע־פּרובירט בעטען, פּועל'ן ביי מילער'ן ער זאָל זיך איילען, אָבער מילער האָט זיך געהאַלטען ביי זיינס. פֿריהער ווי אין צוויי וואָכען אַרום קען ער קיין בע־שטימטע ענטפֿער נישט געבען.

— נו, פֿערפֿאַלען, איך האָב נישט קיין ברירה!

— האָט ער זאָג געטון, — אָבער איך בעט אייך, נישט שפּעטער ווי אין צוויי וואָכען אַרום ענדליך צו ערלעדיגען דעם דאָזיגען ענין.

ווען לאַאיקאַו איז געקומען צוריק צו זיך אהיים, האָט איהם דער דינער דערלאַנגט א בריף. דער בריף איז געווען פֿון וואַרשע און האָט געטראָגען אויף זיך דעם אָפֿיציעלען סטעמפּעל פֿון גענעראַל־שטאַב, אין בריף איז געווען קורץ געמאָלדען:

„צום פּאָלקאָווניק ק. פּ. לאַאיקאַו. איך בעט אייך גלייך צו קומען קיין וואַרשע און זיך מעלדען צו מיר. דער ענין איז זעהר א דרינגענדער“. אונ־טערגעשריבען איז געווען: פּאָלקאָווניק יאַבלאָ־נאָווסקי.

יאַבלאָנאָווסקי? וואָס קען ער איהם דאַרפֿען? ער, לאַאיקאָוו, איז דאָך היינט אויף אורלויב, וואָס־זשע איז דאָס פֿאַר א דרינגענדער ענין? נאָר פֿער־פֿאַלען. ער איז אַ מיליטער־מאַן. עס האַנדעלט זיך אוודאי וועגען א וויכטיגער מיליטערישער אָנגעלע־גענהייט — מוז ער דעריבער פֿאָהרען. בעפֿעהל — איז בעפֿעהל.

לאַאיקאַוו איז נאָך דעמזעלבען טאָג אַוועקגע־פֿאָהרען קיין וואַרשע און זיך צומאָרגענס געמאָלדען צו יאַבלאָנאָווסקי'ן. אָבער ווי נאָר ער איז אַריינגע־קומען אין יאַבלאָנאָווסקי'ס קאַבינעט און זיך אַוועק געזעצט, האָט יאַבלאָנאָווסקי מיט אַ שאַרפֿער שטימע אַ זאָג געטון:

— פּאָלקאָווניק לאַאיקאַו, איהר זענט אַרע־סטירט!

— 38 —

לאַאיקאַו איז טויט־בלאַס געוואָרען און האָט מיט א ציטערענדיגער שטים א פֿרעג געטון:

— איך — אַרעסטירט? פֿאַרוואָס? וואָס איז געשעהען?

יאַבלאָנאָווסקי האָט גאָרנישט געענטפֿערט. ער האָט זיך אויפֿגעשטעלט, צוגעשלאָסען די טיר, דער־נאָך האָט ער אַרויסגענומען זיין רעוואָלווער, איהם אַוועקגעלעגט נעבען זיך אויפֿ'ן שרייב־טיש, זיך צוריק אַוועקגעזעצט און אַ זאָג געטון:

— נו, איצט קאָן מען רעדען.

— איך פֿערשטעה נישט וואָס דאָ קומט פֿאָר!

— האָט לאַאיקאַו אויסגערופֿען — וואָס פֿאַר אַ קאָמעדיע שפּילט איהר דאָ מיט מיר? וואָס בעדייט דאָס אַלץ?

— עס וואונדערט מיך אייער אויפֿרעגונג... — האָט יאַבלאָנאָווסקי איראָניש בעמערקט — איהר שפּילט די קאָמעדיע, נישט מיר.

— וואָס זענען דאָס פֿאַר א רייד? איך וועל נישט ערלויבען, אַז איהר זאָלט צו מיר רעדען אין אַזאַ טאָן, — האָט לאַאיקאָו א קלאַפּ געטון אין טיש, — איך בין פּאָלקאָווניק פֿון גענעראַל־שטאַב און...

— און א מיאוס'ער שפּיאָן דערצו! — האָט יאַב לאָנאָווסקי געצויגען יעדעס וואָרט בעזונדער.

לאַאיקאָו איז ווידער טויט־בלאַס געוואָרען. ער האָט דערפֿיהלט, ווי עס האָט איהם אַ שווינדעל גע־טון פֿאַר די אויגען און ער האָט געהאַט דעם איינ־דרוק, אַז אָט־אָט פֿערלירט ער דאָס בעוואוסטזיין. ער האָט זיך געפּרובירט בעהערשען און זיך אָנ־כאַפּענדיג מיט ביידע הענט פֿאַר'ן טיש, האָט ער הייזעריג אַ געשריי געטון:

— וו־אָ־אָ־ס?! וואָס האָט איהר געזאָגט?

— פּאָלקאָווניק לאַאיקאָוו, מיר ווייסען אַלץ! איהר זענט א שפּיאָן! איהר האָט אונטערגעהאַנדעלט מיט אַ פֿאַרשטעהער פֿון אַ פֿרעמדער מלוכה וועגען פֿערקויפֿען אונזער מאַרש־פּלאַן אין פֿאַל פֿון א מלחמה מיט עסטרייך.

לאַאיקאָו האָט ברייט אויפֿגעריסען די אויגען און אַ ווילדע אָנגעקוקט יאַבלאָנאָווסקי'ן מיט אַזאַ ווילדען בליק, אַז דער שעף פֿון די רוסישע מיליטע־רישע שפּיאָנען האָט אינסטינקטיוו א כאַפּ געטון דעם רעוואָלווער אין דער האַנט.

— דאָס איז א ליגען! ס'איז אַלץ א ליגען! — האָט לאַאיקאָו גענומען שרייען, אָבער ער האָט דער־ביי אַליין געפֿיהלט, אַז דאָס דאָזיגע ווילדע שרייען גופֿא פֿערראַט איהם. (פֿאָרטזעצונג קומט)

זאל פילהארמאניע נאַרוטאָוויטשא 20 — טעל. 213-84

לעצטע 2 געזעגנונגס-קאנצערטע פון

מארגען שבת, דעם 15-טען ד. ח. 4 נאכמיטאג און 9 אווענד

חיה'לע גראבער

וועלטבאַרימטע אַרטיסטקע און לידער-זינגערין פון טעאַטער „הבימה“ אין אַ גאַנץ נייעם פּראָגראַם.

בילעטען צום פּרייז פון 80 גר. דערביי וועלען די פּרייזען זיין אויפ'ן נאָכמיטאָג-קאָנצערט בעדייטענד פאַרקלענערט.

נישט געבעטען נאר געצוואונגען

אנ'ענטפער דעם ראטמ. אדוו. א. ביליק אויף זיין רעדע אויף דער ביראט-זיצונג פון מיטוואך

דער ביראַט אין לאָדז, וועלכער בעטראַכט איצט דעם שטאטישען בודזשעט איז אַ זעהר בעשיידענער און געמיטליכער. ער האָט נישט קיין אַספּיראַציעס צו מאַכען קיין „רעוואָלוציעס“ אין לעבען פון דער זעלבסטפערוואַלטונג. ס'איז נישט פערהאַן דאָרט די פריהערדיגע לײַדענשאַפט און אַפילו נישט דער ווילען צו מאַכען ראַדיקאַלע ענדערונגען אין בודזשעט, וועלכער איז דעם ביראַט פאָרגעלעגט געוואָרען.

ווען ס'ווערען געמאַכט בעמיהונגען די דיסקוסיע צו דערהאַלטען נאָר אין ריינער זאַכליכקייט, גיט זיך דאָך נישט איינגאַנצען איין און פון צייט-צו-צייט הערען זיך אַזעלכע טענער, ווי פון אָפּאָזיציאָנערען אָדער מאַנכעסמאָל ענטוויקעלט זיך אַ פּאָלעמיק, אַזוי איז שוין געוועזען עטליכע מאָל ווי ביי דער פראַגע פון טראַמוואַי-טאַריף.

איצט ביי דער בודזשעט-דעבאַטע איז ווידער אַלץ געווען רוהיג און אין אָרדנונג. דער אדוו. פּאַזילאָווסקי האָט זעהר זאָרגפעלטיג צוגעגרייט דעם גענעראַל-רעפעראַט, אָבער האָט בכיוון אויסגעמיטען די פראַגען, וועלכע וואָלטען געקענט כאָטש אויף אַ מינימאַלען אופן פערהאַטשען די אונצופרידענהייט פון דער אָדער יענער גרופּע, אָדער קלאַס אין דער בעפעלקערונג. דער גענעראַל-רעפעראַט האָט דערביי געהאַט די מעלה וואָס ער האָט לכתחילה אויסגעמיטען יעדערליי פּאָלעמיק מיט דעם גענעראַל-רעפערענט פון בודזשעט.

אָבער ווי ס'זעהט אויס, איז אין דער בודזשעט קאָמיסיע אַנדערש געווען, דאָרט האָט מען געוויס יאָ בעריהרט פערשידענע פראַגען, וועלכע וואָלטען געקענט אַרויסרופען אַ פּאָלעמיק און דער אָפּקלאַנג דערפון איז געקומען אויפ'ן פּלענום פון ביראַט, וויל נישט אומזיסט האָט לויט אונזער מיינונג, ראַטמאַן ליבערמאַן אַרויסגערוקט אַ פראַגע פון סובסידיעס און בעטאָנט אַז דאָס זענען נישט קיין נדבות, נאָר די שטאָט קעהרט אום די יודישע אינסטיטוציעס אַ טייל פון די הוצאות, וועלכע די שטאָט וואָלט געמוזט, אין הסכם מיט די עקזיסטירענדע געזעצען אַליין טראָגען אויף זיך.

אָט די מיינונג האָט שוין אַרויסגערופען אַ שטיקעל דיסקוסיע און דער ערשטער, וועלכער האָט דערויף געענטפערט איז געווען דער ראַטמ. אַדוו. ביליק.

אין דעם רעדען פון אַדוו. ביליק קען מען בשום אופן נישט זעהען קיין אַנטיסעמיטיזם. ה' ביליק, ווי אַנ'אַדוואָקאַט, טראַכט זעהר גוט אַדורך. אַלץ וואָס ער רעדט און דעריבער איז יעדעס וואָרט געוואויגען און געמאָסטען, און אויך דאָס וואָס אַדוו. ביליק האָט געענטפערט דעם ראַטמ. ליבערמאַן איז געווען גוט אַדורכגעטראַכט, דעריבער קען מען זיינע רייד נעהמען אַלס די איינשטעלונג פון דער גרופּע, וועלכע ה' ביליק רעפּרעזענטירט בנוגע די יודישע וואָהלטעטיגע, געזעלשאַפטליכע און בילדונגס-אינסטיטוציעס.

ה' ביליק האָט געזאָגט קלאָר און דייטליך, אויב די שטאָט גיט די יודישע אינסטיטוציעס סובסידיעס איז עס דערפאַר, ווייל די טעטיגקייט פון די דאָזיגע אינסטיטוציע איז נוצליך, ווען אַפילו דער נאָמען פון דער אינסטיטוציע אַליין בעווייזט שוין אַז קיין נישט-יודען האָבען דאָרט נישט קיין צוטריט, מ'טאָר דאָס אָבער נישט בעטראַכטען אַלס פערטרעטונג פון דער שטאָט-פערוואַלטונג, ווייל... קיינער האָט נישט געבעטען די יודען צו שאַפען אַזעלכע אינסטיטוציעס און צו זיין די פערטרעטער פון דער שטאָט...

אָט אין דעם אָרט קומט שוין דעם ה' ביליק אַנ'ענטפער. אמת, אַז קיינער האָט נישט געבעטען צו שאַפען די אינסטיטוציעס און צו זיין די פערטרעטער פון דער שטאָט, אָבער מ'האָט די יודישע בעפעלקערונג געצוואונגען דערצו. די אויפגאַבע פון די שטאָט-פערוואַלטונגען זענען למשל צו זאָרגען, פאַר אַלע איינזאַמע זקנים און זקנות, וועלכע געפינען זיך אָהן מיטלען צום לעבען. די שטעט האַלטען אומעטום אויס זייערע זקנים-הייזער, אָבער אַלגעמיינע, ווי קען מען זיך פאָרשטעלען, אַז מ'זאָל יודישע זקנים, וועלכע ס'קומט אויך אַלץ לויט'ן געזעץ, זאָל מען אַריינגעבען אין אַלגעמיינע זקנים-הייזער — אין אַ פרעמדער סביבה, אַ פרעמדער שפּראַך, אַנדערע רעליגיעזע בעדינגונגען, אַ נישט-כשרע קיך א. אַז. וו.

די שטאָט דאַרף זאָרגען פאַר די קראַנקע אין די שפּיטאָלען, פערשטעהט זיך, אַז די שטאָט וויל נישט שיקען די יודישע קראַנקע אין די יודישע שפּיטאָלען אין זייער אייגענער סביבה, שפּראַך, קיך א. אַז. וו.

יודישע אונטערגעוואָרפענע קינדער, יודישע יתומים, עלענדע און אַנדערע וואָלטען אַריינגעגעבען געוואָרען אין די אַלגעמיינע ערציהונגס-הייזער, וואו מיר יודישע בירגער אין פּוילען קענען נישט מסכים זיין מיט דער נאַציאָנאַלער דערציהונג.

דעריבער, אויב מ'האָט נישט געזאָרגט דערפאַר און נישט איינמאָל בכיון נישט געזאָרגט, אַז דער טייל יודישע נויטבעדערפטיגע בירגער זאָלען קענען זיך אויסלעבען אַזוי ווי זיי ווילען, האָט מען אונז געצוואונגען צו גרינדען אונזערע אייגענע אינסטיטוציעס און צוזאַמען דערמיט ענטלאַסטעט די שטאָט, וועלכע איז מחויב צו דעקען אַ טייל פון די הוצאות און נישט דערויף צו פערדינען, ווייל מיר האָבען געצאָהלט די שטייערן, כדי צוריקצובעקומען פון דער שטאָט, דאָס וואָס דעם בירגער געהער לויט'ן געזעץ.

דאָסזעלבע איז אויך מיט די שולען, וועלכע לערנען יודישע קינדער, די שטאָט איז מחויב צו געבען יעדען קינד אַנ'אָרט אין שול, און אויב מיר האָבען לויט דער קאָנסטיטוציע דאָס רעכט אויף אייגענער שפּראַך און אייגענע שולען און געגרינדעט די דאָזיגע שולען, וועלכע ענטשפּרעכען פולשטענדיג דעם שול-געזעץ, איז די שטאָט מחויב צוריקצוצאָהלען אונז די קאָסטען, אויב זי אַליין האָט די זעלבע מינדערהייטס-שולען נישט געוואָלט שאַפען און אונז געצוואונגען זיי צו גרינדען.

דאָס איז דער ענטפער פאַר ה' ביליק, קיינער האָט אונז נישט געבעטען צו שאַפען די אינסטיטוציעס, נאָר מ'האָט אונז געצוואונגען. דערויף דאַרף די שטאָט נישט פערדינען, ווייל מיר פערטרעטען זי דאָך, און ענטלאַסטען דעם שטאָטישען בודזשעט.

און אויב דאָס פאַר נאַציאָנאַליסטען-סעפּאַראַטיזם, וועלען מיר איהם אָפּשיקען צו דער געשיכטע פון דעם ריכטיגען קאַמף פון די פּאָלאַקען אין צאַרישען רוסלאַנד, פון איצטיגען קאַמף פון די פּאָלאַקען אין ליטע און אומעטום וואו זיי זענען נאָר אין דער מינדערהייט.

י. דאנקין

אנגענומען דעם שטאטישען בודזשעט

אין אלע דריי לעזונגען

פייערלעשער וועלען בעקומען א הלואה פון 1,050,000 זלאטעס

אויף דער נעכטיגער, צווייטער זיצונג פון ביראַט איז אָנגענומען געוואָרען דער שטאָטישער בודזשעט אין דער צווייטער און דריטער לעזונג. אין אַלגעמיין האָט דער גאַנצער בודזשעט נישט אַרויסגערופען קיין גרויסע דיסקוסיע, ווייל אין כמעט אַלע ענינים איז געקומען צו אַ הסכם שוין אין דער בודזשעט-קאָמיסיע. אַ גרויסע שוועריגקייט איז אויך געווען ביים אַדורכפיהרען פערשידענע אויסבעסערונגען, ווייל דער פּרעזידענט האָט געפאָדערט גלייכצייטיג מיט'ן אַריינשטעלען נייע פּאָזיציעס און פערגרעסערען די עקזיסטירענדע פּאָזיציעס, אָנצוּווייזען אויף דער הכנסה-קוועלע, און דאָס איז געווען זעהר שווער.

פון די יודישע נייע פּאָזיציעס, וועלכע ראַטמ. ליבערמאַן האָט געוואָלט אַדורכפיהרען, איז קיין איינע נישט אָנגענומען געוואָרען. דאָס זענען: אויף מחזיקי-הדת, בית-יעקב, און פאַר דריי שולען פון יסוד-התורה, דאַן פאַר דער קיך פון נותן-לחם, פאַר די זומער-קאָלאָניעס פון נותן-לחם און צוריקפיהרען דער יודישער קהלה די אויסגאַבען אויפ'ן משוגעים-הויז אויף וועסאָלאַ גאַס, פאַר'ן אויסהאַלטען דעם „זשלאָבעק“ און פאַר'ן אויסהאַלטען יודישע קינדער אין די יתומים-הייזער.

ס'איז כדאי אָנצוּווייזען, אַז דער כלו'מרשטער יודישער ראַטמאַן קלאַצמאַן האָט געשטימט געגען די דאָזיגע אַלע יודישע פּאָזיציעס. דער פּרעזידענט גלאַזעק האָט געפינען פאַר נויטיג צו בעמערקען, אַז די דאָזיגע פּאָזיציעס ווערען אָפּגעוואָרפען, נישט דערפאַר, ווייל ס'איז נישט פערהאַן קיין גוטער ווילען, נאָר דערפאַר, ווייל די שטאָט האָט נישט קיין נייע הכנסה-קוועלען. דער פּרעזידענט האָט אָנגעוויזען, אַז ער האָט אין נעכטיגען טאָג געזוכט די קיך פון נותן-לחם און איז זעהר צופרידען פון דעם בעזוך, אָבער ער האָט נישט קיין אַנדערע פאָנדן צו שטיצן די דאָזיגע קיך ווי פון די מיטלען פון בירגער-קאָמיטעט צו שטיצען די אָרימע.

ס'איז אויך כדאי אָנצוּווייזען, אַז דער כאַדעק ראַטמאַן האָט פאָרגעלייגט צו שטרייכען די סובסידיע פאַר „אָרט“ און די 1000 זל. געבען דעם „קריסטליכען יוגענד-פעראיין“. דער פאָרשלאַג איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

דער ביראַט האָט כסדר כמעט אָהן ענדערונגען אָנגענומען די בודזשעטען פון דער אַלגעמיינער אָפּטיילונג, קאָמונאַלען פערמעגען, קאָמונאַלע אונטערנעהמונגען, אָפּצאָהלען פון חובות, ברוקען און וועגען. אין דער אָפּטיילונג איז אויפ'ן פאָרשלאַג פון ראַטמ. וואַשקעוויטש דער בודזשעט אויף אויסבעסערן די ברוקען געהעכערט געוואָרען מיט 70 טויזענד זל., הגם דער פּרעזידענט גלאַזעק האָט זיך אַקעגענגעשטעלט דער דאָזיגער העכערונג.

ווייטער זענען אָנגענומען געוואָרען די בודזשעטען פון דער אָפּטיילונג אויסצובויען די שטאָט און געזונדהייטס-אָפּטיילונג. אין דער בילדונגס-אָפּטיילונג איז געקומען צו אַ דיסקוסיע צוליב'ן פאָרשלאַג פון ראַטמ. אַד'ו. ביליק צו שטרייכען פון בודזשעט די סומע פון 25 טויזענד זל. אויף עפענען אַ שטאָטישע פרויען-גימנאַזיע אין לאָדז. די מאָטיווען זענען געווען, וואָס די צייטווייליגע שטאָט-פערוואַלטונג האָט בכלל נישט קיין רעכט צו גרינדען נייע אַנשטאַלטען און צווייטענס איז נויטיגער צו גרינדען פאָלקס-שולען, ווי צו עפענען גימנאַזיעס. דער פאָרשלאַג פון אַד'ו. ביליק איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען.

דער בודזשעט פון דער קולטור- און קונסט-אָפּטיילונג איז אָנגענומען געוואָרען אָהן ענדערונגען, אין דער געזונדהייטס-אָפּטיילונג איז בעשלאָסען געוואָרען צו פערגרעסערן די צאָהל בעטען, וואָס די שטאָט האָט געוואָלט אויסהאַלטען אין פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל פון 25 אויף 35.

דאַן זענען כסדר אָנגענומען געוואָרען אַלע איבריגע אָפּטיילונגען פון בודזשעט. אַנ'ערנסטע דיסקוסיע איז פאָרגעקומען ביים בעשטימען די סובסידיע פאַר די פייערלעשער. די שטאָט-פערוואַלטונג און די בודזשעט-קאָמיסיע האָט געהאַט בעשלאָסען צו סובסידירען די פייערלעשער מיט 280 טויזענד זל. אַ יאָהר.

ראַטמ. האַיאַנטשקעוויטש האַלט אַ לענגערע רעדע און ווייזט אָן אויף דער שווערער און גרויסער אויפגאַבע, וועלכע ס'האָבען די לאָדזער פייערלעשער. די העלדישע מענשען, וועלכע זענען זיך מוסר נפש ביים אָפּהיטען דאָס פערמעגען פון די בירגער, די פייערלעשער וואָלטען אָנגענומען די סובסידיע פון 280 טויזענד זלאָטים אויף אונטערשטיצונג, שטעלט זיך אָבער אַרויס, אַז זיי בלייבען אָהן שום פערקעהרס-מיטלען, ווייל פון די 30 אויטאָס, וואָס די פייערלעשער בעזיצען, זענען 2 אין אַ צושטאַנד צום געברויכען. אויף צו ברענגען אין אָרדנונג דעם מאַטעריאַל פון די פייערלעשער דאַרף מען האָבען אַ סומע פון 1.050.000 זל. די שטאָט-פערוואַלטונג דאַרף העלפען די סומע צו בעקומען. ראַטמ. זאַיאַנטשקעוויטש זאָגט, אַז אויב ס'וועט קומען אַ מאָמענט, ווען די פייערלעשער וועלען נישט קענען פאָהרען צו קיין שרפה, וועט די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַלען אויף דער שטאָט.

פּרעזידענט גלאַזעק זאָגט, אַז ער קען די אָפּפערוויליגקייט פון די פייערלעשער און קען זייערע נויטען, דער שטאָטישער בודזשעט איז אויסגעקוועטשט ווי אַ ציטרין, מ'דאַרף זוכען אַנ'עצה צו אַזוי צו בעקומען דעם 1.050.000 זל. דאָס קען נאָר געשעהן דורך נעהמען אַ הלואה אויף דער סומע, וועלכע וועט אָפּגעצאָהלט ווערען דורך דער שטאָט און איהרע אויסערגעוועהנליכע בודזשעטען.

צום סוף ווערט טאַקע בעשלאָסען צו נעהמען אַ הלואה פון 1.050.000 זל. אויף טאַבאַר פאַר די פייערלעשער. דער פאָרשלאַג איז איבערגעשיקט געוואָרען אין דער בודזשעט-קאָמיסיע צו בעאַרבייטען. דאַן זענען שוין אָנגענומען געוואָרען אַלע איבריגע אָפּטיילונגען פון אַדמיניסטראַטיווען בודזשעט, פון די שטאָטישע אונטערנעהמונגען און שפּיטאָלען.

דער בודזשעט ווערט צום סוף אָנגענומען אין דער דריטער לעזונג אין דער הויך פון 23,527,001 זלאָטים.

פאַר די יודישע אינסטיטוציעס געפינען זיך אין בודזשעט פאָלגענדע פּאָזיציעס: עזרת אולמים 1.275 זל., ביקור-חולים 500 זל., „טאָז“ 500 און אין אַ צווייטער פּאָזיציע „טאָז“ — 4.400 זל., לינת הצדק 2,500 זל., יודישער פרויען-שוץ פעראיין 500 זל., תלמוד תורה פון הרב מייזעל 750 זל., האַנדווערקער-שול פּאָמאַרסקאַ 46 2.500 זל. „אָרט“ — 1000 זלאָטים.

11 אַ זייגער ביינאַכט איז די זיצונג געשלאָסען געוואָרען.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
ספעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אווענד.

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

היינט פּרעמיערע!
דאָס מעכטיגע עקזאָטישע מייסטערווערק
דער אנפאל אויף קאנגא
געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער בעריהמטער ערצעהלונג פון
Edgar VALLACE
אויסערן פּראָגראַם:
אַקטואַליטעטען פון P. A. T. און Paramount

קרבנות פון גליטש

(א) דער גליטש אין לאָדז ברענגט נייע „פאַלען“.

נעכטען איז פּאַגאָטאָוויץ צ. אַ. אַרויס... געוואָרען צו די אויסגעגליטשטע און צוקאַ... טע: דעם שילער סטעפאַן בעטלער (פון פאַב... 104), וועלכער האָט זיך צובראָכען אַ האַנד; ... 65-יאָהריגער רעגינע זאַיאַנץ (פון פּיענק... וועלכע האָט זיך שטאַרק צוקלאַפּט דעם ... אויסגעגליטשט אַ פוס.

די טרויער-אקאדעמיע פון ח... לאזאר פוקס

קומט פאר שבת, דעם 23 פעבר...

די טרויער-אַקאַדעמיע, געווידמעט ... שטער יאָהרצייט פון פערשטאָרבענעם יודיש... טור-טוער, פאָרזיצער פון דער לאָדזער געמ... פריינד פון „יזוא“, רעד. לאַזאַר פוקס, קומט איבערמאָרגען שבת, דעם 23 פעברואַר ... זייגער אין איגענע אין לאָקאַל פון „זש. ... וואָלטשאַנסקאַ 35.

פייערליכע ערעפענונג פון ... שפיגעלס בילדער-אויסשטעלונג

זונטאָג 12 פאַרמיטאָג קומט פאַר אין ... פון „בני ברית“ די פייערליכע ערעפענונג ... שפּיגעל'ס בילדער-אויסשטעלונג. נתן שפּיגעל ... נישט קיין פנים חדשות פאַר'ן לאָדזער ... געהערט צו די בעקאַנטסטע אַרבייטסאַמסטע ... לער אויך יעדע זיינע אויסשטעלונג ... טערעס. איצט קומט שפּיגעל מיט אַ רייהע ... דער, וואָס ער האָט געמאָלט לעצטענס אין ... יערוש און די נייע בילדער געהערען צו ... מעהרסטען געלונגענע ווערק פון מאַלער. ... מעהר ווי זיכער אַז זיין אויסשטעלונג וועט ... ווערען מיט'ן פערדינטען ערפאָלג.

קינא-טעאטער RIALTO
היינט און פאלגענדע טעג!
פון דער נייעסטער ווינער פּראָדוקציע
HRABINA MARICA
פילם-אָפּערעטקע פון וועלט-רוהם ...
Emeryk Kalmar
...zard Oswald רעזשי פון בעקאַנטען
אין די הויפּטראָלעס:
...rotha Wieck, Hubert Marischka,
...ke Szakall, Ern. Verebes, Ch. Ander
אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
שבת און זונטאָג אָנהויב 12 און 2 ביי...
פריהמאָרגען-סעאַנסען פּרייזען פון 85 גר.

פערזענליכעס

קיין לאָדז איז געקומען דער יונגער שריפט-[שטע]לער ב. עליס, וועלכער האָט לעצטענס פער-[עפע]נטליכט די דראַמע „ביי דער גרעניץ“.

ביי אונז אין שטאָט וועט ער זיך בעטייליגען [...] אַ ליטעראַרישען אָוונד.

א הזכרה נאָך ר' דוב פּאַצאַנאָווסקי ז"ל

[...]עם קומענדיגען זונטאָג קומט פאָר אין ביהמ"ד [...]י מזרחי" די פייערליכע הזכרה צום אָנדענק [...] ר' דוב פּאַצאַנאָווסקי ז"ל. מספּיד זיין וועט ה' [...] העלמאַן.

פון „קרן החלוץ המזרחי“

אויף דער לעצטער זיצונג פון פעראייניגטען [...]סטעט פון „קרן החלוץ המזרחי“ איז בעשלאָסען [...]ן איינצואָרדנען אין די נאָהענסטע טעג [...]ייערליכע אַקאַדעמיע צו דער פּראָקלאַמירונג [...]מפעל יבק" אין אונזער שטאָט, מיט'ן אָנטייל [...] אַ פאָרשטעהער פון צ.ק. פון „מזרחי“ און [...]ה-עבודה"-בעוועגונג.

בילדער-אויסשטעלונג

[פ]ון קינסטלער העניך באַרטשינסקי

די בילדער-אויסשטעלונג פון קינסטלער הע[ניך] באַרטשינסקי אין לאָקאַל פון „בני ברית“ [...] זעהר גוט בעזוכט. אַ גרויסען טייל בילדער [...] דער קינסטלער שוין פערקויפט.

די אויסשטעלונג וועט זיין אָפען ביז שבת, [...] זונטאָג נאָכמיטאָג.

קונסט ליבהאָבער דאַרפען נאָך אויסנוצען די [געלע]גענהייט און בעזוכען די אויסשטעלונג, וועל[כע] [...] ווערט שוין שבת פערמאַכט.

נייע ביכער

[...]ן וואַרשע איז דערשינען אַ בוך פון יונגען [שר]יבער ב. עליס א.נ. „ביי דער גרענעץ“, וואָס בע[האַנ]דעלט די אומלעגאַלע עמיגראַציע קיין ראַטען-[...]אַנד. אין לאָדז בעקומט מען דאָס בוך ביי ז. [...]לינסקי, אַלמשטאָט 12. פּרייז פון בוך 1 גילדען. [...]ין פערלאַג „יונג-יודיש“ אין וואַרשע איז דער-[שינ]ען אַ בוך דערציילונגען פון דער יונגער לאָדזער [שרייב]ערין הינדע לעווי א.נ. „שותפים“.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציינער און יאַסלעס
Piotrkowska 164 tel. 114-[...]

Dr. M.
SOŁOWIEJCZYK
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, האַלז, נאָז און קעהל-קאָפּ קראַנקהייטען
LEGJONÓW 17, tel. 216-40.
צמפּפאַנגט פון 1—2 און פון 5—8 אָוונט.

PRZEWRÓT w sprzedaży RADJOAPARATÓW!!!
WZAMIAN ZA SWÓJ STARY RADJOAPARAT
OTRZYMUJESZ nowoczesny odbiornik
PHILIPSA
GRIMM i KAMIEŃSKI
ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 64. TEL. 206-26.

פערוויילונג לטובת די אָרימסטע פון לאָדז

דער ביטנער-קאָמיטעט פּלאַנט דעם 5-טען בעצירק פאַר די אָרימסטע פון לאָדז, אַרדענט איין דעם שבת 10 פעבראַר, דעם 15-טען ד. ח. אַ פערוויילונג אין „וואַרשאַווער זאַל" פּאָלודניאָווא 15, כדי צו שטאַר-קען די הכנסות פון קאָמיטעט און צו קענען פער-גרעסערן די אַקציע, וועלכער דער ביטנער-קאָמיטעט האָט זיך געשטעלט אַלס ציל.

די פערוויילונג, וועלכע זאָגט צו זיין זעהר אינ-טערעסאַנט מיט אַ קאָנקורס פון טאַנצען מיט פּרייזען, מיט זעהר פיל אָנגענעהמע איבעראַשונגען, מיט'ן בעסטען אָרקעסטער - אַנסאַמבל און אַ זעהר גוט פערזעהענעם בופעט, וועט זיכער צוציהען אַ גרויסען עולם בעזוכער.

דער קאָמיטעט, און וועלכען עס זענען אויך פער-טרעטען די חשוב'סטע יודישע בירגער פון אונזער שטאָט האָפט, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט צאַהלרייך בעזוכען די פערוויילונג, כדי די ווינטער אַקציע לטובת די אָרימסטע פון לאָדז זאָל קענען פערגרעסערט ווערען.

נאָך וועגען דער פעראייניגונג פון די „התאחדות"-פּאַרטייען

אַלס פּועל-יוצא פון די פעראייניגונגס - קאָנפע-רענצען פון ביידע „התאחדות" פּאַרטייען אין פּוי-לען, וועלכע איז פאָרגעקומען אָנהויב היינטיגען חודש אין וואַרשאַ, איז נעכטען פאָרגעקומען אין איינענעם לאָקאַל אונטערן פאָרזיץ פון ה' ד"ר י. האַנדזעל אַ געמיינזאַמע זיצונג פון די לאָדזער הת-אחדות-קאָמיטעטען, בכדי אָדורכצופיהרען די פער-איינגונג אויך אויפ'ן לאָדזער באָדען און שאַפען בעדינגונגען פון געמיינזאַמע בשותפות'דיגע אַרבייט פון דער פעראייניגטער ציוניסטיש - סאָציאַליסטישע אַרבייטס-פּאַרטיי „התאחדות".

נאָכדעם ווי די מיטגלידער פון צ. ק. ד"ר נתן עק און ד"ר ח. בערלאַס רעפערירען איבער דעם אופן און פאָרם פון די צוקונפטיגע אַרבייט פון דער פעראייניגטער פּאַרטיי, ענטוויקעלט זיך אַ לענגערע מיינונגס-אויסטויש, פון וועלכער ס'קומט בולט צום אויסדרוק דער אונערשיטערליכער ווילען צוזאַמען-מען צו אַ אינטענסיווער טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון ציוניסטיש - סאָציאַליסטישע פּראָפּאַגאַנדע. די צוקונפטיגע פּאַרטיי - אַרבייט וועט איינגעשטעלט ווע-רען בהסכם און אין זין פון די נייע אויפגאַבען, וועלכע זענען פאָרמולירט געוואָרען אין דער אָנגע-נומענער פעראייניגונגס פּלאַטפאָרם.

ס'ווערט בעשלאָסען, דאָס דער לאָקאַל פון דער פעראייניגטער פּאַרטיי וועט זיך געפינען אויף זאַ-וואַדזקאַ 12.

צום ועד פון דער צ. ס. א. פּ. „התאחדות" גע-הערען: י. אַליוואַ, ד"ר ח. בערלאַס, ב. ברעטהאָלץ, ל. גרינפעלד, ד"ר י. האַנדזעל, ז. ווינער, י. כלוד-ניעוויטש, ד. טאַראַנציק, ג. ליכטענשטיין, א. ליפּעל, נ. לענטשיצקי, מאָרגענשטערן, מ. ספּינקאַ, קאַלמאַ-נאָוויטש, ד"ר י. שוויג, מ. ראָסין, ווי אויך די מיט-גלידער פון צ. ק., וועלכע געפינען זיך אין לאָדז.

אינם פּרעזידיום זענען געוועהלט געוואָרען ד"ר ש. י. שוויג, ד"ר ח. בערלאַס, ב. ברעטהאָלץ, ד"ר י. האַנדזעל, ז. ווינער, ג. ליכטענשטיין, א. ליפּעל און קאַלמאַנאָוויטש.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

זעלבסטמאָרדען

(א) אויף מאַיאָװאַ 33 האָט זיך אויפ'ן בוידעם געהאָנגען דער 37-יאָהריגער אַרבייטסלאָזער פּ' אַנ-טשישעק מושאַלסקי. אונטער דער שווערקייט פון זיין קערפּער האָט זיך די שטריק איבערגעריסען און ער איז אַרונטערגעפאַלען צוברעכענדיג זיך דעם קאָפּ, און צושעדיגענדיג זיך שווער דעם שאַרבן. אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּגע-פיהרט אין שפּיטאָל.

* * *

(א) אין דעם שפּיטאָל פאַר יוענעריש-קראַנקע, טראַמוואַיאָװאַ 17, האָט זיך אַרויסגעוואָרפען פון צווייטען שטאָק די 18-יאָהריגע פּראָסטיטוטקע יז-זעפאַ בזשיקאָװסקאַ. דאָס אומגליקליכע מיידעל האָט זיך צובראָכען ביידע פיס און איז שווער צוקאַליע-טשעט געוואָרען אויפ'ן גאַנצען קערפּער. מיט איהר טרויעריגען „פאַך" האָט זי זיך פערנומען אַ קור-צע צייט, און זי איז גלייך יוענעריש קראַנק געוואָ-רען. דאָס האָט אויף איהר געמאַכט אַזאַ שווערען איינדרוק, אַז זי האָט בעשלאָסען צו נעהמען זיך דאָס לעבען.

* * *

(א) אויף ליסטאָפּאַדאַ 9 האָט זיך געסמט מיט יוערנאָל די 25-יאָהריגע פאַרמאַצעווטקע ס.ד. אין אַ בעוואוסטלאָזען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין קרייז-שפּיטאָל.

די סיבה פונ'ם זעלבסטמאָרד איז נישט פעסט-געשטעלט.

א געשריי פון קליינע מענשען

דער פילם „איך בעשולדיג דיך, מאַמע!" איז איין גרויסער געשריי נישט בלויז אויפ'ן אַדרעס פון דער מוטער, נאָר געגען דער גאַנצער געזעל-שאַפט.

דער פילם „איך בעשולדיג דיך מאַמע!"— איז אַ פילם פון קליינע מענשען. צום ערשטען מאָל ווערט פאָרגעשטעלט אויפ'ן ליוונט דאָס געזעל-שאַפטליכע פּראָבלעם פון מוטער און קינד, פאַ-מיליע און געזעלשאַפט.

דעם פילם דאַרפען זעהן פרויען, וואָס זענען און וואָס דאַרפען ווערען מוטערס, עס דאַרפען איהם זעהען אויך מענער — פאָטער'ס, געזעלשאַפטס-לייט וואָס ווידמען ווייניג אויפמערקזאַמקייט דעם פּראָ-בלעם פונ'ם קינד.

„איך בעשולדיג דיך מאַמע!" דאָס איז אַ בעשולדיגונגס-אַקט פון קליינע מענשען, וואָס ליי-דען און געפינען נישט קיין פערשטענדניש ביי די דערוואַקסענע מענשען.

דער פילם איז געוויזען געוואָרען פאַר דער פּרעסע און האָט אַרויסגעוויזען איינשטימיג אַלעמענס ענטציקונג.

דער פילם וועט אין קורצענס געוויזען ווערען אין קינאָ „קאַסינאָ".

דער פילם איז רעאַליזירט געוואָרען דורך די אַרטיסטען זשאַן בענדאַ — לעווי און מאַריע עפּשטיין.

ב. ג.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט-, געשלעכטס-קראַנקהייטען און מענער-שוועכע
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אָן פון 8 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָוו.
זונטאָג פון 10—1 בייטאָג. אַלע אַרט אַנאַליזען
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזן
אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

דאַן-דאַמינגאַ

ראָמאַן

[...] מלאד

נאָכדרוק אין אַ טאָג - צייטונג, אפילו טיילווייז — פערבאָטען.

[...]לוצלונג, נישט ווייט פון שטעטעלדיגען קאַמער [...] האָט זיך גערופען „אַרסענאַל" און איז געווען [...]שוויליגע טורמע פאַר אַרעסטירטע, ביז וואַנען [...] האָט זיי אָפּגעשיקט אין פּאַרטאַ אַלעגרע, איז [...]נען געקומען אַ מיידעל פון דעם „פּענסיאָן [...]עם". זי האָט געסאָפּעט, זיי זי וואָלט מיט [...]ך מיה אַריינגעכאַפּט אין זיך אָטעם. זי איז [...] אָנגעטאָן אין אַ מענער רעקעל אויף דער [...]עער קאָמאַניע, דאָניע האָט אין איהר דערקענט [...]יטענע איבער וועלכער עס האָט זיך אָנגעהויבען [...]נציע „חתונה", זי האָט שנעל גערעדט צו די [...] פּאָליציי לייט, אַזוי שנעל און הויך אַז דאָניע [...] נישט געקענט כאַפּען צוויי ווערטער וואָס זאָלען [...] צונויפּבינדען אין זיין אויער.

די פּאָליציי לייט האָבען זיך איבערגעקוקט, זיי [...]ן איז נישט ניחא געווען דער גאַנצער ענין, איז [...] אַוועק אין אַ זייט און איינער האָט זיך אָנגערו-[...]:

— ווילען מיר גיין טרינקען אַ קאַפּעזשינאַ?

— ווילען מיר — האָט דער צווייטער געענט-[ער]ט — אומגעקוקט זיך און גענומען אָפּשליסען [...] קיטלער פון דאַמינגאַס העגט.

[...] האָט שוין דאָניע בעשלאָסען, אַז דאָס איז איהר [...]ניע, דער כאַלערעס אַריפּמון! עס האָט איהם גע-[...], וואָס ער האָט אַזוי גיך די פרייז געקראָגען און [...]וואָס ער אַליין האָט נישט „צעריבען" די „בראַס-[...]לעך", ווען ער וואָלט געוואָלט וואָלט ער עס זי-[...] גענומען, די גבורה האָט שוין אָנגעהויבען שטופּען [...] איהם דורך די בלוטען.

[...] האָט זיך פערשעהמט ווי דאָס ערשטע מאָל [...] אַ'אויסגעבעטענעם חסד, נאָר אין כעס זיין [...] ער נישט געטענט בפרט אויף איהר, צוליב וועלכער עס איז אַרויסגעקומען דאָס געשלעג.

אַלע פיר זענען צוריקגעגאַנגען אין טעסעל „סאַנ-טאַ אַמאַהאַ" צו דעם „פּענסיאָן פּראַנסעס", כדי מיטן אויסרייד: אַ „קאַוועלע" — זאָל מען נאָר טרינקען קאָניאַק, אָבער אין טעסעל זענען ביידע פּאַנסיאָנען געווען פערהאַמערט, ווי פרי פאַרטאָג, ערגעץ אַמעריש האָט נישט געפּאַסט אַריינצוגיין פאַר ביידע פּאָליציי-לייט מיט דער „פּאָלסקאַ" אין דער קאָמפּאַניע.

דאָניע, וועלכער האָט געפיהלט, אַז סיי ווי איז זיין נאַכט אַ פערפאַלענע, אַז סיי-ווי וועט ער די אויגען נישט קאָנען צומאַכען, אַז האַרט וועט איהם זיין דאָס געלעגער, כאָטש ער וועט זיך קע-נען ליגען אין דער באַלעבאָטימס בעטען (אַנדזשעס בעט האָט מען בייטאָג אַרויסגענומען און דאָניע האָט בעשלאָסען מעהר נישט אַריינצוגיין אין איהר גע-וועזענעם צימער. ער האָט געפיהלט, אַז ער וועט דערטרונקען ווערען אין בענקעניש, וואָס ווייגט אַראָפּ פון די הוילע ווענט), איז ער דעריבער צו-פרידען געווען אַרומצושלעפּען זיך מיט די צוויי „בערן-טרייבערס" און דער „איינגעפּלאָמשטער לימענע" — דאָס מיידעל.

האָט ער פאָרגעשלאָגען, מען זאָל גיין אין הויז פון זיינע באַלעבאַטים. קיינער איז דאָרט נישטאָ און אפשר געפינט זיך דאָרט עפּעס איינצונעצען דעם גומען.

איבער דעם האַרטען טראָטואַר פון דער שטאָטי-שער אוינציגער „פּלאַזאַ" האָט אָפּגעקלונגען פיר פּאָר טרוקענע טריט. עס איז געווען שטיל. ריאָ נעגר-ראַ איז געשלאָפען, קוויטשענדיג זיך מיט דער פרישער פייכטקייט פון דער נאַכט. די פענסטער זענען גע-ווען אָפען, האָט עס אויסגעזעהען ווי שטיקער פינ-סטערניש העגען זיך אַרויס אויף די מויערן, וואָס זענען געווען בעגאָסען מיט העל-בלויליכען שיין פון עלעקטרישע לאָמפּען.

און די האַרטע, פעסטע פיר פּאָר טריט האָבען אָפּגעקלונגען אין שטעטעל, ווי דאָס טויקען אין אַ גרויסען ליידיגען פאַס.

דאָס צווייטע בוך

די קויפמאַנס

קאַפּיטעל איינס

נפתלי קויפמאַן, דער פאָטער פון אַנדזשעס חתן, איז געקומען אין בראַזיליע, ווען עס איז קוים אַ שפּראָצעל געווען פון אַ יודישער איינוואַנדערונג.

אויפ'ן צווייטען טאָג נאָך זיין אָנקומען פון אַ בעסעראַבער קליין שטעטעל האָט ער זיך עפּעס פערלוירען פאַר כאַן-פּאַולאָ, אַ שטאָט, וואָס האָט אין זיך געטראָגען דעם גערויש פון אויסשפּרייטען זיך.

נפתלי האָט דערפיהלט, אַז צוזאַמען מיט דער שטאָט דאַרף ער זיך אויך מיטשפּרייטען און מיט-וואַקסען, כאָטש ביי זיך האָט ער געהאַט בעשלאָסען אַז ווי נאָר ער וועט מאַכען אַביסעל געלט, פאָהרט ער גלייך צוריק אַהיים און לעבט פון גרייטען.

און כדי זיין רעיון זאָל פערווירקליכט ווערען, האָט ער גענומען שפּאָרען פון זיך אַליין.

ווי די אַנדערע זיינע שטעטעלדיגע לאַנדסלייט, די עטליכע, וועלכע האָבען איהם געהאָלפען אַריבער קומען, האָט ער אויך אָנגעהויבען פעדלען, צום ערש האָט ער איינגעבויגען זיין קאָפּ אונטער דער גרוי סער משא פון שניט-סחורה, קאָלדרעס און מאַטראַ-צען, וואָס עטליכע „קליענטעלטשיקעס" האָבען אָנ-געהאַנגען אויף זיינע פּלייצעס (ער האָט געאַרבייט ביי אַלעמען, דאָס הייסט, עטליכע פעדלערס האָבען איהם געהאַלטען אין שותפות....). דערנאָך, אַז ער האָט שוין געוואוסט דעם שכל פון האַנדלען, האָט ער אָנגעהויבען צו אַרבייטען „פאַר זיך".

אַזוי ווי ער האָט געוואוינט צוזאַמען מיט זיינע פריהערדיגע „באַלעבאַטים" אין אַ קליינעם, פּיכ-טען צימער אין אַ גרויסען הויף אויף באָם רעטיראָ (וואו עס האָבען אויך געוואוינט אַ סך איטאַליע-נער מיט קינדער קויטיגע, בלאָטיגע, ווי די וועגט פון די אַלטע מויערען), האָט ער נישט געקענט מעיז פנים זיין צוצונעהמען זייער „קליענטעלע" (פון קיין אַנדערע האָט ער נאָך נישט געוואוסט), האָט ער בעשלאָסען זיך פערנעהמען מיט אַ'אַנדער „צווייג" אין דער פרנסה.

ער האָט אָנגעהויבען האַנדלען מיט קליינע, בע-גילדעטע צלמ'לעך.

ווען די געשעפטען זענען געגאַנגען אַביסעל בע-סער, האָט ער זיך מעהר פונאַנדערגעשפּרייט און אָנ-געהויבען האַנדלען אויך מיט הייליגע בילדער.

די ערשטע צייטען איז ער געשטאַנען לעבען דער קירך, „סאַנטאַ אַננאַ", אָנגעהאַנגען אויף ביידע אָרעמס שוואַרצע קרעלען מיט ביינערנע צלמים. דערנאָך האָט ער שוין געהאַט אַ קליין טישעל, אויף וועלכען עס זענען געלעגען בילדער פון געקרייציג-טען און פון די מיטגלידער פון דער הייליגער משפּחה און אַלערליי קאַלידען. דערצו האָט ער נאָך אויך שוין געהאַט געבעט-ביכער, קליינע פּאָליאַנטעלעך מיט לעדערנע און ביינערנע טאָוועלעך.

די געשעפטען זענען געגאַנגען גוט, און יעדען אָוונט האָט ער אַריינגעשריבען אין זיין נאָטיץ-ביכעלע די פּרייזען פון זיין „סחורה": „יעזוס קאָסט מיך אַליין צוויי מיל-רייס — דאַרף מען נעה מען פינף" (דערביי אַנ'אָנמערקונג: „אַז מען דינגט זיך שטאַרק, קען מען אַראָפּלאָזען ביז דריי מיל און פינף הונדערט ריין"). „אַ סאַנטאַ אַננאַ", אַ „סאַנ-טאַ מאַריאַ", אַ „סאַן פּעדראָ". אַזויפיל און אַזוי-פיל".... און אויף זיין טישעל לעבען דער קירך איז תמיד געלעגען אָפען פאַר זיינע אויגען דער פּרייז-קוראַנט. די קונים האָבען זיך דווקא נישט שטאַרק געדונגען, בעצאָהלט דאָס געבעטענע. ביז ער האָט געמוזט זיך בעזאָרגען מיט אַנ'אייזערנער קעסטעלע, מחמת דעם, וואָס ער האָט שוין נישט געקענט זיין „פערמעגען" איבערלאָזען אויף הפקר אין דעם צי-מער, וואו ער האָט געוואוינט אינאיינעם מיט זיינע לאַנדסלייט, די געוועזענע באַלעבאַטים.

(פאָרזעצונג קומט)

„מאכט א וואָרע—ס'גייט דער נייער דור"!

(ענדע פון ד־טע זייט)

דעם לידער־בוך, האָט ער געפּרובט געבען אַנ'ערנס־טען חשבון־הנפש פון דער דעמאָלטיגער יוגענט. אַנ'אויסגעמאַטערטקייט, אַנ'אויסגעשפּילטקייט און א באַנקראָט ־ דערקלערונג האָט זיך געטראָגען פון זיין יעדען שיר. די יוגענט האָט אין איהם געזעהן נאָך יוגענט, וועלכע זי האָט קיינמאָל נישט געהאַט. (אויך נאַדסאָן האָט זיך בעקלאָגט חעדויה: „אונ־זער דור ווייס נישט פון קיין יוגענט"). מערעזשקאָוו סקי וואַרפט זיך אַליין פאָר, פאַרוואָס ער האָט נישט פאַרזוכט קיין פּשוט'ן גליק פון לעבען. —

„ווי גליקליך ס'איז אין וואַלד די חיה,
„ווי גליקליך ס'איז דער פויגעל אין געטריי".

אין דער ספערע פון אַזעלכע שטימונגען האָבען נישט געקאָנט געבוירען ווערען קיין רעוואָלוציאָנערע העלדען, און וועלכע דער טעראָריסטישער קאַמף, מיט זיין קאַטעגאָרישען בעפעהל: „גיה און זיי זיך מקריב!" האָט זיך אַזוי געגויטיגט. און עס איז קיין חידוש נישט, וואָס א טייל פון דער יוגענט האָט זיך געצויגען אינטואיטיוו מיט פאַנטאַזיע צו די „רויטגעטענע שטערען, וואָס סוד'ען די בלומען וואונדערשעהנע מעשות". דאָס איז געווען דער אַנ־הויב פון א גייסטיגער שטראָמונג. וואָס האָט שפּעטער געזוכט אויסצולעבען זיך אין קירכליכער, גריכיש־קאַטוילישער פּרחמקיים, געפּאָרט מיט סעקסועלער אויסגעלאַסענקייט און דינע, ריין ־ עסטעטישע הנאות — א שטראָמונג, וואָס האָט אָנגעהאַלטען, ביז עס איז ביי דער יוגענט אָנגעוואַקסען א נייער אויפבריוו פון רעוואָלוציאָנערער ענערגיע אין דעם סוף פון די ניינציגער יאָהרען.

ווי בעקאַנט, האָבען אָט די אַלע עסטעטישע און מעטאַפיזיש ־ אידעאַליסטישע שטימונגען מיט א קלאָרען אַנטי־פּאָליטישען כאַראַקטער געפונען אין דער ערשטער ציים זייער טאַלאַנטפולען מעאָרעטישען פער־טיידיגער אין דעם מי־שהיה חובב־ציון פליעטערן (בעקאַנט אונטער דעם פּסעוודאָנים א. וואָלינסקי). אין יענער צייט האָט אָבער וואָלינסקי נאָך וואָס נע־נומען בעקאַנט ווערען. ער איז אַרויס אין דער רו־סישער ליטעראַטור אונטער דער עגידע און דעם פּאַטראָנאַזש פון דעם ראַדיקאַלסטען זשורנאַל פון דע־ר, וועלכען חוסלאַנד האָט דעמאָלט פאַרמאָגט: מיכאַילאָווסקי, בכבודו ובעצמו, האָט גענומען פלעק־טען אונטער זייער פּליגעל די ערשטע שריט פון אָט דעם יונגען, באמת רייכען טאַלאַנט. ווי מען האָט מיר שפּעטער (אין 1892) דערציילט, האָט מיכאַילאָווסקי געלייענט אויף איהם גרויסע האָפענונגען, ווי אויף א נייעם פאָהנען־טרעגער פון די גרויסע רוסישע רעוואָלוציאָנערע טרא־דיציעס אין דעם עפענטליכען געדאַנק. טיף איז דעריבער געווען מיכאַילאָווסקיס צער, ווען די רע־אַקציאָנערע מוּאַליע האָט אויפגעהויבען אויף איהר רוקען וואָלינסקין. „איך האָב אָפּגעוואַרעמט א שלאַנג אויף מיין בוזעם", זאָל ער האָבען געזאָגט וועגען איהם.

די בעסטע פון יענעם דור האָבען געזוכט צו געפינען א סינטעז צווישען זייער א־פּאָליטישקייט און דעם דראַנג צו העלפען דעם פאָלק אין זיינע קער־בענס־טויטען און אויסצובויען א חשוב'ערן געזעל־שאַפטליכען לעבען. אין צוויי ריכטונגען איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען אָט דער סינטעטישער שטרעבען. איין ריכטונג איז געווען דער טאָלסטאָיאַניזם, וואָס מיט זיינע פאַרטרעטער בין איך ערשט בעקאַנט גע־וואָרען ערשט אין דעם טעקסטען זומער. די אנדער ריכטונג איז געווען א קולטור־ריסטישע: צו איהר האָט געהערט דאָס רוב פון ווישינסקיאַס בעקאַנטע. איך וואָלט דעם אני־מאמין פון די דעמאָלטיגע „קול־טוריסטען" געפאָרמולירט אַזוי: „נעהם די פּאָלי־טישע און די סאָציאַלע בעדינגונגען אַזוי ווי זיי זע־נען. נעהם א דירעקטען אָנטייל אין דעם טאָגטעג־ליכען לעבען פון דעם פאָלק אין אַלע זיינע ניצליכע בעשעפטיגונגען; און שטרעב צו פאַרשפּרייטען אַרום זיך וואָס מעהר קולטורישקייט און מענטשליכקייט". דאָס רוב מיר בעקאַנטע פון אָט דער ריכטונג האָ־בען זיך געטרייט צו ווערען לעהרער אין די פאָלקס־שולעס.

גראָד די אַנהענגער פון אָט דער הומאַניטער קול־טוריסטישער ריכטונג האָבען געקוקט אויף זיך, ווי אויף די פאָהנען ־ טרעגער פון דעם גאַנצען אַ־פּאָ־ליטישען דור פון די אַכציגער יאָהרען. גראָד פון זייער קרייז איז דאָס אַרויס דער גאָר האָפעהדיגער אויסגעשריי: „פּראָטש ס'דראַגי! שירע דאָראָגו! וואָסמידעסיאַטניק איד'יאָט!" (אוועק פון וועג! מאַכט ברייטער דעם וועג! עס געהט דער דור פון די אַכציגער!)....

אויף א „באַליע" קיין ארץ־ישראל

(ענדע פון 8־טע זייט)

סוחר געגעבען צו פאַרשטעהען — איהר זענט נישט קיין מבין, אויף דער „באַליע" וועט איהר פיהרען יודען קיין ארץ־ישראל און איהר וועט לאַכען פון דער וועלט. איהר זאָלט חתונה ווי זי געהט אויפן וואַסער — זי טאַנצט נאָר אַזוי!...

— נו, יאַ, דער שיף־סוחר איז דאָך טערעכט־ האָט מיין יודענע מיטגעשטימט. פון ווען אָן קענסטו זיך אויף שיפען? מסתמא אַז דער שיף־סוחר זאָגט, ווייסט ער.

געקומען אַהיים, האָט זיך אין דער שטוב געטאָן חושך. יודען און יודענעס, געוואַלדען און געשריגען:
— פאַניע, נעהמט פון מיר פריהער געלד.
— פאַניע, פאַרשרייבט מיך פריהער.

די זיהן האָבען געשריבען, געלד איז געפלויגען ווי האָגעל. איך האָב מיר געריבען די הענד פון נחת. ביי מיין יודענע האָט געבריענט דאָס פּנים פון פרייד. א קלייניגקייט, אַזא שפּעכט, אַזא „זשאַב".

ס'איז אַוועק א חודש־צייט און מיר לאָזען זיך מיט מזל צו דער ערשטער נסיעה מיט דער „וואַנדאַ". איך דער אַדמיראַל, מיין ווייב — דער שיף־קאַפּיטאַן, מיינע בנים — די מאַטראָזען, אַלע לאָזען מיר זיך קיין גדיניע צו דער וואַנדאַ.

געקומען קיין גדיניע, האָט אונז אָפּגעוואַרט דער עולם, דער שיף־סוחר האָט אונז אַלע צוגעפיהרט צו דער שיף. ער האָט געגעבען א קאָמאַנדע: „אייג־שטייגען"!

דערזעהענדיג די „וואַנדאַ", איז זיי בעוואָרען פינסטער פאַר די אויגען. ווי קומט מען דאָ אַריין אין דער קאָטערינקע? אויף דער „באַליע" וועלען מיר קומען לעבעדיג קיין ארץ־ישראל? זי האַלט זיך דאָך אַזוי אויך קוים.

אָבער פערקאָלען, אפשר אין זכות פון ארץ־ישראל' וועט מיט דער באַליע געשעהען א נס. די פּאַסאַזשירען זענען אַריין, איינער איז געלעגען אויפן אַנדערען און אַז אַלע איז שוין געווען פערטיג, פרעג איך מיין שיף־סוחר:
— פעטער, וואו איז דער מאַטראַץ?
— אין סידור, האָט ער געענטפערט.
— וואָס הייסט אין סידור?
— אין סידור איז דאָ טל ומאַטאַר (טל־ומטר)...
-- כ'פאַרשטעה איך נישט, וואָס גיט איהר מיר פּעם א שיף אָהן א מאַטאַר? ווי אַזוי וועט מען [ד]י פיהרען?
— מ'וועט איהר איינטעבען רעזינאַויל, וועט עס [א]פּפיהרען...
— און וואו האָט איהר די גאַרטלען?
— אין טלית ־ זאַק...
— און די העמדענס ־ ביינעל וואו האָט איהר?
— ביים ביינעל ־ בעקער...
— און וואו האָט איהר די דעק? א שיף אָהן [א] דעק?
— די דעק? כ'האָב צוויי דעקען.
— וואו האָט איהר זיי?
—אין דער היים — אין די בעטען....

האָב איך דאָך געזעהען, אַז די מעשה איז עפּעס [נ]ישט גלאַטיג, פרעג איך איהם:
— פעטער, ווען פאָהרט מען?
— ווען איהר וועט מאַכען באַוש.
— נאָט איך ס'גאַנצע געלד און פאָהרט.
האָט דער שיף־סוחר אַרויסגענומען א שופר און נאָך דער ערשטער תקיעה גדולה האָט זיך די באַליע מיט מזל א שאָקעל־געטאָן. נו, איז דאָס געווען אַזא „שאָקעל", אַז איינעם האָבען זיך געשאָקעלט די קישקעס. א צווייטען האָבען זיך געשאָקעלט די ציין, א דריטען האָט זיך געשאָקעלט אַנ'אויג. איינער האָט געשריגען: געוואַלד, מיין לעבער! א צווייטער — אוי, מיינע נירען! פון די פּאַסאַזשירען איז גע־וואָרען איין צוזאַמענגעפּלאָנטערטער קנויל. דער עולם האָט געשריגען און די „באַליע' האָט זיך געוויגט, און ביי יעדען „וויג" זענען געפלויגען: טשעמאָ־דאַנעס, קערב, קאָפּעלושען און אַנדערע „מכשירים" אַזוי האָט מען זיך „געוויגט" דריי מעת־לעת ביז... ביז דער שיף־סוחר האָט אָנגעזאָגט די גליקליכע בשורה:

— רבותי, סטאַציע חיפה!... אויסשטייגען!

די שמחה איז געווען אין לשער. וואָר האָט זיך דאָס געריכט אַז אויף דער „באַליע" וועט מען אָנ־קומען לעבעדיג קיין ארץ ־ ישראל? און אַזוי גיך, ממש קפיצת ־ הדרך, האָב איך טאַקע גע ־ לויבט גאָט, וואָס די נסיעה איז אַריבער בשלום. עולם האָט צוזאַמענגעשלעפּט די פּעק און זיך גע־לאָזט מיט געזאַנג קיין חיפה.

איך אַליין, פון גרויס שמחה, האָב אָראָפּגעהענ־דיג פון דער שיף, געגומען קושען די הייליגע ערד פון אונזער לאַנד.

פּלוצים, ווי איך קוש די ערד, קומט צו מיר צו א פּאָליציאַנט, כאַפּט מיך אָן פאַרן קאַרק:
— „טשי פאַן זוואַריאָוואַל?"

פאַרשטעה איך דאָך, אַז דער פּאָליציאַנט איז מסתמא א פּוילישער יוד, רוק איך איהם אַריין א ברייטען:
— שאַלאָם!

ווערט יענער אַנגעצינדען ווי א הבדלה, נעהמט מיך פאַרן קאַלנער גליך אַוועק אין קאָמיסאַריאַט, פרעגט מיך דער עלטסטער:
— „אימיע?"
— מרדכי צבי בן שרה לאה — האָב איך גע־ענטפערט.
— „פּאַ פּאָלסקו פּראָשען מוביטש!" — האָט זיך יענער געבייזערט.
— כ'פאַרשטעה נישט, אין פּאַלעסטינע רעדט מען אויך פּויליש?....

איך דאַרף דאָך אייך נישט מעהר דערציילען. איהר פאַרשטעהט דאָך שוין אַליין, אַז מיר זענען אַראָפּגעגאַנגען, נישט אין חיפה, נאָר... אין גדיניע. די „באַליע" האָט זיך צוויי מעת־לעת געשאָקעלט, און איז געשטאַנען אויף איין אָרט.)

איצט קום איך טאַקע צוריק פון גדיניע. נאָך מיין ערשטער „נסיעה" מיט מיין שיף, וואָס כ'האָב געקויפט אין לאָדז פאַר 10 זל. האַנד־געלד.

אויב איהר ווילט וויסען גענויערע אינפאָרמאַ־ציעס, קאָנט איהר זיך דערוויסען ביי מיין שיף־סוחר אין זיין „ווילע" — אויף דער „מילשע".

ביי מענשען, וואָס ליידן אויפ'ן מאָגען, קישקעס און שלעכטע שטאָף־ווערקסלונג דערוועקט דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער FRANCISZKA JOZEFA א ריכטיגע פונקציאָנירונג פון בלוט, פאַר־שט ־רקט די פעהיגקייט פון פאַרבעטען און לוסט צו דער אַרבייט. פרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און מקלאַד־אַפּטייקעס.

ניצא און מאָנטאַ קאַרלאָ

(ענדע פון 9־טע זייט)

איבער די טישען, ווער ביי קאַרטען און ווער ביים „הריידעל". דאָס מזל לויפט שנעל, פון איינעם צום אַנדערען און ווידער צום ערשטען און קיינמאָל נישט צום דריטען, און זעלטען צום פערטען. נאָר אַלע שווייגען. דאָ רעדט מען זיך נישט אויף. די לידען־שאַפטען שפּילען אינעווייניג אין די בליקען, די נערוועז זענען אָנגעצויגענע, שטריק, נאָר אויסערליך מוז מען זיין רוהיג, נעט, דזשענטעלמעניש, שטייף, קאַלט, אפילו פילאָזאָפיש. דאָ הערשט נישט קיין שווינדעל. דאָ האָט מען צוטרוי. עס זענען פאַרהאַן פּעסטגעזעצטע כללים. דער עיקר, — עס הערשט צוטרוי צו דעם מאַן, וואָס זיצט אויף א העכער בענ־קעל, און איז אָנגעטאָן אין סמאָקינג, אפילו גאַנץ לאַנג טראָגט ער שוין שוואַרצע קליידער, ער וואַרפט דאָס ביינדעל. אַלעמענס אויגען זענען שפּריצען, פאַרהאַן אַזעלכע, וואָס זייערע בליקען זענען שוין אַזוי ראַפינירט, זיי קענען אויסמעסטען לויטן וואָרף, וויפיל מאָל דאָס טעלערל וועט זיך אַרומדרייען און צוריקוואַרפען דאָס ביינדעל, אויף וועלכען נומער עס וועט זיך אָפּשטעלען. נאָר עס איז שוין פאַרפאַ־לען, זיי האָבען שוין אויף א נומער געשטעלט... זיי קענען אויסרעכענען די קראַפט פון האַנט־וואָרף, נאָכן וואָרף און נישט פריהער'....

און אַנדערע חשבונ'ען, פיהרען רעכענונגען, פּילפּל'ען זיך אין משקולת... הופען אַרויס געוויסע צרפים, און נישט זיי אַליין, נאָר האָבען ספּעציעלע מייסטער, וואָס זיצען מיט בליישען און פּאַפּיר־נאָ־טיצען. א גאַנצע לעהרע איז דאָס, רעכענען, וויפיל מאָל עס איז שוין אַרויס אויף דער „8" און וויפיל מאָל אויף דעם „14" און די „9" איז נאָך איינ־גאַנצען נישט געווען. דער עולם שטעלט, ווער מעהר און ווער ווייניגער. ווער עס געווינט און ווער עס פאַרשפּילט. נאָר אַלץ גייט צו אַזוי פייערליך ערנסט, אַזוי שטיל, ווי גאָרנישט. די „לאָפּעטקע" שאַרט צונויף די ביינדלעך, וואָס יענעם דערפון איז א בעשטימטע סומע. דער פּרינץ פון מאָנטאַ־קאַ[רלאָ] דער הערשער פון „לאַנד" איז תמיד דער גע[...] די מיטגלידער פון פּאַרלאַמענט זענען די קא[...] דירעקטאָרען און הויפּט־בעאַמטע. די קאַזי[נא] מאָנטאַ־קאַרלאָ איז נישט סתם אַזוי „געמיי[נע] פּלאַץ, דאָס איז א מלוכה ־ אינסטיטוציע. א[ון] מלוכה ־ קאָנטראָל. דערפאַר האָט זי זיך איהר [„]האַל" און קאַרלאָ שלאָפט נאָך נישט. אין [...] ליכטענדען פענסטער איז אַנ'אויפנאַהמע, [...] גוטען מאָן, איז אין דער שפּיל קאַזינאָ אוי[ך] האָן אַנ'אָפּערע־טעאַטער, און הגם, עס איז [...] זיך אָפּצוררייסען פון שפּיל־טיש. מוז מען אָב[ער] הערהען, יוצא זיין, דעם אָדער יענעם וועלטב[...] טען זינגער. און אין דרויסען ליכטען רעק[...] דען, וואָס מאַכען ביינאַכט די גראָז און [...] טעראַסען נאָך גרינער און פאַרביגער. די פ[...] שפּריצען קאָפּויער פאַנטאַסטיש וואַסער־פ[...] גרויסער אַלם ברענט אין די וואָלקענס אַרי[ן] אויפ'ן בית־עולם בלייבען זיך מצבות, [...] אויפשריפטען, צווישען א סך אַנדערע אוי[ך] יודישע נעמען, ווי לאַסקי, טרוצקער, טריצ[...] איינזאַמע קורצע אויפשריפטען: „געבוי[רען] וואַרשע — געשטאָרבען אין מאָנטע קאַ[רלאָ]" קומט נאָך די דאַטע פון געבוירען און [...] שטאַרבען. און אויפן טעראַנס קומען די [...] קאַזינאָ פּאַרק, די מוזיק פאַרהילכט די [...] רעוואָלווער ־ שאָסען... האָטעל ־ צימערן, [...] אָפּאַרטאַמענטען..... באַנק ־ הייזער, קאָנסול[...] במעט אַלע לענדער..... לאַמבאַרדען, לא[...] און לאָמבאַרדען, נאָטאַריוסען, איבער[...] פאַרמעגענס... פּיאַנעס, וואָס דינען פאַר [...] און טאַכאַמאָל, דער ריזיג ־ גרויסער פייער[...] דאָס בית ־ עולם'ל צווישען די בערג, [די] מצבות, גאָלדענע אויפשריפטען „געבוירען [...] האָרט, געשטאָרבען אין מאָנטאַ־קאַרלאָ" — מאָנטאַ קאַרלאָ.

די מענשהייט און דער מענש

(ענדע פון דער 15. זייט).

נברא אדם יחידי.. מפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו אבא גדול מאביך).

דער מענש איז נישט נידריגער פון דער מענש־הייט, ווייל די מענשהייט איז אַרויס פון דעם מענ־שען, פון יעהען מענשליכען פּאָרל קען אַרויסקומען א גאַנצע מענשהייט, דאָס ווערט קלאָר אַרויסגע־בראַכט אין דעם איינשרעקען פון די ערות, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען טויט שטראָף. מען פלעגט די ערות זאָגען: „דאָ האַנדעלט זיך וועגען א מענשליך לעבען, נישט בלויז זיין בלוט, נאָר דאָס בלוט פון אַלע אומצעהליגע דורות, וואָס קענען פון איהם אַרויסקומען, וועט פאַלען אויף אייערע קעפּ.

עס איז נישט בלויז א לעבען פון אַנ'אי[נ]ציגען מענשען, נאָר פון א גאַנצער וועלט" (סנהדרין) מיין הייסע „אַנהענגערשאַפט פונם יחי[ד] דעם איינצעלנעם מענשען, נעהמט זיך, ווי [...] צו זעהען, פון א עלטערען קוואַל, ווי פון [...] קווין, טאָרא און טאָלסטאָי, זי שטאַמט [...] גרויס חרפה און בזיון פון דער פּיפּעל [...] תלמוד...

ערגעץ ־ וואו מוז זיך געפינען א וועג [...] ווי אַזוי דער „יחיד" און דער „כּלל" מענש און די „מענשהייט" קענען זיך צו[...] מען. איך בין אָבער נישט רייך אין פּלענער, א[...] אפילו קיין פּלאַן נישט ווי צו ראַטעווען די [...] יוחען.

ראַדיאָ ־ פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 14-טען פעברואַר

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 7.50 אינפאָרמאַציעס, 8 אווידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 אווידיציע פאַר שולען, 2.40 קאָנצערט פון לאַנדאָנער פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער, 1.25 הויזווירטשאַפט, 1.30 פון אַרבייטס-מאַרק, 1.35 פּליטען, 3.12 לאָדזער בערזע, 3.15 עקספּאָרט, 3.20 וואַר-שאָווער בערזע, 3.30 קאָנצערט, 4 שמועס פאַר קראַנקע, 4.15 קאָנצערט פון סערדינסקי'ס אָרקעסטער (לעמבערג), 4.45 שמועס פאַר קינדער, 5 אינטערוויאו מיט פּראָפ. באַנאַכעוויטש, 5.15 פּאָעזיע, 6.05 קאָנצערט פון מענער-כאָר פון לאָדזער געזאַנג-פעראיין „עכאָ", 6.30 „אויף וואָס לאָדז בעקלאָגט זיך" — שמועס פון פּראָפ. לאָרענטא. 6.45 פּליטען, 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 8 מאָנאָלאָג, 8.10 „לאָהענגרין" — אָפּערע אין 3 אַקטען פון וואַגנער, 10.50 טאַנץ-מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוני-קאַטען.

שבת, ד. 15-טען פעברואַר

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 פּליטען, 7.20 ידיעות, 7.50 פּליטען, 7.55 אינפאָרמאַציעס, 8 אווידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 פּליטען, 12.25 קאָנצערט, 1.25 הויזווירטשאַפט, 1.30 פאָלקס-מו-זיק (פּליטען), 2.25 לאָדזער בערזע, 2.30 מוזיק 3 רעצי-טאַציע, 3.15 „אונזער'ם-האַנדעל", 3.20 וואַרשאָווער בער־זע, 3.30 געזאַנג, 4 לעקציע פראַנצויזיש, 4.15 אווידיציע פאַר קינדער, 4.45 „גאַנץ פּוילען זינגט", 5 „שפּראַכען געהען" — רעפּאָרטאַזש, 5.15 נייעס פון פּליטען, 5.30—5.50 קאָנצערט, 6.40 „לאָדז אין שוויפענסטער" — ווירט שאַפטליכער שמועס, 6.50 וו'נטער ספּאָרט, 6.55 באַלעט-מוזיק, 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט, 7.50 אַק-טועלער שמועס, 8 קאָנצערט, 8.45 אָווענד-ידיעות, 9 אווי-דיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 9.30 „פרעהליכע סירענע", 10 קאָנצערט פון הענריק גאָלד'ס אָרקעסטער, 11 ידיעות, קאָמוני'קאַטען, 11.05 טאַנץ-מוזיק.

טעאַטער. מוזיק און פאַרוויילונג

(קאָמוניקאַטען)

גרויסער ערפאָלג פון „סערטיפיקאַטען" אין „ראָזמאַיטאָשטשי"

די נייע פּרעמיע, וואָס יצחק נאָזשיק האָט די וואָך געגעבען אין „ראָזמאַיטאָשטשי" טעאַטער „סערטיפיקאַ-טען" האָט ווידער אַרויסגערופען א אויפלעבונג אין הי-געןן טעאַטער-וועלטעל: דאָס פּראָגראַם שטייגט איבער אַלץ, וואָס מיר האָבען ביז איצט געזעהן אויפ'ן געביט פון קליינקונסט, פאַרמאָגט א אונגעהויערע שפע פון פאַרב, ריטם, קלאַנג, הומאָר, סאַטירע, טעמפּאָ, פרייד און קאָלאָ-ריט. א גאַנצע רייה סצענעס און בילדער, וואָס שטעלען מיט ז'ך פאָר א גאַלעריע טיפּען פון טערקישע, רוסישע, אונגאַרישע, רומענישע, דייטשע, פּוילישע, גאַליציאַנישע, תימנ'ישע, איראַקער. אַפריקאַנער און אַבּיסיניִשע יודען מיט זייערע מנהגים, זיטען און מאָדנע געזאַנגען און טענץ.

די נייע פּרעמיערע „סערטיפיקאַטען" ווערט גע-שפּילט היינט פרייטאָג, מאָרגען שבת, איבערמאָרגען זונ-טאָג 9 אָווענד און שבת און זונטאָג 4 נאָכמיטאָג צו בי-ליגע פּרייזען.

„מסעות בנימין השלישי"

זונטאָג פאָפּולערע פאָרשטעלונג אין ראָזמאַיטאָשטשי

דעם קומענדיגען זונטאָג, 6.30 אָווענד, ווערט דורך דער יודישער טעאַטער סטודיע געגעבען א פּאָפּולערע פאָר-שטעלונג פון „מסעות בנימין השלישי", סאַטירע אין 9 בילדער לויט מענדעלע מוכר ספרים.

RADJOAPARATY
ELEKTRIT C°
[z]awsze przodujące!
[Sp]rzedaż ALFA-RADJO
[No]wrot 1. Tel. 183-60.
Specjalny servis.
[Zakł]ad reperacyjny zaopatrzony we
[wszys]tkie części zamienne do odbiorników ELEKTRIT

„יציאת מצרים" פון העגדעל אין [...] פיהרונג פון „שיר" כאָר

שוין א לענגערע צייט ווי דער „שיר" [...] איינס פון הענדעלס בעסטע אָראַטאָריעס „יציא[ת] [מצרים]" און גאָר בקרוב וועט דאָס גראַנדיעזע ווערק אוי[פגעפיהרט] ווערען אין דער פילהאַרמאָניע.

אין קאָנצערט וועלען זיך בעטייליגען [...] כאָר, פילהאַרמאָניע אָרקעסטער און בעריהמט[ע] [...] פון לאָדז און וואַרשא אונטער דער לייטו[נג] [...] מייסטערהאַפטען מוזיקאַלישען אינטערפּרעט[...] בעליבטען פּראָפ. י. פייוווישיס.

עס איז צו האָפען, דאָס די בעמיהונגען [...] צו געבען דער געזעלשאַפט די געלעגענהייט [...] צייט צו צייט א גראַנדיעז קלאַסיש-ווערק אין [...] טע אויספיהרונג וועט געפינען דעם געהעריגען [...] אין די לאָדזער מוזיקאַלישע קרייזען און [...] וועט אַדורך מיט דעם גרעסטען ערפאָלג.

מאָרגען א באַל

מאָרגען שבת 11 אָווענד קומט פאָר אין [...] קאַמעראַל-טעאַטער און גראַנד-האָטעל א באַל [...] דענט דורכ'ן פערבאַנד פון יודישע בעטייליג[טע] [...] קאַמף פאַר פוילענס אונאָפּהענגיגקייט.

דאָס פּראָגראַם פון באַל איז פערשידענאַרט[יג] [...] גרויסער אָרקעסטער און א סך אַטראַקציעס. דע[...] זיכער ברייט אונטערשטיצט ווערען.

געזעגנונגס ־ קאָנצערטען פון חיה'לע [גראַבער]

שבת דעם 15-טען ד. ח. 4 נאָכמיטאָג און [...] קומען פאָר אין זאַל פילהאַרמאָניע 2 געזעגנ[ונגס] [קאָנצערטען] פון דער בעריהמטער אַרטיסטקע א[...] פון „הבמה" חיה'לע גראַבער.

אין פּראָגראַם די בעסטע פּערל פון איה[ר] רעפּערטואַר.

האַנקאַ אָרדאָנובנאַ און איגאָ סים אין [...]

נאָך א לענגערער הפסקה קומען ווידער [...] אויף איין קאָנצערט די בעריהמטע אַרטיס[טען] אָרדאָנובנאַ מיט איהר אויסגעצייכענטען פּ[אַרטנער] [איגאָ] סים, וואָס וועט פאָרקומען אין פילהאַר[מאָניע] דעם 16-טען ד. ח. 9 אָווענד.

פון פּוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פּוילישען טעאַטער [...] 8.30 אָווענד געשפּילט „ראָמאַנס" מיט יוליוס [...] אין דער הויפּטראָל. שבת 4 נאָכמיטאָג — „[...] פּשעפּיורעמשקאַ", אין אָווענד — „טראַגיש [...] בערגלאַנען"'.

מעלדונגען

לערנט אַ פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן־וואַרשטאַטן פון ... „אָרט" קאָן מען זיך איינשרייבן ... פאַלגנדע פאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאַטאַזש־אַרבייט, 2) ... רונד־זאָקען ־ אַרבייט; 3) מעכאַנישע ... פון דער ווירקער־בראַנזשע: שפּולען, ... 4) סוועטער־שטריקעריי; 5) אויסאַרבייטונג ...; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פרויען־... מיט צושניידען; 8) וועש־נייהעריי מיט ...; 10) גאַרטעטען־אַרבייט מיט צושניידען; ... 11) מאַניקור; 12) ... אין האָר־פאַרבען; 13) האַנד־שטיקעריי און מאַשין־האַפט.

... פון דר. ח. אַרמיאַן אין „תרבות"

... מוצאי שבת 8.30 אָוו. קומט פאָר אין ... פּעטריקאָווער 18 אַ פאָרטראָג פון ד"ר ... „די לאַגע פון די יודען אין די צייטען ... ליבעראַליזם און היינט". מיטגלידער ... און סימפּאַטיקער ווערן געבעטען פּונקט־... קומען.

... (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121-53)

די נאָהענטסטע אויספלוגען:

... זונטאָג ד. 15 און 16־טען ה.י. קומען פאָר ... סקי־אויספלוגען נאָך לאַגעווניק. זאַמעלפּונקט ... פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט. די ... פון די דאָזיגע אויספלוגען בעקומען ... ספּעציעל נאַרטען און געניסען פון אַ ... סקי־קורס פאַר אַנפאַנגער און אַוואַנסירטע. ... אין סעקרעטאַריאַט ביז'ן 14־טען ה.ה.

... אויספלוג נאָך זאַקאָפּאַנע ... מיט די בעפאָרשטעהענדע אינטערנאַציאָ־... זאַקאָפּאַנע, אָרגאַניזירט ... פון לאָדזער זש. מ. ק. אַ 10־טאָגיגען אויס ... 15—6 מערץ ה.י.) נאָך זאַקאָפּאַנע. איינשריי־... אינפאָרמאַציעס אין סעקרעטאַריאַט פון דער

אימפּרעזעס:

... ד. 14 ה.ח. 9 אַ זייגער אָוו. קומט פאָר אין ... לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ ראָמאַן ראַלאַן־... דער בעטייליגונג פון סט. באַבאַד און י. ... פאַר מיטגלידער פריי.

... ד. 16 ה.ח. 5 אַ זייגער פאַרנאַכט, קומט פאָר ... לאָקאַל אַ חברישער טיי־אָוונד. איינגאַנג ... און געסט.

... דער סקי־סעקציע אין זש. ט. ק.

... מיט'ן אָנגעמען די סקי־סעקציע פון לאָד־... ק. אין פּויליש'ען סקי־פאַרבאַנד, האָבען די ... פון דער דאָזיגער סעקציע אַ מעגליכקייט צו ... באַהן־הנחות ביים אויסקויפען סקי־בילע־... 1000 און 2500 קילאָמעטער, 10־טאָגיגע בילע־...

מען נאָך זוואַרדאָן, זאַקאָפּאַנע, וואָראָכטע, קריניץ און אַנד. אויסער דעם געניסען זיי פון רעכט איבערצושרייבען די פּויליש - טשעכישע גרעניץ פון הנחות און שוץ־הייזער פ. נ. און פ. ט. ט., בעסקידען פעראיין, פון הנחות אויף פ. ז. נ אימפּרעזעס פון בחנם'דיגע פּריוואַדישע סקי־אויסגאַבען אין אַנד

סקי אויספלוגען און טרוקענע פאָרבערייטונג:

ביי גינסטיגע אַטמאָספערישע בעדינגונגען קומט פאָר יעדען שבת און זונטאָג סקי־אויספלוגען אין דער לאָדזער אומגעגענד. די אָנטיילנעמער פון די דאָזיגע אויספלוגען געניסען פון אַ בחנם'דיגען סקי־קורס פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע און קענען זיך אויך אויס־באָרגען נאַרטען פאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל. אויסער דעם קומט פאָר רעגולער יעדען דאָנערשטאָג אַ קורס פון טרו־קענע צוגרייטונג אונטער די לייטונג פון בעקאַנטען אינ־סטרוקטאָר מגר. ראַדוואַנסקי. איינשרייבונגען אין דער סקיע־סעקציע נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט טעגליך פון 10—2 און 6—10 אָוו.

אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער סקי־סעקציע

שבת, ד. 15־טען פעברואַר ה. י. 7 אַ זייגער אין ערשטען טערמין, 8 אַ זייגער אין 2־טען טערמין, ביי יע־דער צאָהל אַנוועזענדע קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל (וואָלטשאַנסקאַ 35).

די אַלגעמיינע מיטגלידער - פערזאַמלונג פון דער סקי־סעקציע

צוליב דעם, וואָס עס וועלען בעטראַכט ווערען אַ רייה ענינים, וועלכע האָבען פאַר דער סעקציע אַ פּרינ־ציפּיעלע בעדייטונג ווערען אַלע מיטגלידער געבעטען פּינקטליך צו קומען.

דער סעקרעטאַריאַט פון זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל. 121-53) נעמט אָן טעגליך פון 10—2 און 6—10 אָוו. איינשרייבונגען: 1) אויף די שפּראַך־קור־סען פון ענגליש (פאַר אָנפאַנגער און אַוואַנסירטע), פראַנ־צויזיש, יודיש, שפּראַך און ליטעראַטור, העברעאיש און עספּעראַנטאָ, 2) אויפען סאָציאַל־פּסיכאָלאָגישען קורס אונ־טער דער לייטונג פון פּראָפ. טראַנק, 3) אויפען גימנאַס־טישען קורס פאַר דאַמען און גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין שטאָטישען טעאַטער און קינאָס.

פון דער לאָדזער בערזע

97.50	—	—	—	—	באַנק פּאָלסקי
26.50					8־פּראָצ. בויד.
53.00	—		דאָלאַרובקאַ	"	4
63.38	(אמ.)		סטאַביליזאַציע	"	7
54.88	1934		וואַרשאַווער פּ.־ב.	"	5
48.50			לאָדזער	"	5
26.22	—	—	—		ענגלישער פונט
5.22	—	נישט־אָפיציעל	5.25.75	—	דאָלאַר אָפיצ.
9.03	—	—	—		גאָלד־דאָלאַר
4.78	—	—	—	—	גאָלד־רובל
1.50	—	—	—		דייטשער מאַרק
173 15	—	—			פראַנק שווייצערישער

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
„SZTUKA"
קאָפּערניקאַ 16.
טעל. 140-72.

מעכטיג פילם־מייסטערווערק א. ג.
„געה נישט אַוועק פון מיר"
ריהרענדע ביז טרעהרען דראַמע פון אַ פרויען־נשמה.
אין דער הויפּט־ראָלע ELŻBIETA BERGNER
נעכסטער פּראָגראַם פון 18־טען פעברואַר: דאָס גרויסע פילם מייסטערווערק
„אַ חלום פון אַ זומער־נאַכט". רעזשי Max Reinhardt

וויכטיג פאַר ברוך־קראַנקע

(רופּטורען) זאָרגט פון פערקרימונגען פון רוקען־ביין
(הויקערס) פּאַראַליזשען, ביין־שווינדזוכט, פּלאַטפיס
און פערשידענע אַנדערע פערקריפּלונגען־ליידענדע

פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערפעקטע און די בעקוועמסטע ביי מענער, פרויען און קינדער. ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל־באַנדאַזשען לויט מיין מעטאָדע היילען און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדען איינציגען ברוך.

ביי מאָגען און קישקע - זענקונג ספּע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב־הייל־באַנדאַ־זשען.

פאַר הויקערס ספּעציעלע נאַרסעטען און גליכהאַלטערס.

געגען ביין־שווינדזוכט ספּעציעלע אָר־טאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.

געגען שמערצענדע פּלאַטפיס ספּע־ציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס־מאָדעלען.

געגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי־שטרימף לויט מאָס.

קינסטליכע הענד און פיס
ספּעציעלע הייל־אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
ספּעצ. אָרטאָפּעד

א. פּעטריקעוויטש, לאָדז

9 פּיראַמאָוויטשאַ 9, טעל. 177-09 (פריהער אַלגינסקאַ)
אַכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
מיזיענסטער דאַנקזאָגונגען קענען בעוויזען ווערען.

דאָקטוירים־אָפּטיילונג

Dr. med. I. Bette
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6 אָוונט

צאָהן־דאָקטאָר
Sperling
Piotrkowska 87 וואוינט יעצט
telefon 143-06.
נעהמט אָן פון 10—1 און פון 8—6 נאָכמיטאָג

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער - קראַנקהייטען
6 שערפיצן 37 (בּוּנערקאַ)
נעהמט אָן פון 5—7 נאָכמ.

Dr. med.
Góralska
ספּעציאַליסטין פון קינדער־קראַנקהייטען
POMORSKA 38, tel. 128-42.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמ.

כעמיש־באַקטעריאָלאָגישער לאַבאָראַטאָריום
פ. שאַץ, לאָדז
פּיעטריקאָווער 37
פיהרט אויס זאַמטל. ערצטליכע אַנאַליזען.

סטאַרשי פעלדשער
Herszkowiczowa
וואוינט יעצט
זשעראָמסקיעגאָ 4
טעל. 206-05.

עלטסטער פעלדשער
ש. דרעש
לוטאָמירסקאַ 4, טעל. 184-78.
נעמט אָן פון 8-10 פרי, פון 1.30—4 נ"מ און פון 6—7 אָוונט

Dr med
J. Nadel
ספּעציאַליסט פון אַקושעריע־ און פרויען־קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-20.
נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 אָוו.

Dr. med.
M. JAKOBSON
CHIRURG
Spec. chirurgja Kostna.
D-ra Sterlinga 22
(Nowa-Targowa)
tel. 174-42.

LAKARZ-DENTYSTA
S. Bergman
Al. Kościuszki 39, tel. 148-24.
נעמט אָן פון 10—1 און פון 4—7 נאָכמ.

Dr. med.
Władysław SZPIRO
CHIRURG
4-6 ponoł.
Sienkiewicza 34, tel. 222-10.

Dr.
ROMAN BORNSTEIN
אָרדינירט איצט אין וואַרשאַ, ביעלאַנסקאַ 8 און ערטיילט בעראַטונגען אין: אינערליכע קראַנקהייטען ספּעצ. לונגען, האַרץ און שטאָף־וועקסלונג (צוקער, דיקקייט, רעוו־מאַטיזם א. אַז. וו.)
נעמט אָן פון 2—3 און פון 6—8
פאַר אויסוואַרטיגע ווערען בעשטימט ספּע־ציעלע אויפנאַהמס־טעג און שעה'ן אויף פרי־הערדיגע בריפליכע בעשטעלונגען.

אויערען, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. אַז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָ־רישעס פון 9־2 און פון 4־8 אָוונט.

פּריוואַטע רעטונגס־פּאָגאָטאָוויע
פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10
טעל. 2222-6
איז טעטיג טאָג און נאַכט, גיט ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

Dr. med.
Józef Izykson
ספּעציאַליסט פון אויערען, נאָז, האַלז און קעהל־קראַנקהייטען
Południowa 9, tel. 210-75
נעהמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 נאָכמ.

Dr.
Wajnberg
ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוו.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאַר אויגען קראַנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אָן פון 11-2 און פון 6 ביז 8.30 אָוו. אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פּרייזען.

Dr. med.
M. GLAZER
ספּעציאַליסט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אָן פון 8.30 ביז 9.30 פריה. פון 12 ביז 2 נאָכמ. און פון 7.30 ביז 8.30 אָוונד.

Dr. med.
H. Bräutigam
Choroby wewnętrzne i nerwowe
przyjmuje obecnie
Hotel „SAVOY"
od 11—12.30 w połudn.
Tel. 194-05.

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פרויען־ קראַנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעהמט אָן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אָוונד.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען־ קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09.
נעהמט אָן פון 4—8 אָוונד.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און אורין־קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1

לעטשניצע
פאַר וועבערליש־קראַנקע
מענער - שוועכע און הויט־קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונד.
פרויען און קינדער נעמט אָן אַ פרוי־דאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָוונד.
אַ בעראַטונג 3 זל.

Dr. med.
GUSTAW KO...
... אסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגי־... קליניק אין פּאַריז.
... פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
... זון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן אין לאָדז
... קאָרסקיעגאָ 51, טעל. 170-03.
... פון 8—10 און פון 4—8 אָוונט

Dr. med. Niewiaż...
... פאַר טריפּער, סיפיליס און ... קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוועכע
... 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1טער שטאָק
... פון 8-11 און פון 5-9 אָוונט
... יום טוב פון 9-1 נאָכמיטאָג.
... וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

Dr. med.
W. ŻADZIEW...
... ליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז ... קעהלקאָפּ־קראַנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. ...
... אָן פון 5—8 אָוונד.

... העלער
... פאַר הויט און ווענערישע ... קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
... אַוגוסטאַ 8, טעל. 179-89
... פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
... זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.
... - אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל

Dr. I. SILBERST...
Kilińskiego 127
... אַרצט פאַר הויט, ווענערישע ... געשלעכטס־קראַנקהייטען ... - ראַדיקאַלע בעזייטיגונג פון איבעריגע האָר.
... נעהמט אָן פון 4—8 אָוונד.

צאָהן־אַרצט
H. Sznajder
וואוינט יעצט
PIOTRKOWSKA 70 tel. ...
... אָן פון 10—1 און פון 3—7

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2 — אנהייב 4 נאכמ.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פרייליכער מוזיקאלישער ראמאנס א. ג.

„ליבעס-מאנעווערס"

אין די הויפטראלען: Mankiewiczówna, Halama, Zimińska, Żabczyński, Sielański, Orwid, Sempoliński

אויסערן פראגראם: PARAMOUNT אקטואליטעטען

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1 — שבת 5 נאכמ.

CORSO

צום ערשטען מאל אין לאדז! — פרעכטיגער פילם פון ליבע און אפפערונג און העלדישקייט א. ג.

דער טאג פון א גרויסער פאסירונג

אין די הויפטראלען: Junosza Stępowski, F. Brodniewicz — רעזשיסור: Józef Lejtes

פרייזען פון די פלעצער: 1-טער סעאנס 50 גר. און 54 גר. און אויף די איבריגע סעאנסען 54, 85 און 1.09 ז.

קלאנג-קינא CAPITOL

זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע! דער אומבאגרעסליכער

„DAWID GOLDER"

Harry Bauer אין די רייצענדע Simone Simon

אין ווערק פון W. Turżański

„שווארצע אויגען"

אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

אנהויב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג!!!

CLO-CLO

ס'ווערט דעמאנסטרירט דער שענער מוזיקאלישער ווינער פילם ...

אין דער הויפט-ראלע: MARTA EGGERTH

„דאס מיידעל פון בודאפעשט"

אויסערן פראגראם: „דאס ליד פון פריהלינג" ...

אויף'ן ערשטען סעאנס און פריהמארגען-סעאנסען צו 54 ...

פרייטאג דעם 14-טען, שבת דעם 15-טען, זונטאג דעם 16-טען און מאנטאג דעם 17-טען פעברואר

פערבאנד פון די ארטיסטען פון די פוילישע ביהנעס אונטער דער לייטונג פון JERZY LENSKI פרעזענטירט די גרויסע ...

„KAZDEMU WOLNO SIĘ KOCHAC"

אין 15 בילדער. עס נעהמען אנטייל: Adolfini, Janina Zgorzelska, Wandlis, Jerzy Leński, Bogdan Szymkowski

אין פראגראם: סקעטשען, אינסצעניזאציעס, טענץ, געזאנג, גראטעסקען. Sab-Ru

אכטונג! כדי אלע זאלען קענען זעהען דעם דאזיגען ... פרעזענטירען מיר די רעווי 8 מאל, דעם 17-טען ד. ח. צום לעצטען מאל מיט די פרייזען באלקאן 25 גר. פארטער 40 גר. ...

אויפ'ן עקראן: „דאמע פון א נאכט-קלוב" מיט Adolf Menjou i M. Methot. דינסטאג ד. 18-טען, מיטוואך ד. 19-טען, דאנערשטאג, ד. 20-טען

2 פילמען: 1) Tim Mac Coy אין פילם „דער טעמפערנדער וואהנזיניגער" 2) דאמע פון א נאכט-קלוב".

אכטונג! שבת, דעם 15-טען, זונטאג, דעם 16-טען פעברואר 12.30 בייטאג פריהמארגען-סעאנסען צו 25 גראשען אלע פלעצער

ס'ווערט געגעבען 2 פילמען: 1) „דאמע פון א נאכט-קלוב" 2) עלמא לינקאלן 5 און 6 סעריע (ענדע). דער זאל איז געהייצט. ...

קינא-רעווי AMOR

89 פאמארסקא 89, טעל. 250-48

דאס בילינסטע טעאטער אין לאדז

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

Niemasz ponad mydło „Trójka"

א בעזונדערער צימער פאר 2 ... שלאפען מיט בעקוועמליכקייט. צו ... זאוואדזקא 7 וו. 6 פארטער.

זאפארט צו פערמיטען א גרויס ... שטאק פון 5 פענסטער און א ... זיין געאייגנעט אויף א פעראיין ... א קבוץ, אדער אויף א האנדעלס-... מונג. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד ... ווירט.

Do wynajęcia pokój dla dwóch ... umeblowany lub bez, wszelkie ... Wólczańska 4, m. 9.

פרייע פאסטען

פאר א בעגרעניצטע צאהל איבער... און ארבייטזאמע הערן פון 30—40 ... דא א גינסטיגע געלעגענהייט ... שען און פראקטישען בעקענען ... אייגנעפיהרטען געביט פון ... או'סדערוויילטע וועלען בעקומען ... אויסשולונג א בעלוינונג. אין ... נומען ווערען נאר אזוינע קאנדידאטען ... בע וועלען זיך איינגאנצען און ... ווידמען זייער נייער פאך. ... דונגען: מאנטאג פון 9—14 ...

...sicurazioni Generali Trieste

Narutowicza 6.

צו מענער מאגאזין ווערט געזוכט ... ליפיצירטער אונטער-מאשינער ... נייער און א לערן-יונגעל, זאוואדזקא ...

עס ווערט געברויכט א קוואליפיצירטע ... רי'ן צו אבערהעמדער און א לערן-... לנא 9 וו. 6 ווייספאגעל.

ס'ווערט געברויכט קוואליפיצירטע ... טרייבעריננס אגראראווא 9 ... איינגאנג, לינקס 2-טער שטאק ... ביצקי.

צו פערקויפען א נייע בייגארן-קרויצמאשין 15 דאפעלטשפינדעל, נייעסטער סיסטעם, פירמע פערלא — פאמארסקי, 11 ליסטאפאד 22 וו. 17

א לעהרעריין, א גוטע פעדאגאגין, ערטיילט אונטעררריכט פאר דערוואקסענע אין פויליש, יודיש, און די דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן, בזשעזשינער 15

אכטונג! דער ניי-רעמאנטירטער ענגלישער זאל (וואלטשאנסקא 5) מיט א שענעם מענער-זאל מיט א גרויסער היגיענישער כשר'ער קוך, מיט די נייעסטע נעשירען און טיש-בעשטעק ווערט אבגעגעבען אויף חתונות וואר פאר 10 זל. אלעס 1-טער מאי 2. קומט און איבערצייגט אייך!

ראקאלען

זאפארט אפצוגעבען א פאבריקס-לאקאל מיט טראנסמיסיע און א עלעקטרי'שען מאטאר. צו ערפאהרען זאוואדזקא 22 ביי טרושין.

צו פערמיטען א נישט קרעמפירענד צימער מיט בעקוועמליכקייטען, וואלטשאנסקא 7, וואונונג 28.

פאבריקס-לאקאלען גרעסערע און קלענערע צענטראל-בעהייצונג, אויך אנדערע בעקוועמליכקייטען ביליג צו פערמי'טען, טעלעפאני-רען 193-74.

איבערצוגעבען א שטוב מיט א מאטאר, א קאנצעסיע, אדער 2 פערזאן צו שלאפען. גלייכצייטיג צו פערקויפען א 65.8 סוויטער-מאשין, אין שטאט, אפערטען אין „פאלקסבלאט" אונטער „שטריקער".

א פראנט-צימער געאייגנעט פאר א פראצאווניע, וו'אויך א פראנט-פענסטער זאפארט צו פעררינגען. צו ערפאהרען תיימאן זאוואדזקא 34.

א צימער מיט א קוך, א באלקאן און קארידאר מיט אלע בעקוועמליכקייטען זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען זגערזשער 42 מ. וואנש.

איך זוך א שותף מיט א 10—8 טויזענד זל. צו א גוט פראספער'רענד געשעפט. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „קאפיטאל".

א שניידערין מיט א מאשין און א בעקוועם לאקאל צו דער ארבייט, זוכט א שותפ'טע א שניידערין מיט אנ'איינגעפיהרטע קליענטעלע 11 ליסטאפאדא 58 וו. 44.

א שדכן, וואס פערקעהרט אין אינטעליגענטע קרייזען קאן אנגעבען זיין אדרעס. אפערטען אונטער „פערמיטלער" אין אדמיניסטראציע פון „פאלקסבלאט"

א קוואליפיצירטער שניידער זוכט ארבייט ביי עקספארט אדער ביי מענער-מאגאזין. 2-טע סארטע אבער-מאשינער, מארינארסקא 42, קרופקא.

א קוואליפיצירטער זעצער און אייגלעגער זוכט א פאסטען פאר א קליינעם געהאלט, צו פערשטענדי'גען זיך טעלעפאן 194-34.

א טיכטיגער יונגערמאן מיט פעהיגקייטען אין האנדעל, וויאויך א גוטער מאטעמאטיק זוכט א פאסטען פאר א קליינעם געהאלט. צו פערשטענדיגען זיך טעלעפאן 194.34.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz 7—9 wiecz.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice płynowe) נייע און געניצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באטשאן, פאמארסקא 25. רעכטס אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף געניצטע פייערלעש-אפאראטען. טעל. 166-27.

פאר 8 זל. א חודש לערנען מיר אוים גרונדליך בוכהאלטעריע, סטענאגראפיע, האנדעלס-קארעספאנדענץ, מאשין-שרייבען מיט דער קאנסטרוקציע, ארדנען איין אויך בילאנסען און פיהרען איין ביכער צו ביליגע פרייזען קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינע 1-טער שטאק.

STOP! Telefon Nr. 194-33.

Nowo-otworzony SKŁAD

WĘGLA i DRZEWA

ul. Cmentarna 9

dostarcza do mieszkań węgiel w najwyższym gatunku, począwszy od 1 korca zł. 4.50 łącznie z dostawą. Na składzie sprzedaje się węgiel w każdej ilości po zł. 4.30. Dla odbiorców powyżej 5 korców specjalny rabat. Waga gwarantowana.— Zamówienia przyjmujemy również telefonicznie.

Prosimy zatem pamiętać adres:

9 Cmentarna 9, tel. 194-33.

Sumiennie i tanio udziela lekcyj w zakresie gimn. Student prawa. Dla dorosłych metodą skróconą. Wiadomość Piotrkowska 218, m. 3, tel. 242-67.

איך זוך א שותף מיט 2000 זל. א זיכער פערדינסט פון 100 זל. א וואך. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „ק".

איבערצוגעבען א קיהלען-בודע מיט איינגעפיהרטע קונדשאפט, פילסודסקיעגא 26. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט.

איך זוך א שותף, ס'קען זיין א פאכמאן צו א דאמען-היטען פאבריק. צו ערפאהרען פלאץ וואלנאשטשי 6 וו. 34 גייסטמאן.

צו פערקויפען א 16-ער רענדער-מאשין לאמבע אין גוטען צושטאנד. צו ערפאהרען סקלאדאווע 13 בלום.

13-יעהריגער טיכטיגער געשעפטס-מענש פון בעסערע עלטערן זוכט א פאסטען, נידריג געהאלט, ווענדען זיך פרידענזאן קילינסקיעגא 44 טעל. 109-77.

UWAGA: Najelegantsze suknie ślubne i balowe poleca nowootworzona wypożyczalnia. Najnowsze modele po cenach konkurencyjnych. Główna 42, poprz. oficyna, I piętro.

פערשידענעס

צו פערקויפען א נייע זינגערס דאמסקי גוי-מאשין, ווי אויך ½ פערד מאטאר פון 12 פאזען קנאפ געניצט גאנץ במקח. ערפאהרען וואלבארסקא 3 וו. 3.

א ערשט-קלאסיגער מענער-שניידער מיט א האנדווערקער - קארטע פון דער פראווינץ, זוכט א שותף צו מאכען א ווערקשטעל. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 6 לעסקי.

ווער עס וויל זיין געזונד, דער מוז קומען עסען די בעסטע און געשמאקהאפטסטע מיטאגען צו גאנץ ביליגע פרייזען אין דעם בעוואוסטען היגיענישען רעסטאראן פון הערמאן לעווינסקי, לאדז, פילסודסקיעגא 39 פראנט 2-טער שטאק, טעל. 169-94.

ס'ווערט געזוכט א שלויף-מאשין און א זווירן-מאשין, צו מעלדען זיך ביי קאהן, פל. וואלנאשטשי 6.

— אויף — חתונות פארציעס

פאר 2.50 זל. א פערזאן.

צו ערפאהרען אין זאל פאלודניאווא 10. ביי פרידוואלד.

די קוך ווערט אנגעפיהרט פון די בעסטע פאכלייט.

צו פערקויפען אנ'אבערלאק-מאשין זינגערס אין גוטען צושטאנד 2 פאדרימריגער. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאדא 43 וו. 4.

נייען, שטיקען און אזשור-וועש, דאמסקע און מענסקע בעסערע ארבייט ביליג, אנפערטרויטע און אייגענע ווארע בזשעזשינער 5, גזעש, פארטער.

א שדכן, וועלכער פערקעהרט אין בעסערע הייזער, ווערט געזוכט. אפערטען אונטער „שדכן" אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

POLSKIEGO wyuczam szybko dorosłych specjalną metodą. Zawadzka 33, m. 5 od 1—2 pp. i od 7—9 wiecz.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. [illegible] — Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.